Dünya Gənc Türk Yazarlar Birliyi
www.dgtyb.org, www.bizimyazi.com

ŞEİR ÇƏLƏNGİ

(Türk Dünyası (yeni nəsil) şeir antologiyası)

***3 cilddə.* II cild**

"QHT Nəşriyyatı"
BAKI – 2016

Layihə rəhbəri: **Əfsanə B. ƏLƏSGƏRLİ**

Tərtibçilər: **Şəfa VƏLİ, Nofəl ÜMİD, Gülnar SƏMA, Rübabə SAHİB, Sərvər KAMRANLI**

Redaktor: **Əkbər QOŞALI, Sərdar ŞİRVAN**

Məsləhətçilər: **Musa URUD**, *Millət vəkili, şair-publisist*
İbrahim İLYASLI, *Əli Kərim ad. Poeziya Klubunun direktoru (Sumqayıt)*
Osman BAŞ, *"DünyaDER" başqanı (Ankara)*
dr. **Şəmsəddin KUZƏÇİ,** *Türk Dünyası Gənc İlətişimçilər Birliyinin başqanı (Ankara)*
Leysan SAFİNA, *"İDEL" Tatar Dövlət Gənclər Mərkəzinin direktoru (Kazan)*

Rəyçilər: *dos.dr.* **Hikmət BABAOĞLU**, *Millət vəkili, "Yeni Azərbaycan" qəzetinin baş redaktoru*
İbrahim YILDIRIM,
Yunus Əmrə İnstitutu Bakı Türk Mədəniyyət Mərkəzinin müdiri
Mehmet Nuri PARMAKSIZ,
İLESAM başqanı (Ankara)
prof.dr. **Güllü YOLOĞLU,**
AMEAnın aparıcı elmi işçisi
Dəyanət OSMANLI,
Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin baş redaktoru

Dünya Gənc Türk Yazarlar Birliyi (DGTYB).
ŞEİR ÇƏLƏNGİ. (Türk Dünyası (yeni nəsil) şeir antologiyası).3 cilddə. II cild. "QHT Nəşriyyatı", Bakı 2016, 216 səh.

Kitab Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qeyri-hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasının maliyyələşdirdiyi "Türk Dünyası gənc yazıçılarının (əsərlərindən ibarət antologiyanın nəşri və) Bakı Toplantısının keçirilməsi" layihəsi çərçivəsində hazırlanıb.
Kitab Dünya Gənc Türk Yazarlar Birliyi (DGTYB) tərəfindən hazırlanıb, onun məzmunu hər hansı formada Şuranın mövqeyini əks etdirmir.)

İSBN:9789952-480-04-7

© Dünya Gənc Türk Yazarlar Birliyi (DGTYB), 2016

TÜRK DÜNYASI ƏDƏBİYYATI:
KÖK(LƏR)DƏN BUDAQ(LAR)A...
BUDAQ(LAR)DAN KÖK(LƏR)Ə...

Qədim köklərə malik Türk Dünyasının zəngin ədəbiyyatı çağdaş dövrümüzdə yeni məzmun, bəzən yeni forma, habelə üslub və texnikası ilə yeni dönəm yaşamaqdadır. Vaxtilə Sovet İttifaqı tərkibindəki bir sıra türk xalqları arasında ədəbi-mədəni ilişkilər mövcud olsa da, bu işbirliyi daha çox həmin dövrün tələb və ideologiyasını əks etdirirdi. Yəni, ədəbiyyatda nə qədər uğurlu örnəklər yaradılsa da, əsas qayə və məqsəddə yenə də sovet həyatının tərənnümü dayanırdı...

Əlbəttə, sovet sisteminin siyasi-ideoloji çərçivələrinin inadla qorunduğu vaxtlarda da, öz ədəbi kredosuna, idealına sadiq qalaraq, müxtəlif "ədəbi üslublarla", "sətiraltı anlam"larla özlərinin müstəqil düşüncələrini və ideyalarını ifadə edən yazarların, fikir adamlarının varlığını danmır, onlardan haqqa qovuşanları ehtiramla yad edir, yaşayanlara isə möhkəm can sağlığı diləyirik.

90-cı illərin əvvəllərində ittifaqın süqutu ilə Azərbaycan başda olmaqla, bir sıra türk xalqlarının müstəqilliyə qovuşması ədəbi mühitdə də məzmun və ideya baxımından yeni üfüqlər açdı. Artıq ortaq keçmiş və adətlərə, mədəni irsə malik türk xalqları ədəbi ilişkilərə, ədəbiyyata milli özünüdərk prizmasından yanaşmağa başladı. Bugün Türk Dünyası ədəbiyyatı ilə bağlı bir çox layihələrin icra edilməsi, geniş çalışmaların müşahidə olunması sevindirici haldır.

Saxadan tutmuş Türküstana, Qafqazlardan tutmuş Balkanlara qədər böyük coğrafiyada hər bir xalqın çağdaş ədəbi mühitinin yetirmələri, özəlliklə də, gənc yazıçıları arasında ədəbi ilişkilərin olması sevindirici haldır. Gənc istedadların öz xalqlarının ədəbiyyatına töhfə verməsi ilə yanaşı, ümumtürk ədəbiyyatına da inteqrasiyası, digər qonşu türk xalqlarının ədəbi mühitini öyrənməsi, onlar arasında qarşılıqlı ideya mübadiləsi yeni-yeni yaradıcılıq örnəklərinin meydana gəlməsinə rəvac verir. Yeni nəsil ədəbiyyat təmsilçilərinin əsərlərinin ümumtürk ədəbi mühitində yayılması, daha böyük auditoriyaya çatdırılması və onlar arasında qarşılıqlı yaradıcılıq mübadiləsinin təşəkkül tapmasını türk xalqları ədəbiyyatına əvəzsiz xidmət hesab etmək olar.

Bu baxımdan Dünya Gənc Türk Yazarlar Birliyinin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Şu-

rasının maliyyə dəstəyi ilə həyata keçirdiyi layihə əsasında onların əsərlərindən ibarət toplunun işıq üzü görməsi, düşünürəm ki, Türk Dünyası ədəbiyyatını sevən oxucular, araşdırmaçılar və yazarlar üçün bir ərmağandır.

Bu kitabda iştirakçıların öz ölkələrindəki ədəbi mühit, ədəbiyyat təsərrüfatının durumu, ədəbi gələnəklər və perspektivlərlə bağlı layihə çərçivəsində keçirilmiş toplantı və konfranslarda etdiyi məruzələrin mətni, eləcə də, gənc yazarların bir sıra ədəbi əsərləri yer alıb.

Bakıda keçirilmiş konfrans zamanı hər biri ilə şəxsən tanış olduğum gənc yazarlar – Zeynəb Tək (Türkiyə), Sayat Kamşıgər (Qazaxıstan), Kaliça Jakup (Qırğız Respublikası), Aygiz Baymuxammet (Başqurdistan), Şahista Artıkova (Özbəkistan), Ümid Nəccari (Təbriz) kimi gənc ədiblərin öz ölkələrinin ədəbi mühitləri barədə məruzələrini həm də yeni nəsil gənc yazarların Türk Dünyası ədəbi mühitinə yeni baxışı hesab etmək olar. Bu baxışlarda eyni kökdən qidalanan mənəviyyat ağacının yeni pöhrələnən və çiçəklənən budaqlarının nə qədər sağlam olduğunu və öz kökünə nə qədər bağlı olduğunu görə bilərsiz. Bu kitabda toplanmış, məzmun və ideya baxımından rəngarəng olan ədəbi örnəklər dünya türk gəncliyinin işıqlı düşüncəsini, iç dünyasını, bədii təfəkkürünü əks etdirir. Hər bir misrada ülvi duyğular və sevgi hissləri ilə yanaşı, həm də milli özünüdərk düşüncəsi, ümumtürk sevgisi, ana dilinə və soykökünə bağlılıq görülməkdədir. Dünyanın indiki halında, yeni nəsil ədəbiyyat təmsilçilərinin yaradıcılığında milli düşüncə və duyğuların bədii boyalarla əks edilməsi, məncə, daha böyük maraq doğurur və təqdirəlayiqdir.

Məsələn, gənc şair Oksana Kobanın misraları düşünürəm ki, təkcə qaqauz dili deyil, ümumilikdə türk dilini vəsf edir:

Dilim, Gagauz dilim!
Sana nelär da sölesäm,
Sana nelär da bän yazsam,
Ucuzdurar her taraftan.

Senin lafın baldan tatlı,
Göktän data maavi durêr!
Senin sözün Gündän şafklı,
Güldän dä taa gözäl açêr!

Dilim, Gagauz dilim!

Və ya İraqın Türmanelindən istedadlı gənc şair İpək Dəmirçinin Kərkükə həsr etdiyi misralarında ümumilikdə vətənə olan sevginin bədii boyalarla əksini görmək mümkündür:

Kerkük'ün musallası
Yanar sönmez lalası.
Kerkük'ten ayrı kalmaz
Ne Türkmen, ne balası.

"Şeir çələngi"ndə yer alan yaradıcılıq nümunələrində vətən sevgisinin, müəllifin daxili yaşantılarının, eləcə də, xalqın tarixi keçmişinin uğurlu bir üslub vasitəsilə harmonic şəkildə çulğaşa bilməsi gəncliyin bədii tapıntılarındandır. Kitab belə örnəklərlə doludur.

Əslində, "Şeir çələngi"ndəki mətnlərdən çox danışmaq olar, ancaq ən yaxşısı, əlinizdəki kitabla sizi baş-başa buraxmaqdır, deyə düşünürəm. Ümid edirəm ki, DGTYB-nin bu növbəti nəşrində öyrənməli, araşdırılmalı xeyli material var. Bax, belə bir kitabı ərsəyə gətirməyin özü də bir uğurdur. Bu uğur münasibəti ilə yaradıcı heyəti, oxucuları və yazarlarımızı ürəkdən təbrik edir, hər birinə yeni-yeni başarılar diləyirəm. Ümumtürk sevgisi ilə ümumtürk maraqları uğrunda irəli sürdükləri bütün təşəbbüslərində və bu nəcib məqsədlə atılan bütün addımlarında DGTYB-nin bütün üzvlərinə uğurlar arzulayıram.

Saygılarımla,
dr. **Cavanşir FEYZİ**YEV,
Millət vəkili

TÜRK DÜNYASI GƏNC YAZARLARININ III BAKI TOPLANTISI UĞURLA BAŞA ÇATDI

İyulun 10-14-ü aralığında Dünya Gənc Türk Yazarlar Birliyinin (DGTYB) Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Şurasının donorluğu ilə həyata keçirdiyi "Türk Dünyası gənc yazarlarının (əsərlərindən ibarət almanaxın nəşri və) BAKI TOPLANTISININ KEÇİRİLMƏSİ" adlı 5 aylıq layihə çərçivəsində silsilə tədbirlər düzənləndi.

Ayın 10-u layihənin Türkiyə, Qazaxıstan, Qırğız Respublikası, Özbəkistan, Başqurdistandan, habelə Təbrizdən (və "Türk Dünyasının 2016-cı il Mədəniyyət Paytaxtı" Şəkidən, "Avropanın 2016-cı il Gənclər Paytaxtı" Gəncədən, "Azərbaycanın 2016-cı il Gənclər Paytaxtı" Şəmkirdən, eləcə də, Naxçıvan Muxtar Respublikasından) olan iştirakçılarının qarşılanması, iştirakçıların bir-biri ilə tanışlığı və üçgünlük proqram haqqında yekun bilgiləndirmə həyata keçirildi.

Ayın 11-də layihənin bir qrup iştirakçısı Fəxri Xiyaban, Şəhidlər Xiyabanı və Bakı Türk Şəhidliyini ziyarət etdi. Öncə, Ulu öndər Heydər Əliyevin xatirəsi ehtiramla yad edilərək məzarı önünə gül dəstəsi qoyuldu. Görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın da xatirəsi ehtiramla yad olundu.

Şəhidlər Xiyabanına gələn iştirakçılar ölkəmizin azadlığı və suverenliyi uğrunda mübarizədə şəhid olmuş qəhrəman Vətən övladlarının xatirəsini ehtiramla yad edib, məzarları üzərinə gül düzdülər. Sonra iştirakçılar "Bakı Türk Şəhidliyi" abidə-kompleksini də ziyarət etdi; ziyarət olunan yerlər barədə qonaq yazarlara bilgi verildi.

Türk Dünyası ədəbiyyatının gənc təmsilçilərinin görüş ardıcıllığı ilə sadalasaq, AYB sədri, Xalq yazıçısı ANAR, MM-in Komitə sədrinin müavini, şair-publisist Musa Urud, Atatürk Mərkəzinin müdiri, AMEAnın müxbir üzvü, millət vəkili Nizami Cəfərov, "Yeni Azərbaycan" qəzetinin baş redaktoru, maraqlı türkoloji araşdırmalar müəllifi, millət vəkili dos.dr. Hikmət Babaoğlu, AMEA-nın vitse-prezidenti, AMEA Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru, millət vəkili

İsa Həbibbəyli, Azərbaycan Mətbuat Şurasının üzvü (“Türk dövlətləri birliyi” monoqrafiyası Türkiyə və Qazaxıstanda da işıq üzü görmüş) millət vəkili, dr. Cavanşir Feyziyev, millət vəkili dos.dr. Qənirə Paşayeva ilə, habelə ATXƏM başqanı, Dünya Azərbaycanlılarını əlaqələndirmə Şurasının üzvü İlham İsmayılovla, ATİB Baş katibi Pərvanə Hacıyeva ilə maraqlı görüş-müzakirələr oldu.

Türk coğrafiyası, ümumtürk ədəbiyyatı (mədəniyyəti), ümumiyyətlə türk xalqlarının ortaq dəyərləri ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılan görüşlərdə, belə layihələrin türk xalqları arasında qardaşlıq duyğularını qabartdığı, işbirliyi imkanlarını genişləndirdiyini vurğulandı; türk tarixi və ədəbiyyatının zənginliyi, yaradıcı gəncliyin bu zənginlikdən yalnız istifadəçi etməklə yetinməyib, qatqıda bulunmasının vacibliyini ifadə olundu. Qeyd edildi ki, Türk Dünyası ədəbiyyatını öyrənmək, daha da zənginləşdirmək məhz yeni nəslin üzərinə düşür.

Türk Dünyası mədəniyyəti, qarşılıqlı maraq doğuran mövzularla bağlı söhbətlərdə bir sıra maraq doğuran fikirlər səsləndirildi. İstedadlı gənc yazarların əsərlərindən ibarət toplulların nəşri, müxtəlif türk ölkələrində kitab təqdimatlarının keçirilməsi önəmli sayıldı. – Belə bir ortaq qənaət hasil oldu ki, bu və bənzəri yolla ümumtürk ədəbiyyatı, o cümlədən türk xalqları arasında ədəbi ilişkilər inkişaf edə bilər. – Əlbəttə, ilk növbədə, yaxşı əsərin özü olmalıdır ki, ocia da onun yayılması, təbliği gerçəkləşsin…

Qonaqlarda yüksək təəssürat doğuran görüş-müzakirədə, türk xalqları ədəbiyyatı ilə bağlı Azərbaycanda görülən işlər barədə ətraflı bilgi verildi. Azərbaycanlı aydınlar tərəfindən indiyə kimi müxtəlif türk xalqlarının ədəbiyyatı ilə bağlı bir sıra kitablar nəşr edilib, tədqiqat işləri yazılıb; bu proses bugün də, gənc alimlərin iştirakı ilə uğurla davam edir.

Türk xalqlarının tarixin çətin yollarından keçdiyini xatırladan natiqlər, ədəbiyyatın insanlığı mənəvi-idraki baxımdan zənginləşdirən güclü bir vasitə mahiyyəti daşıdığı, gənc yazarların da məhz milli amala xidmət etməli olduğu düşüncəsinə ortaq çıxdılar.

Qeyd olundu ki, layihənin məqsədi – türk ölkə və topluluqlarından olan yazarların həm ölkə daxilində, həm də uluslararası ədəbi mühitdə tanıdılması, toplumda ədəbiyyata, ədəbi gələnəklərə, ocial axtarışlara ilgi və diqqətin artırılması, sayğıya layiq düşüncənin məhsuludur.

Həmçinin, ölkələr, xalqlararası ədəbi inkişafın stimullaşdırılmasına yönəldilmiş belə layihələrin özgü mənəvi önəm daşıdığı da vurğulanıb.

***

Tədbirlərin gedişində Azərbaycanlı yazarlar, millət vəkilləri, aydınlar qonaq yazarlara öz kitablarını imzaladı, onları ilgiləndirən suallara cavab verdi.

Türk ölkə və topluluqlarından gələn gənc yazarlara, həmçinin Azərbaycan həqiqətlərini əks etdirən nəşrlər, o cümlədən Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasının aparıcı dünya dillərində hazırladığı bilgiləndirici CD-lər təqdim edildi.

Tədbirlər boyu bir qrup iştirakçıya və qonaq yazarlara DGTYB ilə fəal əməkdaşlığa, III Bakı Toplantısı çərçivəsində uğurlu çalışmalara görə "Onur Bəlgəsi" təqdim olundu.

Qonaqlar da Azərbaycanlı millət vəkilləri və aydınlara öz ölkələrinin mədəniyyətini əks etdirən hədiyyələr bağışladı.

***

Xatırladaq ki, III BAKI TOPLANTISInın açılış törəni birinci işçi gün (11.07.2016) Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin "NATAVAN Klubu"nda baş tutdu. Müzakirələr saat 17.00-da Azərbaycanda Atatürk Mərkəzində davam etdirildi.

12 iyulda "Üç əsrin qəzeti" deyə tanıda biləcəyimiz "Kaspi" qəzeti redaksiyasında görüş-müzakirə keçirildi.

İkinci işçi günün ikinci yarısında Yunus Əmrə İnstitutu Bakı Kültür Mərkəzində "Türk Dünyası ədəbiyyatı: dünən, bugün, sabah…" ana mövzusu üzrə müzakirələr keçirildi; qonaq yazarlar öz

ölkələrindəki ədəbi durum, ədəbi işbirliyi imkanları haqqında bilgiləri əhatə edən məruzələrlə çıxış etdi.

13 iyulda isə AMEA Ədəbiyyat İnstitutunun Elektron zalında görüş-müzakirə keçirildi.

3-cü işçi günü, s.17-19.30 aralığında isə AMEA Mərkəzi Elmi Kitabxanasının Böyük Zalında "Türk Dünyası Gənc Şairlərinin Şeir Axşamı" təşkil olundu.

***

Qədim və zəngin ənənələrə malik olan türk xalqları ədəbiyyatı bu gün də, uğurlu yaradıcılıq örnəkləri ilə seçilir, çağdaş ədəbi prosesi bir sıra yeni istedadları üzə çıxarır. Bu işdə türk dünyası yazarlarının, özəlliklə də, gənc ədəbi qüvvələrin işbirliyinin möhkəmlənməsi, qarşılıqlı fikir alış-verişi önəmli rol oynayır.

Dünya Gənc Türk Yazarlar Birliyinin (DGTYB) Azərbaycan Prezidenti yanında Qeyri Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasının donorluğu ilə həyata keçirdiyi "Türk dünyası gənc yazarlarının (əsərlərindən ibarət almanaxın nəşri və) Bakı Toplantısının keçirilməsi" adlı beş aylıq layihə çərçivəsində silsilə tədbirlər də məhz bu amala xidmət etdi.

Türkiyə (Zeynəb Tək), Qazaxıstan (Sayat Kamşıgər), Qırğız Respublikası (Kaliça Jakup), Özbəkistan (Mahfuza Ortikova, Şohista Artikova), Başqurdistandan (Dövlət Gənclər ödülü sahibi Aygiz Baymuxammet), habelə Təbrizdən (Ümid Nəccar, Dinməz Türk), "Türk Dünyasının 2016-cı il Mədəniyyət Paytaxtı" Şəkidən, "Avropanın 2016-cı il Gənclər Paytaxtı" Gəncədən və "Azərbaycan Respublikasının 2016-cı il Gənclər Paytaxtı" Şəmkirdən, eləcə də, Naxçıvan Muxtar Respublikasından gənc qələm sahibləri (Vasif Zöhraboğlu, Lamiyə İsazadə, Tural Turan, Gülsadə İbrahim), paytaxtımızda fəaliyyət göstərən ədəbi qurumların nümayəndələri, yeni nəsil yazarların iştirakı ilə keçən III Bakı Toplantısı rəngarəng, yaradıcı müzakirələrlə yadda qaldı.

***

Qəbul və görüş-müzakirələrdə qonaqlar öz ölkələrində baş verən ədəbi proseslərdən, gənc yazarların ədəbiyyata verdiyi töhfələrdən, öz ölkələrinin ədəbi fikir tarixindən, bugünkü ədəbiyyat təsərrüfatı, işbirliyi imkanlarından danışdı.

Azərbaycanlı millət vəkilləri, yetkili şəxslər, nüfuzlu aydınlar, tanınmış yazarlar da öz növbələrində, ölkəmizdə həyata keçirilən mədəniyyət siyasəti, konkret olaraq ədəbiyyata, yeni yaradıcı qüvvələrə dövlət qayğısından söz açdılar, türk ölkə və topluluqları ilə tarixi, mövcud və gələcək işbirliyi barədə düşüncələrini bölüşdülər.

Türk xalqları ədəbiyyatının inkişafı baxımdan bu cür tədbirləri yüksək qiymətləndirən millət vəkilləri, nüfuzlu aydınlar, layihə iştirakçılarına yeni yaradıcılıq uğurları, səmərəli işbirliyi arzuladılar.

Fəal fikir alış-verişi ortamında keçən görüş və müzakirələrdə layihənin və toplantının məram-məqsədi barədə təqdiredici fikirlər səsləndi, III Bakı Toplanstısının Türk Dünyasında ədəbi işbirliyinə növbəti töhfə olduğu vurğulandı və qeyd edildi ki, istedadlı yaradıcı gənc yazarların görüşü məhz ədəbi işbirliyinin daha da inkişafına, (yalnız bugününə deyil) gələcəyinə xidmət edir.

Qeyd edildi ki, DGTYB yarandığı gündən ümumtürk coğrafiyasında istedadlı yaradıcı gənclərin axtarışında olmuş, onlar arasında ədəbi ilişkilərin güclənməsinə öz töhfəsini verməyə çalışmışdır. Öz gələnəklərinə sadiq qalan DGTYB, III Bakı Toplantsı vasitəsi ilə qardaş ölkə və topluluqların ədəbi mühitində seçilən istedadlı gəncləri bir araya toplayıb.

***

Üç gün sürən silsilə tədbirlərdə qonaq yazarlar öz ölkələrindəki ədəbi durum, ədəbi işbirliyi imkanları haqqında bilgi verdi, bu cür layihələrin gənc yazarların bir-birini yaxından tanıyıb, işbirliyi qurması üçün böyük rol oynadığını vurğuladılar, müvafiq məruzə-

lərlə çıxış etdilər, keçmişdən günümüzə formalaşan ədəbi mühit-(lər), çağdaş dövrdə işbirliyi imkanları barədə fikirlərini bölüşdülər.

Həmçinin qeyd edildi ki, çağdaş dövrdə türk xalqlarının əsərlərinin digər türk dillərinə uyğunlaşdırması (çevrilməsi) olduqca vacibdir; ona görə də, bu sahəyə ciddi önəm verilməlidir ki, çağdaş Türk Dünyası ədəbiyyat təsərrüfatı bir-birilə qarşılıqlı əlaqə və harmoniyada olsun. Türk ölkə və topluluqlarını təmsil edən yaradıcı gənclər arasında mənəvi və ədəbi körpünün olmasının alqışlandığı çıxışlarda, bu cür görüşlərin ədəbiyyata həm ilişkilər, həm təcrübə mübadiləsi, həm də biləvasitə yaradıcılıq fakturası baxımından fayda verəcəyi, yeni uğurlara ruhlandıracağı vurğulandı.

***

Layihə rəhbəri Əfsanə Ələsgərli, DGTYB Məsləhət Şurasının başqanı, Atatürk Mərkəzinin şöbə müdiri Əkbər Qoşalı, AYB katibi İlqar Fəhmi, AYB katibi, "525-ci qəzet"in baş redaktoru Rəşad Məcid, yeni nəsil yazarları arasında öz populyarlığı ilə seçilən (sevilən romanlar müəllifi) VARİS, Sumqayıtdakı Əli Kərim ad. Poeziya Klubunun direktoru, şair İbrahim İlyaslı, Başqurdistanda yaşayan Azərbaycanlı şair Baloğlan Cəlil, dos.dr. Təranə Turan Rəhimli, dos.dr. Pərvanə Məmmədli, Azərbaycanda yaşayan Türkiyəli şair Səlcuk Düzgün, Yunus Əmrə İnstitutu Bakı Türk Kültür Mərkəzinin məsul əməkdaşı Nuranə Tağı, araşdırmaçı-yazar Elnur Eltürk, "Kaspi" qəzetin baş redaktor müavini Araz Ağayev, "Kaspi-Ədəbiyyat" həftəlik buraxılışının redaktoru Fərid Hüseyn və b.-ları türk ölkə və topluluqlarını təmsil edən gənc yazarların Bakıda olmasından məmnunluq duyduqlarını bildirib, çağdaş ədəbi mühit, Türk Dünyası ədəbiyyatının üzərinə düşən vəzifələr və s. ilə bağlı fikirlərini bölüşdü.

Çıxışlarda, gənc yazarlar Türk Dünyasının işıqlı gələcəyi adına səyləri birləşdirməyə çağrılıb; müxtəlif ölkələri təmsil edən yazarlar Azərbaycanın haqq işi olan ərazi bütövlüyünün bərpası işindən yazmağa, bu istiqamətdə vahid mövqedən çıxış etməyə səslənilib.

Üçgünlük silsilə tədbirlər AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasının böyük zalında “Türk Dünyası Gənc yazarlarının Şeir Axşamı” ilə sonuclandı. Ədəbi-bədii, musiqili gecədə türk ölkə və topluluqlarından gəlmiş gənc yazarlarla yanaşı, doğma Təbrizdən, “Avropanın 2016-cı il Gənclər Paytaxtı” Gəncədən, Naxçıvan Muxtar Respublikasından, “Azərbaycan Respublikasının 2016-cı il Gənclər Paytaxtı” Şəmkirdən, “Türk Dünyasının Mədəniyyət Paytaxtı” Şəkidən istedadlı qələm sahibləri çıxış etdi. Gecədə istedadlı solo-saz ifaçısı Azər Xanlaroğlu, istedadlı gənc aşıqlar – Elməddin Məmmədli, Şəhriyar Kərim, tanınmış vokalist İlham Əsgəroğlunun ifaları, sevilən bəstəçi Sevinc Tofiqqızının kompozisiyası, tanınmış kanon ifaçısı Humay Abbasın çıxışı tamaşaçılarda xoş ovqat yaratdı.

Onu da qeyd edək ki, hər bir tədbirdən yazılı, habelə video materiallar, eləcə də, türksoylu ölkə və topluluqlardan gəlmiş layihə iştirakçılarının Azərbaycan təəssüratları sosial şəbəkələrdə (o cümlədən “yutub”da) paylaşılıb və necə deyərlər, “TOPLANTI BİTDİ… TOPLANTI DAVAM EDİR…”

MƏRUZƏLƏR

ÇAĞDAŞ TÜRK ƏDƏBİYYATINA ÜMUMİ BİR BAXIŞ

ZEYNƏB TƏK
TÜRKİYƏ
Yıldırım Bəyazid Universitetinin əməkdaşıdır. "Bergsondan Mustafa Şekipe "Gülme" kitabının həmmüəllifidir.

1860-cı ildən sonra Türk ədəbiyyatı əsasən çağdaş (yeni) Türk ədəbiyyatı çərçivəsində qəbul edilir. 3 noyabr 1839-cu ildə dövlət tərəfindən elan edilən tənzimat fərmanı ilə batılaşma hərəkatının dövlətin rəsmi siyasətinin parçası olması, yeni bir dövrün ortaya çıxmasına səbəb oldu. Bu fərmanla "imperiya əsrlərlə yaşadığı mədəniyyət dairəsindən çıxaraq mübarizə halında olduğu başqa bir mədəniyyət dairəsinə girdiyini bəyan edir, onun dəyərlərini açıq şəkildə qəbul edirdi" (Tanpınar 2012, s.137). Beləliklə 1860-cı ildən sonra müxtəlif siyasi və sosial anlayışların ətrafında və ümumi ədəbiyyatın içində sosial, siyasi və ideoloji bir ədəbiyyat, bir siyasət və kültür anlayışı meydana gəlmişdir (Emil 1997, s. 115-116).

İbrahim Tüzer'in (2014) qeyd etdiyi kimi "yeniləşmənin sancısını ədəbi mətnlərdən çıxış edərək də, izləmək mümkündür" (s. 28). Mədəni böhran və batılaşmanın ən çox görünən sahələri içində ədəbiyyat ilk yerdə gəlməkdədir. Maariflənmə fəlsəfəsinin ən çox təsiri bu anlamda Batı qaynaqlı siysi anlayışların türk ədəbiyyatına daxil olması diqqət çəkən dəyişiklərdəndir. Batı ədəbiyyatının tərcümə və uyğunlaşdırma yolu ilə tanıdılması ilə yanaşı, Batı qaynaqlı ədəbi əsərlərin türk ədəbiyatına daxil olması Tənzimat dövrü ilə eyni dövrə düşür.

Artıq məzmun və forma özəllikləri baxımından Divan şeirindən fərqli və Batı təsirində bir ədəbiyyat formalaşmağa başlamışdır. Bu anlamda yüz əlli ildən çox və hələ də davam edən bir ədəbi dövrə işıq tutmağın çətinliyinə görə bu araşdırma yazıda seçilən tanınmış sənkarların ədəbi fəaliyyətinə dayanaraq təhlil aparılacaq.

Tənzimatdan dövrümüzə çağdaş Türk şeiri

Şeir Türk ədəbiyyatının ilk dövrlərindən bu günə kimi ən əlçəkilməz ədəbi əsərlərdən biridir. Türk şeirinin keçdiyi yolu təhlil etmək üçün Tənzimat dövründən başlamaq daha düzgün olardı. Çağdaş Türk şeirini klassik şeirdən fərqləndirən cəhətlər hansılardır? Çağdaş şeir fərdin mənəvi ağrılarını, faciələrini, zorluqlarını əsas tutur. Şairin fərd olaraq duyğularının önə çıxdığı bu tərz şeirdə insan sosial, siyasi məsələləri ilə ədəbi mətndə özünə yer tapır…

Bu anlamda, Şinasi, Ziya Paşa və Namiq Kamal fərdi (insan!) məsələlərinin önə çıxdığı siyasi və sosial mövzuların işıqlandırıldığı dövrün sənətkarlarıdır. Çağdaş dünyagörüşü, demokratiya və azadlıq kimi mövzulara önəm verilən bu dövr, forma baxmından da əski şeirdən fərqlənir. Divan formalı şeirin populyarlığının azalması, yeni forma axtarışları, ərəb-fars kökənli ifadələrin əvəzinə xalqın istifadə etdiyi sözlərə üstünlük verilməsi, canlı danışıq tərzinə yaxın misraların istifadəsi və s. o dövrün əsas yeniliklərindəndir.

Özəlliklə Batı mədəniyyəti ilə formalaşan və batılaşmağı sadəcə texniki olaraq deyil, mədəniyyətində də örnək alınmasını vacib hesab edən Tənzimat sonrası Servet-i Fünûn nəsli, çağdaşlaşmanın əsasında insanın ağlını əsas dəyər olaraq hesab etmişdir. Maariflənmə fəlsəfəsinin təsiri ilə pozitiv və rasionalist paradiqmanı bu mədəniyyətin qurulmasında əsas görmüşdür. Bu anlamda "boşluq" duyğusu ilə qarşılaşan və yüz illərdir, inandığı dəyərləri sarsılan çağdaş insan, öz faciəsini dilə gətirməyə başlamışdır...

Tovfiq Fikrətin (1867 - 1915) "İnanmaq ehtiyacı" bu psixologiyanı işıqlandıran və çağdaş insanın yoxluq duyğusunun verdiyi əzabı dilə gətirən və çağdaş insanın durumuna diqqət çəkən bir şeirdir. Ramazan Qorxmazın (2009) ifadəsi ilə desək, Fikrət "İnanmaq ehtiyacı" şeirində insanın dəyərlər dünyasından qopmasını və bunun yaratdığı baş fırlanması"nı izah edir (s. 148).

Bütün boşluq: Zəmin boş, asüman boş, qəlbü-vicdan boş;
Tutunmaq istərəm, bir nöqtə yox piş-i hasarımda.

(T. Fikrət 1327, s. 219)

-deyən şair, 'bütün'ü bir boşluq olaraq gördüyünü və iki nöqtə işarəsi ilə açıqladığı "bütün kainatın yer, göy, qəlb və vicdan olaraq da boşluğa qarşılıq gəldiyini" ifadə edir". Qarşısında tutmağa bir nöqtə olmadığını söyləyən şairin bu ifadəsi tam anlamda ayaqlarının altında yerin sürüşdüyünü hiss edən bir insanın çarəsizliyi kimi anlaşılmaqdadır. Faciəvi sayıla biləcək bir boşluq hissinə baxmayaraq, tutunma ehtiyacı duyulmaqdadır;

İnanmaq…
İştı bir ağuş-ı ruhani o qürbətdə.
(T. Fikrət 1327, s. 219)

-deyən və "inanmağ"ı özəlliklə vurğulayan şair, ancaq inamın, bu dünya qürbətində, mənəvi ruhani bir qucaq ola biləcəyini ifadə edir. Heçlik duyğusunun çağdaş insana yaşatdığı əzabdan bəhs edən bu şeir, çağdaş türk ədəbiyyatını anlamaq baxımından da təsəvvür yaradır. Daha sosial məzmunlu Tənzimat və Sərvəti-Fünun ədəbiyyatından sonra 1908–1923cü illər arasında ədəbiyyatımızda II Məşrutiyyə dövrü türk ədəbiyyatı formalaşır. Milli ədəbiyyat isə bu dövrün (1911–1923) ən güclü ədəbi cərəyanıdır. Bu dövr ədəbiyyatında Balkan müharibələri, I Dünya Müharibəsi və Qurtuluş savaşının təsirləri öz izini buraxmış, milli duyğuların təsiri ilə əsərlər yazılmışdır. Ömər Seyfətdin, Ziya Gökalp, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Xalidə Ədip Adıvar, Rəfik Xalid Karay, Falih Rıfkı Atay, Reşat Nuri Güntəkin, Yusuf Akçura, Xalidə Nüsrət Zorlutuna, Mithat Cemal Kuntay bu ədəbi cərəyanın tanınan nümayəndələridir.

Yahya Kemal (1884 - 1958) isə məqalə və konfransları ilə bu cərəyanı dəstəkləmişdir.

Nurullah Çetin (2013) önəmli bir məsələyə diqqət çəkərək türk ədəbiyyatında Vətən anlayışının Namiq Kamaldan etibarən birbaşa hərbi, siyasi bir mahiyyətdə olduğunu, daha çox savaş və qəhrəmanlıq fonunda təsvir edildiyini, Yəhya Kamalın isə vətən anlayışına kültürəl və mənəvi mahiyyət qatdığını qeyd etmişdir (s. 17). Osmanlının tarix və mədəniyyətini şeirinin əsas mövzularından hesab edən sənətkar, İstanbul və ətrafından bəhs edən çoxlu şeir yazmışdır.

Musiqisi, memarlığı, dili, tarixi və kültürü ilə bütövlükdə Türk mədəniyyətinin böyüklüyünü əsərlərində vəsf etmişdir. Şair "Bir başqa təpədən" şeirində İstanbula duyduğu sevgi və heyranlığını bu misralarla bildirir:

Sənə dünən bir təpədən baxdım, əziz İstanbul!
Görmədim gəzmədiyim, sevmədiyim heç bir yer.
Ömrüm olduqca, könül taxtıma keyfincə qurul!
Sadə bir səmtini sevmək belə bir ömrə dəyər.
Necə rövnəqli şəhərlər görülür dünyada,
Lakin əfsunlu gözəllikləri sənsən yaradan.
Yaşamışdır deyərəm, ən xoş və uzun röyada
Səndə çox il yaşayan, səndə ölən, səndə yatan.

(Beyatlı 1974, s. 21)

Cümhuriyyətdən sonra milli romantik duyğu tərzini özündə ehtiva edən, Anadolunun gözəlliyinin, vətən və millət sevgisinin önə çıxdığı ədəbiyyat anlayışı məmləkət ədəbiyyatı adlandırılır. Bu dövrdə diqqətini İstanbuldan Anadoluya yönəldən sənətkarlar məmləkət sevgisini əsərlərində dilə gətirmişlər.

Faruk Nafiz Çamlıbelin (1898-1973) "Ulukışla yolundan Orta Anadoluya" etdiyi səfərin hekayəsindən bəhs edən "Han duvarları" şeirində olduğu kimi Anadolu coğrafiyası, insan gözəllikləri vəsf edilən ünsürlərin əsasını təşkil edir. Şair şeirin son dördlüyündə aşdığı yollara və qaldığı han (karvansara) divarlarına səslənir:

Ey, kəndləri hüduda bağlayan yaslı yollar,
Dönməyən yolçulara ağlayan yaslı yollar!
Ey, qərib cizgilərlə dolu han divarları,
Ey, hanların könlümü sızladan divarları...

(Çamlıbel 1995, s. 8)

Cumhuriyyət dövründə realizm də özəl yer tutur. Marksist ideologiyaya əsaslanan bu cərəyan fəhlə problemlərini, kəndlilərin əzilməsini, siniflərarası ziddiyyətlərini işıqlandırır. Tezis xarakterli fikirlərin və xitab üslübunun mövcud olduğu bu ədəbi cərəyanın ən güclü təmsilçisi Nazim Hikmətdir (1902-1963). Sərbəst və realist şeirin ilk örnəklərini verən şair, Rusiyada tanınmış şair Vladimir Mayakovskidən təsirlənmişdir. Şeirə sinemoqrafik hərəkətlilik

gətirmiş, “Kərəm kimi” şeiri misalında, misraları nərdivan formasında düzmüşdür:

Ürəklərin
qulaqları
kardır...
Hava güllə kimi ağır...
Mən deyirəm ki, ona:
- Kül olayım
Kərəm
kimi
yana
yana.
Mən yanmasam
Sən yanmasan
biz yanmasaq,
necə
çıxar
qaranlıqlar
aydınlığa...

(Hikmət, 2013, s. 204-205)

Qərib axının tanınmış təmsilçisi Orxan Vəli Kanık (1914-1950) da, Türk ədəbiyyatının ən populyar şairlərindəndir.

1941-1950-ci illərdə çox təsirli olan Qərib axını (I yeni) özündən öncəki ədəbi cərəyan və anlayışlara qarşı çıxaraq, türk şeirinə bir sıra yeniliklər gətirmişdir. Ədəbi sənət(lər)ə, şairanə ifadələrə, vəzn, qafiyə kimi ahəngi təşkil edən ünsürlərə qarşı çıxan bu cərəyan tərəfdarları, sadə insanı və onun gündəlik həyatını öz şeirlərində əsas götürmüşlər. Əsasən sadə danışıq üslubunda sərbəst şeirlər yazmışlar. “Qatar səsi” şeirində bu cəhətləri görmək mümkündür:

Qəribəm;
Nə bir gözəl var ovudacaq könlümü,
bu şəhərdə,
nə də bir tanınan çöhrə;
Bir qatar səsi duymağa bəndəm,

iki gözüm,
iki çeşmə...

(Vəli, 1998, s. 67)

Çağdaş Türk şeirinin güclü sətənkarlarından biri də Attila İlhandır (1925-2005). Qərib axınına qarşı Mavi cərəyanının tərəfdarı olan İlhan, buradakı şeir anlayışını 1952-56-cı illər arasında "Mavi" dərgisində izah etmişdir. İlhanın şeirləri kütləvi realizmi əks etdirməklə yanaşı, fərdi cəhətlərin önə çıxdığı əsərlərdir.

Ən poplyar şeirlərindən bəziləri: *"Eldə var hüzün", "Mən sənə məcburum", "Ayrılık sevdaya daxil", "An gelir", "Sevmək üçün gec, ölmək üçün erkən*" və s. Şeirində oxuyucuya təsir edən səmimiliyə uyğun olaraq, *"Zeynəb, məni gözlə"* şeirinin son hissəsindən örnək verilə bilər:

pikapta eminağa acem aşirân saz semaisi
sokakta çocuklar saklambaç hırsız polis
hayat akıp gidiyor olsam da olmasam da
saatı durmamalı ufak sorumlulukların
resmi bırakmadın ya / son çektiğin hangisi
bak mektuplar birikmiş yine masamda
fakülteler açılacak bak bugün yarın
zeynep beni bekle mutlaka geleceğim
başladığımız filmi birlikte bitireceğiz
kim ne derse desin içimde delice bir his

(İlhan, 2012, s. 29)

Cumhuriyyət sonrası Türk ədəbiyyatının ən önəmli ədəbi cərəyanlarından biri "İkinci Yeni"dir.

1954-cü ildə başlayan cərəyan dövrümüzə qədər təsirini hiss etdirməkdədir. Böyük şəhər insanının mənəvi depressiyalarına, mövcudluq problemlərinə, modernizmin səbəb olduğu böhranlara daha çox yer verilən bu şeir anlayışında qapalı bir dil ortaya çıxır. "İkinci Yeni" şairləri şeirin daha asan başa düşülməsinə qarşı çıxmış, oxucunun şeirə özünün anlam verməsi roluna üstünlük vermişlər.

Bu cərəyanın tanınan nümayəndələri Cemal Süreya, Turqut Uyar, Edip Cansevər, İlhan Bərk, Ece Ayhan, Ülkü Tamər və Sezai Karakoçdur. Bu sənətkarlarla üslubi baxımdan oxşar olsa da, Sezai Karakoç (1933-) şeirlərində və poetikasında islam estetikasını, Mütləq Həqiqətə duyulan inamın verdiyi ümidi, "diriliş" fikrinə önəm verməsi özəl yer tutur. Çünki Karakoça görə (2012); "Sənət, qaçsa da, inkar etsə də, "Tanrıya doğrudur" həmişə" (s. 25). "*Masal"* şeirində türk toplumunun Batı qarşısındakı durumunu bir atanın yeddi oğlu kimi simvolizə edib, yorumlayan şair, Batının oyunları qarşısında itib batan altı oğuldan sonra yeddinci oğlun oyanışını və yenidən doğulmasını bu cür dilə gətirir:

Yeddinci oğul büyümüşdü baxa baxa ağaclara,
Baharın, yayın, payızın, qışın sirrini öyrənmişdi ağaclarda.
Bir alın yazısı kimi idi quruyan yarpaqlar onda,
Bir də o taleyini sınamaq istədi,
Bir şəfəq vaxtı Batıya erdi,
Ən böyük Batı şəhərinin ən böyük meydanında
durdu və Tanrıya yalvardı öncə;
Özünü dəyişdirə bilməsinlər deyə.
Sonra birdən ona bir ilham gəldi
və başladı oymağa olduğu yeri,
Başına toplandı və baxdı batılılar;
O fikir vermədi baxışlara,
Qazdı durmadan qazdı.
Sonra yarı belinə kimi girdi çuxura,
Qələbəlik böyümüş çox böyümüşdü,
O zaman çevrilib dilləndi:
Batılılar!
Bilmədən
altı oğlunu udduğunuz
bir atanın yeddinci oğluyam mən!
Gömülmək istəyirəm bura heç dəyişmədən.
Atam öldü acılarından qardaşlarımın
ruhunu üzmək istəmərəm atamın.
Gömün məni dəyişdirmədən,

Doğulu olaraq ölmək istəyirəm mən.
Sizin bir tək amma böyük bir gücünüz var:
Qarşınızdakını dəyişdirmək..!
Məni öldürsəniz də çıxmaram burden,
Sümüklərim dəyişib toz-torpaq olacaq bəlkə
ancaq dəyişməyəcək ruhum..!
Onu aldatmaq üçün boşuna çox dil tökdülər,
acından çıxar deyə günlərcə gözlədilər;
o gün gün əridi amma çıxmadı dayandı.
Bu acıdan yer yarıldı, göy yandı,
o nurdan bir sütuna döndü, göyə uzandı!
Batı bu sütunu ortadan qaldırmaqda aciz qaldı,
Hələ də onu ziyarət edərlər, şəfa taparlar.
Ən sağalmaz yarası olanlar,
Ta ürəkdən vurulmuş olanlar,
Ürəyində insanlıqdan bir iz daşıyanlar…
(Karakoç 2013, s. 412-413)

Realist üslbda şeir yazan İsmət Özəl (1944), 1970-ci illərdən sonra islam şeirinin ən istedadlı nümayəndələrindəndir. Çağdaş dövrdə ən çox oxunan şairlərdəndir. Markist dövründə də islam düşüncəsini mənimsədikdən sonra şeirlərinin estetik dəyəri yüksəlmiş, hər iki dövrdə də insan və inasana dair hər cür mövzu onun şeirlərinin tematikasını təşkil etmişdir.

Mövcudluq məsələləri, çağdaşlıq və şəhərlərşmənin mənfi təsirləri, yadlaşma, standartlaşma və adiləşməyə qarşı durmaq şeirlərin əsas mövzularındandır.

Türkcənin bütün zənginliklərindən yararlanan şair, dilə xələl gətirmədən yeni forma yaratmışdır. Kütlələrə ünvanlanan şeirlərində epik söyləm güclüdür.

"Of Not Being A Jew" adlı şeirində "Eve dön! Mahnıya dön! Qəlbinə dön!" deyən şair "*Münacat*"ında aid olduğu yuvanın hara olduğunu soruşaraq axtarışını, bilmək arzusunu bu cür dilə gətirir:

İndi təkrar nə etsəm? dedirtmə mənə, ya rəbbi,
daşınacaq suyu göstər, qırılacaq odunu…

Qaldı bu silinməz yaşamaq günahı üzərimdə,
bilim hansı suyu daşıyıram, ya rabbəl-aləmin!
Yanması gərəkən ocaq hardadır?
(Özəl, 1999, s. 15)

Son dövr Türk şeiri fərqli şəkildə, ideologiyada və tərzdə çox sayda özgün şairin ədəbi çalışmaları ilə yeni məzmun qazanmışdır. Çağdaş dövrdə türk şeirində ən çox önə çıxan sənətkarlara missal olaraq, bu imzaları örnək göstərmək olar: Hilmi Yavuz, Şükrü Ərbaş, Haydar Ərgülən, Yavuz Bülənt Bakilər, Nurullah Gənc, İbrahim Tənəkəçi, Muratxan Munqan, "Həyatda mən ən çox atamı sevdim" deyən Can Yücəldən fərqli olaraq, "Həyatdan mən ən çox anamı sevdim" deyən Əbdülqədir Budaq, Əhməd Telli, beş il öncə vəfat etmiş "*Ah'lar Ağacı"* şairi Didəm Madak, dörd il öncə dünyadan köçən, "*Mihriban"* şeirinin yazarı Abdurrahim Karakoç, yaxın vaxtlarda vəfat etmiş Gültən Akın, Lalə Müldür, Birhan Kəskin...

Ahmet Mithattan Oğuz Ataya Türk Romanı

Batı ədəbi janrı olan roman Türk ədəbiyyatına Tənzimat dövründə daxil olmuş, ilk əsərlər bu dövrdə Şəmsətdin Sami, Namiq Kamal, Əhməd Midhət Əfəndi, Rəcaizadə Mahmut Əkrəm, Nəbizade Nazım tərəfindən qələmə alınmışdır.

Özəliklə çağdaş türk dəbiyyatında romanın yerini anlamaqda "Hace-i evvel" Əhməd Midhət (1844-1912) önəmlidir. Xalqa oxuma vərdişi qazandıran ünlü "yazı maşını" çox sayda əsər qələmə alıb. Çünki "girilən yeni mədəniyyət dairəsində arada qalmanın çaşbaşlığını yaşayan Osmanlı toplumu üçün (dövr etibarı ilə) bəlkə də, ən zəruri ehtiyac, necə bir dünya və mədəniyyətlə üz-üzə qalmanın fərqinə varılması, Batının hər yönü ilə bilinməsidir" (Tüzer 2014, s. 46). Dolayısıyla qeydlərində "kimliyini formalaşdırma dövründə olan bir toplumu maarifləndirmək üçün fərqli qurğu və anlatım

texnikası" (Tüzer, 2014, s. 323) istifadə edən yazar, xalq üçün roman yazma gələnəyini ədəbiyatımızda başladan yazıçıdır.

Halit Ziya Uşaklıgil (1866-1945) isə Əhməd Midhətdən fərqli olaraq, aydın / kültür romanının ilk önəmli nümayəndələrindəndir.

Sənətkarlığı ön planda tutan yazıçı, Namiq Kamalla çağdaş ədəbiyyatda sənətkarlıq üslubunu davam edən şəxsiyyətlərdən olmuşdur. Türk ədəbiyyatıda Qərb tərzində əsər yazan ilk böyük roman yazarı olaraq bilinməkdədir.

Realizm cəryanını mənimsəyən yazarın əsas əsərləri "*Aşk-ı Məmnu*", "*Qırıq həyatlar",* "*Mavi və Siyah"*dır. Özəl olaraq, "Aşk-ı Memnu", Türk roman tarixində olay ağırlıqlı qurğudan, xarakter inkişafetdirici qurğuya keçidin dönüş nöqtəsini təşkil etməkdədir." (Korkmaz 1999, s.166).

Milli ədəbiyyat dövrünün roman yazarlarına örnək olaraq Yakup Kadri Karaosmanoğlunun (1889-1974) adı çəkilə bilər. "*Kiralık Konak", "Nur Baba", "Sodom və Gomore", "Yaban"* bəyənilən romanlarından bəzilərıdir.

"Dönəm romanı" olaraq deyə biləcəyimiz əsərləri ilə Tənzimatdan Cümhuriyyət dövrünə keçərkən türk toplumunun keçirdiyi dəyişikləri izləmək mümkündür.

"*Kiralık Konak" batılaşmanın sonucu olaraq üç nəsil arasındakı ziddiyyət üzərində qurulmuşdur. "Yaşanan savaşların da təsiri ilə məmləkətin içinə düşdüyü durumu obrazlaşdıran Yakup Kadri Karaosmanoğlu, qələmə aldığı bu romanıda yeni mədəniyyət dairəsinin nəsillər üzərində təsirinə diqqət çəkir.* (Tüzer, 2007, s. 226). Romanın xarakteri Hakkı Celisin, milli dəyərlərinə yadlaşan və sadəcə batılaşmağı əsas dəyər olaraq qəbul edən Seniha obrazının təhlili romanın mahiyyətini qısaca çatdıra bilir:

Seniha abla, bizi bişirən istirabdır, gəzib görmək deyildir.

Sizdən öncə neçə insan Avropaya getdi, gəldi. Bunların bəzilərinin geyimlərində əməlli-başlı dəyişiklik gördüm, ancaq ruhlarında nə dəyişdi, bilmirəm. Bunlar bizə oradan, başlarında əcaib bir sərxoşluq və gözlərində safiyanə bir heyrətlə döndülər."

(Karaosmanoğlu, 1997, s. 164).

Cümhuriyyət dövrü Türk ədəbiyyatında ən güclü sənətkarlarından biri də Əhməd Hamdi Tanpınar (1901-1962) hesab edilir. Onun "*Huzur", "Saatleri Ayarlama Enstitüsü", "Sahnenin Dışındakiler", "Mahur Beste"* adlı romanları, "*Abdullah Efendi'nin Rüyaları"* adlı hekayə kitabları ün qazanıb.

Çağdaş Türk romanının ən önəmli əsərlərindən biri olan "Huzur" Doğu-Batı ziddiyyəti ilə mədəniyyət problematikasını təsvir etmişdir. Tanpınar, şəxsin iç dünyasına, türk toplumunun batılaşma məsələsinə, çağdaşləşmağa, kimlik axtarışına yer vermişdir. Yuxu, zaman, musiqi və sənət, əsərlərinin əsas kəlmələridir.

Samiha Ayverdi (1905-1993) və Safiyə Erol (1902-1964) Türk romanında mistik düşüncənin ən tanınmış yazarlarındandır. Təsəvvüf düşüncəsini əsərlərində təsvir edən hər iki yazıçı mədəniyyətə baxışlarını da romanlarda ortaya qoymuş, tarix bilincinə önəm vermişlər. İki yazarın da əsərlərində *kamil insan* anlayışına uyğun olaraq nəfs tərbiyəsi əsas yer tutur.

"Batmayan Gün", "Yaşayan Ölü", "Mesih Paşa İmamı", "İbrahim Efendi Konağı" romanları Ayverdinin romanlarına örnəkdir.

Erolun isə ən ünlü romanları "*Ciğerdelen"* və "*Dineyri Papazı*"dır. İnsana duyulan eşqin mütləq həqiqətə qovuşmada bir mərhələ olması əsərlərinin ana xəttini təşkil edir.

"Eşqin ödülü artıq tək vasitəyə möhtac qalmadan eşqi yaşaya bilməkdir. Vasitələr yaraşıqsız, sevgililər duman misali qaçaqdır. Adam gedə bilər; yetər ki, onun gözlərindən keçərək dəyişmiş ədəbiyyət şöləsi üzərimdən əksik olmasın" (s. 325) deyən Erol (2010), sevginin sağaldıcı, şəfaverici, insanı daha müdrik edən yönlərini təsvir etmişdir.

Postmodern Türk romanının ən önəmli nümayəndələri arasında Oğuz Atay (1934-1977) özəl yer tutur. Çağdaş şəxsiyyətin içdünyasını müxtəlif üsullarla ortaya çıxaran yazıçı "tutuna bilməyən" şəxsin çarəsizliyini əsərlərində təsvir etmişdir. "*Tutunamayanlar", "Təhlükəli oyunlar"* ən tanınmış romanları; "Q*orxuyu bəklərkən"* isə hekayələrin toplandığı əsərin adıdır... "*Təhlükəli oyunlar*"da (2015) "harda olursan ol, bir insanın üstünə bu qədər yaşantı yığılsın, bir başqası onlardan bir şey çıxarmasın, mümkünmü?" (s. 56)

deyən Atayın ifadə etdiyi kimi, “bu qədər həyat, bu qədər əsər “onlardan bir sonuc çıxarmaq” üçün deyilmi? Türk ədəbiyyatının “klassik şah əsərləri”nə çevrilən bu sənətkarların yaradıcılıq örnəklərinin bizi götürəcəyi yol, mütləq şəkildə işığa doğrudur.

Milli birliyin ən vacib dayaqlarından biri də, şübhəsiz ki, ədəbi kültürdür.

Geniş Türk coğrafiyasındakı türk xalqları ədəbiyyatlarının bir-birinə tanıdılması və ədəbi əlaqələrin yaxınlaşması türk milli birliyinə öz töhfəsini verəcəkdir. Belə bir mübarizənin sonucu kimi, hər türk toplumunun ədəbiyyatı, digərlərindən aldıqları ilham və təsirlə zənginləşəcək. Bu ədəbi yaxınlığı təmin etmək məqəsdi ilə Türk Dünyasında qarşılıqlı ədəbi çevirmə çalışmaları sistemli şəkildə sürətləndirilməlidir.

Bundan başqa, bu cür toplantıların da təsiri çox önəmlidir. Türk Dünyası ədəbiyyatının inkişafının Türk milləti tərəfindən bilinməsi və öyrənilməsi, Türk ədəbiyatının dünya ədəbiyyatında layiq olduğu mövqeni qazanmasında önəmli rol oynayacaqdır.

Qaynaq:

Atay, Oğuz (2015). Tehlikeli Oyunlar. 33. Baskı. İstanbul: İletişim.

Beyatlı, Yahya Kemal (1974). Kendi Gök Kubbemiz. 5. Baskı. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.

Çamlıbel, Faruk Nafiz (1995). Han Duvarları. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı.

Çetin, Nurullah (2013). Yahya Kemal Kitabı. Ankara: Akçağ.

Emil, Birol (1997). Türk Kültür ve Edebiyatından-1 / Meseleler. Ankara: Akçağ.

Erol, Safiye (2010). Makaleler. Halil Açıkgöz (Haz.). 3. Baskı. İstanbul: Kubbealtı.

İlhan, Attilâ (2012). elde var hüzün. 8. Baskı. İstanbul: Türkiye İş Bankası.

Karakoç,Sezai (2012). Edebiyat Yazıları I Medeniyetin Rüyası Rüyanın Medeniyeti Şiir. 5. Baskı. İstanbul: Diriliş.

Karakoç, Sezai (2013). Gün Doğmadan. 15. Baskı. İstanbul: Diriliş.

Karaosmanoğlu, Yakup Kadri (1997). Kiralık Konak. 17. Baskı. İstanbul: İletişim.

Korkmaz, Ramazan (2009). Servet-i Fünun Edebiyatı. Ramazan Korkmaz (Ed.). Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı 1839-2000. (5. Baskı) içinde (s. 131-182). Ankara: Grafiker.
Nâzım Hikmet (2013). Bütün Şiirleri. 9. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi.
Özel, İsmet (1999). Bir Yusuf Masalı. İstanbul: Şûle.
Tanpınar, Ahmet Hamdi (2012). On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi. Abdullah Uçman (Haz.). 19. Baskı. İstanbul: Dergâh.
Tevfik Fikret (1327). Rübâb-ı Şikeste. İstanbul: Tanin.
Tüzer, İbrahim (2007). Kimliklerin Çatıştığı Mekân: Kiralık Konak ve Evini / Evrenini Arayan Nesiller. Bilig. 41, 225-239.
Tüzer, İbrahim (2014). Ahmet Mithat Anlatılarında Kimlik İnşası ve Modernizm. Ankara: Akçağ.
Veli, Orhan (1998). Bütün Şiirleri. 34. Baskı. İstanbul: Adam

MODERN ÖZBƏK POEZİYASI

ŞAHİSTA ARTIKOVA

ÖZBƏKİSTAN

5 avqust 1992-ci ildə Daşkənddə doğulub.
İlk şeirlər kitabı 2011-ci ildə gün üzü görüb.
Hazırda Azərbaycan çağdaş ədəbiyyatından örnəkləri
özbək dilinə çevirir.

Zəngin ədəbiyyat tarixinə əsaslanan özbək ədəbiyyatı dünya səviyyəsində özünəməxsus yer tutur. Çağdaş dövrdə daha da inkişaf etmiş bu ədəbiyyat müxtəlif dövrlərdən başlayaraq, daha da təkmilləşmiş, püxtələşmişdir. Çağdaş özbək ədəbiyyatının ən güclü şairləri olaraq tanınan Abdulla Aripov, Erkin Vahidov, Muhəmməd Yusuf, Xurşid Devran, Həlimə Xudayberdiyeva, Şevkət Rahman, İkbal Mirzə, Zəba Mirzaeva, Batır Ergaş kimi nüfuzlu ədiblərdir.

Çağdaş özbək ədəbiyyatının formalaşmasına töhfə verən ədibləri yazdıqları əsərlərin janrlarına görə qruplaşdırsaq, şeir, roman, qissə və hekayə əsas olmaq üzrə teatr-dram və bədii tərcümə sahəsində ciddi fəaliyyətin olduğunu görmək olar.

Poeziyada ilk olaraq, böyük şair Çolpan xatırlanır. O özbək şeiri üçün bir simvola çevrilib desək, yanılmarıq. Bununla yanaşı, Elbek, Qayreti, Qafur Qulam, Batu, Aybek, Uyğun, Sabir Abdulla, Kuddus Muhammədi, Maqsud Şeyxzadə, Hamid Alimcan, Mirtemir, Osman Nasır, ZÜLFİYYƏ, ŞÖHRƏT, Hamid Qulam, Askad Muxtar, Rəmz Babaxan, ŞÜKRULLA, Kudret Hikmət, Saide Zünnunova, İbrahim Yusupov, Cumaniyaz Cabbarov, Erkin Vahidov, Miraziz Azam, Rauf Pərfi, Şevkət Rahman və digər şəxsiyyətlər özbək poeziyasında ən çox tanınan adlardır.

Qissə və hekayə janrı da özbək ədəbiyyatında önəmli yer tutur. Abdulla Qədiri, Çolpan, Qafur Qulam, Aybek, Abdulla Kahhar, Mirkərim Asım, Said Əhməd, Mirmuhsin, Adil Yakubov, Pirimkul Kadirov, Nasır Fazılov, Ötkir Haşimov, Erkin Məlik, Tahir Məlik, Əsəd Dilmurad kimi yazıçılar bu janrda tanınan imzalardır.

Roman janrında isə Sədrəddin Ayni, Abdulla Qədiri, Çolpan, Aybek, Sabir Abdulla, Nazır Səfərov, Abdulla Kahhar, ŞÖHRƏT,

Hamid Qulam, Səid Əhməd, MİRMUHSİN, Adil Yakubov, Pirimkul Kadirov kimi yazıçılar yetişmişdir.

Özbəkistan xalq şairi, Özbəkistan qəhrəmanı, birinci və ikinci dönəm millət vəkili, şair və yazıçı Abdulla Aripov yaşayan ən böyük ədiblərdən biridir. XX yüzilin özbək dili və ədəbiyyatının inkişafında onun önəmli rolu var.

1963-1969-cu illərdə "Yoş Qvardiya" ("Gənc Qvardiya"), 1969-1974-cü illərdə "Qafur Qulam nəşriyyatı"nda redaktor vəzifəsndə çalışan Abdulla Aripov "Şərq ulduzu" və "Gülhan" dərgilərində də çalışmışdır.

Özbəkistan Yazıçılar Birliyində də fəaliyyət göstərən ədibin 1965-ci ildə birinci şeir kitabı "Mitti Yulduz", sonra isə "Ko'zlarim Yo'lingda" (1967), "Onajon" (1969), "Chashma", "Ruhim" (1971), "O'zbekiston", "Qasida" (1972), "Xotirot" (1974), "Yurtim Shamoli" (1974), "Hayrat" (1979), "Hakim va Ajal" (1980), "Najot Qal'asi" (1981), "Yillar Armoni" (1983) "Ishonch ko'priklari" (1989), "Munojot" (1992), "Dunyo" (1995) şeir kitabları işıq üzü görmüşdür.

1996-cı ildə yayımlanan "Haj Daftari" adlı şeir kitabında dini motivlər sezilməkdədir. Şair Özbəkistanın müstəqillik himninin də müəllifidir. Abdulla Aripov həmçinin dastan janrında da qələmini sınamışdır.

"Jannatga Yo'l", "Hakim va Ajal" dastanları ilə yanaşı, Əmir Teymur üçün yazılan "Sohibqiron" dastanı oxucular tərəfindən rəğbətlə qarşılanmışdır.

Müstəqillik dövrü özbək ədəbiyyatının ən önəmli şairlərindən biri hesab edilən Erkin Vahidov çağdaş milli ədəbiyyatımızda önəmli yer tutub. Onun ən böyük özəlliklərindən biri də klassik şeirə və keçmişə verdiyi dəyəri indiki dövrümüzün yaşam tərzi ilə sintez edərək oxucuya fərqli bir şeir dilində təqdimatıdır. Ona görə də insan və toplum mövzusu onun şeirlərinin əsas məzmununu təşkil edir. Şairin təvazökarlıq haqqında yazdığı şeir xalq arasında bir aforizm kimi geniş yayılıb:

Garchi shuncha mag`rur tursa ham,

Piyolaga egilar choynak.
Shunday ekan, manmanlik nechun,
Kibru havo nimaga kerak?

Kamtarin bo`l, hatto bir qadam
O`tma g`urur ostonasidan.
Piyolani inson shuning-chun
O`par doim peshonasidan.

Bu şeirdə müəllif çaydanın nə qədər qürurlu olsa da, stəkan qarşısında əyildiyini, stəkanın isə təvazökarlığına görə başa qaldırıldığını ifadə edir. Bu cür bənzətmə ilə şair öz ədəbi ustalığını göstərmişdir.

Erkin Vahidov şeirlərində həcv və istehza da önəmli yer tutur.

"Manfaat falsafasi", "Sen menga tegma", "Majlis qiling", "Donish qishloq latifalari" kimi şeirləri buna örnəkdir. Erkin Vahidov dastan janrına da müraciət etmişdir.

"Nido", "Ruhlar isyoni", "İstambul fojeasi", "Toshkent sadosi", "Quyosh maskani", "Buyuk hayot tongi" kimi ədəbi örnəkləri (– dastanları), ortaya qoyduğu əsərlər arasında yer alır. Erkin Vahidov "Nida" dastanını II Dünya müharibəsində itirdiyi Cho'yanboy Vohidovun xatirəsinə ithaf etmişdir. Bu əsər özbək məktəblərində dərs kitablarında da yer alır.

Özbəkistanın ən ünlü xalq şairlərindən biri olaraq göstərilən və çağdaş dövrün yetişdirdiyi istedadlı şəxs Məhəmməd Yusif böyük padşah və şair Zehiriddin Muhammed Babur yurdu olan böyük Əndicandandır. Bir çox şeirlərində Baburu mədh edən şair, 29 iyul 2001-ci ildə Baburla eyni taleyi paylaşmış, 47 yaşında ürək tutmasından vəfat etmişdir. Müxtəlif qəzet və mətbəələrində işləmiş Məhəmməd Yusif 1996-cı ildə "Dostluq" ödülü, 1998-ci ildə Özbəkistanın Xalq Şairi adına layiq görülmüşdür. Məhəmməd Yusifin "Tanish Teraklar" (1985), "Bulbulga bir qapim bor" (1987), "İltijo" (1988),"Uyqudagi Qiz" (1989), "Halima Enam Allalari" (1989), "İshq Kemasi" (1990), "Ko'nglimdagi Yor" (1991), "Bevafo Ko'p Ekan" (1991), "Erka Kiyik" (1992), "Yolg'onchi Yor" (1994),

“Osmonimga Olib Ketaman” (1998) “Saylanma” (2001) kimi əsərləri işıq üzü görmüşdür. Məhəmməd Yusif şeirlərində incə bir duyğu hiss edilir. Vətən sevgisini fərqli şəkildə tərənnüm edir. Onun vətən haqqında ən ünlü şeiri ‘Uluğımsan Vatanım’ şeiridir. Şeirdə tərənnüm edilən incə və dərin duyğular oxucuların qəlbinə hopmuşdur. Şeir ustalıqla yazılmaqla yanaşı, onun hər bəndində özbək xalqının tarixinin ən acı və qaranlıq günləri canlandırılıb. Şeirin ilk misraları özbək xalqının müstəqillikdən sonrakı xoşbəxt və məsud dövrünü təsvir edir:

Men dunyoni nima qildim,
O`zing yorug` jahonim,
O`zimga bek,
O`zim sulton,
Sen taxti Sulaymonim...

Özbəkistan müstəqilliyini əldə etdikdən sonra, istiqlaliyyətə, suverenliyə qovuşdu, şair bunu izah etmək üçün özünü sultan adlandırır. Sonrakı misralarda Türküstanın tarixini, düşmənlərlə mübarizə aparan cəsur xalqı tərənnüm edir:

Sen Ho`jandsan,
Chingizlarga
Darvozasin ochmagan,
Temur Malik orqasidan
Sirdaryoga sakragan,
Muqannasan qorachig`i
Olovlarga sachragan,
Shiroqlarni ko`rgan cho`pon
Cho`lig`imsan, Vatanim.

Şair Çingizin hücumu dövründə son nəfəsinə qədər döyüşən Hocand şəhərinin sakinlərini, onların başçısı Temur Məliki, ərəblərin hücumuna qarşı döyüşən, məğlub edəndə ərəblərin əlində ölməmək üçün özünü peçə atan Mukannayı, farsların hücumunda isə təkbaşına 300 əsgəri bozqır çölə apararkən ölümlərinə səbəb olan Şırağı qələmə alarkən, özbək tarixindəki cəsur, yenilməz insanlara

dəstək olan xalqı, bu cür qəhrəmanları böyüdən torpağı Vətən olaraq qəbul edir.

Türküstanın dağılmış xalqını təsvir edərkən Vətən üçün canını fəda edən böyük şəxsiyyətlərin adlarını çəkir:

Kim Qashqarni qildi makon,
Kim Enasoy tomonda,
Jaloliddin – Qurdistonda,
Boburing – Hindistonda,
Bu qanday yuz qarolig` deb
Yotarlar zimistonda,
Tarqab ketgan to`qson olti
Urug`imsan, Vatanim…

Ömrünün sonuna qədər vətən həsrəti ilə yaşayan baburilər nəslindən olan Babur şahı, son damla qanına qədər savaşan Cəlaləddini, Sibir meşələrində sovet repressiyasına məruz qalmış Osman Nasiri şeirdə vəsf edərkən, dağılan doxsan altı soydaşı – yəni ayrı düşmüş türksoylu qəbilələri, parçalanmış dövlətləri təsvir edir…

Özbək tarixində cəsur, vətənpərvər insanlarla yanaşı, xainlər də olmuş və onların üzündən vətənin üzərinə qara buludların dolaşdığı günlər olmuşdur. Şair sovet dövründə gerçəkləşdirilmiş "təmizlik hərəkatı" qurbanı olan yazıçılardan biri özbək romançılığının ilk təmsilçisi Abdulla Qədiridən də bəhs etmişdir:

O'tgan kuning - o'tgan kundir,
O'z boshingga yetgan kun,
Qodiriyni bergan zamin,
Qodiriyni sotgan kun.
Qo'lin bog'lab,
Dilin dog'lab,
Yetaklashib ketgan kun,
Voh bolam! deb aytolmagan
Dudug'imsan, Vatanim...

Burada şair Qədiri və onun kimi vətənsevər şair yazıçıları satan "şairlər"ə işarə edir. Abdulla Qədirinin "Ötən günlər" kitabından sonra onun ölüm fərmanı verilmiş, bunun üçün "dəlillər"i özünü şair adlandıran xainlər sovet hökümətinə təqdim etmişdir. Ona görə də Məhəmməd Yusif Qədirini verən ölkə, Qədirini satan gün deyir. Əlini bağlayıb apararkən "ah, balam" deyən analardan bəhs edərkən vətənin acı günlərini yada salır.

Şeirin sonunda şair vətəni "boynumdakı tumar və mənim qürurum" adlandırır. Onun vətən haqqında bütün şeirləri bu cür incə duyğularla yazılmışdır. Duyğu və hissləri həmişə ön planda olan şairin sevgi haqqındakı şeirlərində də bu öəllik saxlanmışdır:

Osmon cho'kib qoldi bu oqshom,
Yulduz bo'lib yog'ildi bir sas.
Bir mahalla nigohni ko'rdim:
Yashash kerak,sevish shart emas.

Yaşamaq şərtdir, sevmək lazım deyil – deyə öncə insanların düşüncələrini, özlərini uydurmuş qanunu söyləyərkən, sonradan "sevmək şərt, yaşamaq lazım deyil" – deyə həyatın bütün qanunlarına isyan edir:

...Men olovga otarman endi,
Yuragimni qiyma-qiymalab...
Yonib ketsin chirsillab qalbim,
Sevish kerak...yashash shart emas.

Çağdaş özbək ədəbiyyatının sahəsi çox genişdir. Çağdaş dövrdə Azərbaycan və Özbəkistan ədəbi münasibətləri daha çox inkişaf edir. Çağdaş Azərbaycan ədəbiyyatından olan bir sıra şair və yazıçıların əsərləri özbək türkcəsinə uyğunlaşdırılır, dövri mətbuatda dərc edilir. ANAR, Ramiz Rövşən, Kamal Abdulla, İbrahim İlyaslı, Əkbər Qoşalı, gənc ədəbi nəsildən Sərvər Kamranlı, Günay Həsənli, İntiqam Yaşar kimi şairlərin yaradıcılıq örnəkləri özbək ədəbi qəzet və dərgilərində işıqlandırılıb.

Bununla yanaşı, özbək şairlərin də poetik örnəkləri Azərbaycan dilinə uyğunlaşdırılır. Bu Azərbaycan və Özbəkistan ədəbi münasibətlərində irəliləyişin bir göstəricisidir.

HAZIRKI QAZAX POEZİYASI
ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚ ПОЭЗИЯСЫ

SAYAT KAMŞIGER
QAZAXISTAN

Semey vilayətinin Kezensu kəndində doğulub. Abay adına Universitetin (KazNPU) məzunudur. Qazaxıstan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. Hazırda Almatıda yaşayır.

Семей облысының Кезеңсу ауылында дүниеге келген. Абай атындағы ҚазҰПУ-дің Қазақ филологиясы факультетін үздік аяқтаған. Қазақстан Жазушылар одағының мүшесі. Алматы қаласында тұрады./

Түркі халықтарының тарихы, тағдыры, жан дүниесі ұқсас, әдебиеттері де ортақ. Ортақ құндылықтарды аялап, сақтаудың арқасында рухани тұтастықты сақтап қала аламыз. Қазіргі қазақ поэзиясы бауырлас елдер әдебиеттерімен иықтірестіре қатар өсіп, бірге дамып келеді.

Танымал ақын Ғалым Жайлыбайдың «Қара орамал» дастаны шоқтығы биік көркем дүние. Бұл қатардағы көп дастандардың бірі емес, ұлтымыздың тарихындағы қаралы жылдарды, аласапыран уақыттағы трагедияны жан-жүрегімен тебірене жырлаған жаназа жырындай. Ақындар Олжас Сүлейменов, Мұхтар Шаханов, Нұрлан Оразалин, Марфуға Айтхожина, Темірхан Медетбек, Исраил Сапарбай, Иран-Ғайып, Сейфолла Оспанов, Тұрсынзада Есімжанов, Зейнолла Тілеужанов, Несіпбек Айтов, Жүрсін Ерман, Есенғали Раушанов, Серік Тұрғынбекұлы, Серік Ақсұңқарұлы, Байбота Серікбай, Аманхан Әлім, Мейірхан Ақдәулетов, Тыныштықбек Әбдікәкімұлы, Қазыбек Иса, Шәмшия Жұбатова, Гүлнар Салықбай, Серікжан Қажи, Темірғали Көпбаев, Мұратбек Оспанов, Кәдірбек Құнпияұлы, Маралтай Райымбекұлы, Жарас Сәрсек, Бақытжан Алдияр, Әлібек Шегебайдың, Саят Қамшыгердің, Танакөз Толқынқызы, Ұларбек Дәлей, Азамат Тасқараның, т.б. ақындардың баспасөз беттерінде жарияланған

жырлары өлең сүйер оқырманға жақсы әсер қалдырғаны анық. Бұл ақындардың жыр жинақ, кітаптары да оқырман қауым тарапынан сұранысқа ие. Рафаэль Ниязбеков, Жәркен Бөдеш, Ұлықбек Есдәулет, Әділғазы Қайырбеков, Қасымхан Бегманов, Әбубәкір Қайран сияқты ақындар да қазақ поэзиясының көшін алға сүйреп келе жатыр.

Осы орайда "**Жан қалқа...**" атты.**Есенғали Раушановтың жырынан үзінді келтіре кеткенді жөн санаймын:**

Жан қалқа, жылдар өтті, айлар өтті,
Ызғырық қойды жұтып майда лепті.
Тұратын қасымызда қасынысып,
Күз деген күрең тайым қайда кетті?

Ол жазған жалғыз қалды -
мұңдасы жоқ,
Сен келіп сыр айтпайсың
"тыңдашы" деп.
Шылбырын сағыныштың
беліме орап,
Мен кеттім бір соқпақпен
бұрмасы көп.
Осынау басымдағы сор-бағыммен,
Кезім көп жол екен деп орға кірген.
Қай жаққа бастайсыңдар енді бізді,
Күндер-ай күрең қасқа
жорға мінген.

Міне, бұл жыр жолдары қазақтың ұлттық өлеңіне мысал бола алады. Бұл - ұлттық өлең. Қоғамдық көпшілік ортада қазіргі жастар поэзиясының белді өкілдері деп біршама ақындар аталады. Олардың қатарында Олжас Қасым, Серікбол Хасан, Тоқтарәлі Таңжарық, Ырысбек Дәбей, Ақберен Елгезек, Ерлан Жүніс, Ықылас Ожай, Ерғали Бақаш, Қалқаман Сарин, Бауыржан Әліқожа, Серік Сейітман, және т.б. бар. Бұл ақындарды кейбір зерттеушілер қазақ поэзиясындағы "Керіағыс" өкілдері

деп атайды. Себебі, олардың өлеңдерінен жаңашылдыққа деген ұмтылыс менмұндалап тұрады. Жаңашылдық түр, қалып жағынан да, мазмұн, идея жағынан да қатар байқалады. Мұндай құбылыстар әр кезекте әдебиеті биік шыңды бағындырған елдердің туындыларында кездеседі.

Постмодернистік поэзия Еуропада XIX ғасырда құбылыс жасаса, қазақ поэзиясында оған алғашқы қадамды жасаған ақын Тыныштықбек Әбдікәкімов болып саналады. Ал жастар поэзиясын жаңашыл деп атауымыз, олардың ішінде постмодернистік сарынға бейім және дәстүрлі бағыттағы шығармалары сол үдеден көрініп отыр.

Ақында немесе жазушыда өзіндік стиль қалыптасқан кезде ғана оның шығармасында жаңалық болады. Жаңалық – ізденістің, көп білімнің жемісі. Жаңашыл сипатқа ие болған шығармада бұрынғы дүние өзгеше көрініп, өзінше өріліп беріледі. Мәселен, қазақ поэзиясында жалпы дүниенің жырланбаған тақырыбы жоқ десек те болады. Бірақ, дәуір-дәуірімен, заман ағымымен поэзия да бір затқа түрліше мазмұн беру үрдісі жалғасып, поэзияның дамып, өскенін байқатып отыр.

Қазіргі қазақ жастар поэзиясының барынша мақтауға лайықты тұстары шаш етектен. Өйткені, олар өлең құрылысы мен идеяны жеткізу жолдарын ерте меңгеріп, әдебиетте эксперимент жасап та үлгерді. Ал Ұларбек Дәлейдің жырларынан Күлтегін, Тонықөк жырларындағы өрлік пен жыраулар поэзиясындағы ұлттық рух жаңаша бой ұрады. Тараздық шайыр Табиғат Абаилдаевтың қаламынан алғаш эксперименттік күңгірт жырлар пайда болса, бүгінде тамаша туындылар туылуда. Қалай болса да болашаққа үлкен мұра қалдыратын қазақ жастар поэзиясы ертеңгі аға буынның ізін басар лек екенін ұмытпайық. Бұл тізім жалғаса беретіні де анық. Өйткені, дүние есігін өлеңмен ашқан жұрттың өмірін өлеңге арнаған жастары толастамайды.

Кейінгі жылдары Қазақстанда “Түрік поэзиясы” бір бөлек кітап болып жарық көргені көңіл қуантады. Түрік елінің қазіргі

ақындарын бүгінгі қазақ ақындары кереметтей етіп аударып, осылайша жинақ етіп шығарғаны тамаша болды. Осындай аударма кітапттарды енді туысқан әзірбайжан, өзбек, қырғыз, башқұрт, татар, түрікмен, ұйғыр, гагауз сияқты тілдерден тәржіма жасап, баспадан шығару өзекті мәселе болып тұр. Халықаралық әдеби іс-шараларды көбірек өткізсек, әр елдің ақын-жазушылары дос ретінде тығыз байланыс жасаса, бір-бірлерінің шығармаларын аударса, өз халқына түркі дүниесінің жауһарларын танытуға үлес қосуға атсалысса, міне, әдеби байланыстар осылайша жандана түсетіні рас.

Қазақ әдебиетіндегі поэзияның орны ерекше. Заман ағымымен дамып келе жатқан поэзия жиырма бірінші ғасырда да үздік үлгі көрсете білсін!

KALİÇA JAKIP

1984-cü il noyabrın 1-də Qırğız Respublikasının Narin bölgəsində doğulub. Qırğız Aqrar Universitetinin məzunudur. "Euphoria" kitabının müəllifidir. "Topurak demi" kitabını qazaxcadan qırğızcaya uyğunlaşdırıb. "Nurborbor" Gənc Yaradıcılar Akademiyasının üzvüdür. "Beine önör" respublika yarışmasının "Mahnı sözləri" ödülü sahibidir (Bişkək – 2015)

ÇAĞDAŞ QIRĞIZ ŞEİRİ

Xalq arasında "sənətkar ölməz" deyirlər. Bu sözdən sənətə nə qədər böyük önəm verildiyi hiss edilir. Fərqli sənət sahələri arasında xalqımızın özəl dəyər verdiyi hadisələrdən biri də poeziyadır.

Qırğız ədəbiyyatının və onun içində qırğız şeirinin SSRİ dövründəki durumu o dövrdəki qırğız poeziyasının önəmli isimlərindən Alıkul Osmonov, Turar Kocomberdiev, Jolon Mamıtov və digər şairlərimiz, onların əsərləri çoxlarına bəllidir.

SSRİ dövründə qırğız poeziyasını çağdaş dövrlə müqayisə etsək, deyə bilərik ki, o dövrdə toplum rejimin siyasi, tək partiyaya əsaslanan ideologiyaya əsasında formalaşmışdır. Bu o deməkdir ki, şeir o dövrün siyasəti və kommunist ideologiyasının təsiri altında olmuşdur. Sovet hökuməti tərif, siyasi olaylara töhfə vermək, SSRİ tərkibində olan xalqların dostluq və qardaşlığını möhkəmlətmək, kommunizmi mədh etmək üçün xalq şairlərinə təzyiq etmişdir; ancaq bununla belə, şairlərə dövlət tərəfindən dəstək verilmiş, onların kitabları dövlət hesabına dərc edilmiş, şeirləri dövri mətbuatda; qəzet və jurnallarda işıq üzü görmüş, digər dillərə çevrilmişdir.

Bu yazıda SSRİ-nin süqutundan sonra müstəqil Qırğız Respublikası dövründə çağdaş qırğız ədəbiyyatının tərkib hissəsi olan qırğız poeziyasının çağdaş durumu haqqında bir az bilgi vermək istəyirəm.

Qırğız şeiri müxtəlif ədəbi nəslə mənsub şairlərin dəstəyi ilə püxtələşmiş və zirvəyə qalxmışdır. Hələ 1991-ci ildə SSRİ-nin dağılmasıyla müstəqil qırğız dövləti quruldu.

Qırğız Respublikasının müstəqilliyini elan edilkdən sonar, hər bir vətəndaş üçün önəmli azadlıqlardan olan siyasi, mənəvi və söz azadlığına da sahib olundu. Bu dəyişikliklə yanaşı, qırğız poeziyasında da dəyişikliklərə müşahidə olundu. Bundan öncəki şairlərin şeirləri yeni üslubda olmaqla, köhnə ideoloji və siyasi mövzulardan uzaqlaşmış, əksinə insan taleyi, duyğuları, keçmişi və bugününü dəyərləndirmiş, gələcəyə realizm gözü ilə baxmış, həyatdakı təzad və çətinliklər, insan psixologiyası və sosial problemlər ön plana çıxmışdır; vətənsevər şeirlər, sevgi və bir mözu ilə məhdudlaşmayan şeirlər də yazılmışdır.

Müstəqillikdəsn sonrakı yeni qırğız poeziyasını iki dövrə bölmək olar;

- *1991-2000-ci illər;*
- *2000-ci il və sonrakı dövr.*

1991-ci il sonrası dövr şeirində tarix və nəsil dəyişimi bu dövrün şairlərinin fəaliyyəti ilə üst-üstə düşmüşdür. Məsələn, Şailoobek Duyşeev, Kyalbek Urmanbetov, Akbar Rıskulov, Kalçoro Kökulov, Cirgalbek Kasabolotov, Nurlan Kalıbekov, Elmira Acıkanova, Zairbek Acımatov, Oljobai Şakirov və digərləri buna misaldır. Bu şairlərin həyat və ədəbi fəaliyyətlərində fərqli özəlliklər, mövzu və üslubdakı yeniliklər aydın sezilməyə başlanmışdır.

Bundan başqa, bu nəslin digər özəlliyi onların sövet dövründən qalma təhsili, dünya ədəbiyyatını orijinaldan deyil, ruscadan tərcümə edilmiş kitablardan oxumalarıdır. Ancaq müstəqillik dövründən sonrakı illərdə dünya və Şərq ədəbiyatını orijinaldan mənimsəməyə diqqət artmışdır. Məsələn; Jigitov, Akmatbekova kimi şairlərimiz bu əsərləri orijinaldan qırğızcaya tərcümə etməklə, bədii tərcümə sənətinə töhfə vermişlər.

2000-ci illər və sonrakı dövr şairlərdən Aijarkin Ergesova, Manas Alymbayev, Rispay Isakov, Narsuluu Qurqubay, Altinbek İsmail, Cildizbek Tursunbay, Jazgul Jamangul və digərlərinin adını çəkmək olar. Onların şeirlərində sevgi və vətənsevərlik lirikası, mənzərə və

fəlsəfə, kənd və şəhər, qafiyə və sərbəst şeir üslubunun inkişaf etdiyini görürük.

Müstəqillik dövründən sonra gənclər arasında milli mövzularda olan şeirlərə önəm verilmiş, vətənpərvərlik şeirləri daha çox yazılmağa başlanmışdır.

Ancaq bu nəsillərin qarşılaşdıqları bir sıra problem mövcuddur. SSRİ-nin dağılmasından sonra ökələrin qarşılaşdıqları iqtisadi tənəzzül, yoxsulluq nəticəsində kifayət qədər keyfiyyətli təhsil ala bilməyən gənc nəsil nümayəndəlri ancaq istedadları ilə məhdudlaşmışlar. Bir çoxlarının dünya ədəbiyyatından xəbəri yoxdur. Üstəlik bu nəsillər əcnəbi dili yetərli səviyyədə bilmədiyinə görə, dünya ədəbiyyatına laqeyd qalmışlar. Dünya ədəbiyyatını oxuyanlar çox az idi.

Ancaq son 5 il müddətində dünya ədəbiyyatı və türk xalqları ədəbiyyatına maraq artmış, sonucda bəzi şairlərin əsərlərinin tərcümələri kitab olaraq yayınlanmışdır.

Gənc şairlərin digər özəlliyi odur ki, qabiliyyətlərini şəxsi olaraq, inkişaf etdirməyə cəhd edirlər. XX yüzilin 90-cı illərindən sonrakı ilk nəsil şairlərlə orta nəsil şairlər arasında sənət əlaqələri zərifləmişdir. Sonucda şair məktəbi ortadan qalxmışdır; ancaq bu problemi kökündən həll etmək məqsədi ilə gənc nəsil şairlər "Nurborbor", "Jiger" kimi ədəbi birliklər quraraq respublika səviyyəsində festival və müsabiqələr təşkil edir.

Yuxarıda qeyd edilən iki nəslə aid ortaq problemlərdən bəhs etmək yerinə düşər:

Medalın iki üzü olduğu kimi burda siyasi və mənəvi hürriyyət indiki iqtisadi (ağır!) şərtlərə, bazar iqtisadiyyatına keçidlə bağlı çətinliklər və ədəbiyyatdakı şərtlər sonucunda kitab çapı, televiziya, qəzet və dərgilərə verilən reklamın azaldığını müşahidə edirik.

Bu tarixi dövr davam edərkən, şairlərin öz qabiliyyətlərinə əsaslanaraq, xalqın səsini əsas tutub fəaliyyətlərini davam etdirmələri önəmlidir.

Şairlər arasında sənətkarlıq baxımdan rəqabətdə keyfiyyət hiss edilməkdədir. Şairlər kitablarının dizaynı və çapı, bazara təqdim edilməsi və satış işləri ilə özləri məşğul olurlar. Bundan başqa

oxucularla şairlər arasındakı sistematik əlaqənin dağınıq olmasına görə, kitabların reklam edilməsi və tanıtımı da şairlərin üzərinə düşür.

Kitablara tələbatın az olmasına görə, onların tirajı 500 və ya 1000 arasında dəyişir.

Digər bir problem isə ədəbiyyatda poeziyanın inkişafına dəstək verən ədəbi tənqidin müstəqillik dövründən sonra az olmasıdır. Şairlərin əsərləri təhlildən, yeniliklərdən uzaqdır, dağınıq formada yazılan şeirlərə də rast gəlmək mümkündür. Ona görə də oxucular seçim imkanı olmadan bu əsərləri oxuyurlar...

Bütün bu problemlərə baxmayaraq, qırğız poeziyasının nümayəndələri dövlətdən bir dəstək gözləmədən, əski nəsil şairlər türk xalqlarından olan həmkarları ilə birlikdə əməkdaşlıq edir, ədəbiyyat, poeziya adına bir sıra ədəbi fəaliyyətlər gerçəkləşdirirlər. Qısacası, ölkədəki iqtisadi sıxıntılara baxayaraq, qırğız poeziyası inkişaf etməkdədir.

Milli poeziyanın gələcəyi olduqca parlaqdır və zaman keçdikcə zirvələrə doğru addımlayır.

BAŞQURD ƏDƏBİYYATINDA VƏTƏNDAŞLIQ LİRİKASI

БАШҠОРТ ӘҘӘБИӘТЕНДӘ ГРАЖДАНЛЫҠ ЛИРИКАҺЫ

AYGİZ BAYMUXAMMET
BAŞQURDİSTAN
Yazıçı-publisist, Şeyxzadə Babiç adına Dövlət ödülü laureatı.
Яҙыусы һәм журналист, Шәйехзада Бабич исемендәге дәүләт йәштәр премияһы лауреаты.

Башҡорт халҡының әҙәби мираҫы ифрат бай. Төрки халыҡтары менән бер рәттән, 5-12 быуаттарға ҡараған боронғо төрки яҙма ҡомартҡылар: Орхон-Йәнәсәй рун яҙмалары, Й.Баласағуниҙың “Ҡотаҙғу белек” китабы, М.Ҡашғариҙың “Диуану лөғәт әттөрк” һүҙлеге, Ә.Йүгнәкиҙең “Хибәт әлхаҡаиҡ” әҫәре, киң билдәле “Ҡорҡот Ата китабы “(“Китабе дедеи Ҡорҡут”) – барыһы ла хаҡлы рәүештә башҡорттарҙың да рухи хазинаһы булып тора. Урал-Волга төрки халыҡтары өсөн уртаҡ булған Ҡол Ғәлиҙең “Ҡиссаи Йософ” поэмаһы, Ҡотбиҙың “Хөсрәү үә Ширин”, Харәзмиҙең “Мөхәббәтнамә”, Хөсәм Кәтибтең “Жөмжөмә солтан” әҫәрҙәре, С.Сараиҙың “Гөлостан бит-төрки” һәм “Сөһәйел үә Гөлдөрсөн” урта быуат поэмалары башҡорт әҙәбиәте рухи хазинаһына инә. 16-19 быуаттарға ҡараған күп төрлө ҡомартҡылар: башҡорт шәжәрәләре, тәуарихтар, тарихнамәләр – үҙенсәлекле әҙәби мираҫ өлгөләре.

Ниндәй генә заманда ижадсылар йәшәмәһен – уларҙа гражданлыҡ позицияһы айырыуса урын биләй. Рәсәй дәүләте менән берлектә булғас, үҙ-ара мөнәсәбәттәр, илгә, телгә, милләт яҙмышына борсолоуҙар һәр быуын әҙибенең ижадында ярылып ята.

Башҡорт халҡының милли батыры һәм шағиры, 1773-1775 йылдарҙағы Крәҫтиәндәр һуғышының ғәскәр башлығы **Салауат Юлаев**тың (1754-1800) ижады – әҙәбиәтебеҙҙең сағыу бер бите. Шағир булараҡ Салауаттың ҙур ҡаҙанышы – ауыҙ-тел

һәм яҙма поэзияның иң һәйбәт традицияларын берләштереп, поэтик һүҙҙе яу ҡоралы сифатында ҡулланыуында.

“Шул бөркөттәй, егет, батыр бул,
Тайғаныңда таян дуҫтарға.
Яуҙа, арыҫландай ажғырып,
Йән аямай ташлан дошманға!” –

тип башҡорт уландарын яуға саҡырған.

Революция осоронда – XX быуат башында йәшәп ижад иткән ялҡынлы бер шағирҙы атап үтер кәрәк. Халҡыбыҙҙың аҫыл улы **Шәйехзада Бабич** бик ҡыҫҡа ғына ғүмер йәшәп өлгөрә, ләкин бай ижади мираҫ ҡалдыра. Ижад менән бер рәттән ул революцияла әүҙем ҡатнаша, Башҡорт автономияһын төҙөүҙә күп кәс һала. Ҡыҙғанысҡа ҡаршы, илдәге болғансыҡ осорҙа ул 24 йәштә генә фажиғәле үлеп ҡала. Ләкин уның ошо юлдары ни тиклем халҡын һөйөүе хаҡында һөйләй:

“Намыҫ өсөн, тәңрем йәндән кисәм,
Килтер вәғәҙә, ҡөҙрәт, ҡулың бир.
Башҡортостан иҫән ҡала, тиһәң,
Бер йәнемә миллион үлем...”

Совет осоронда ижад иткән шағир Рәми Ғарипов – граждалыҡ лирикаһы менән айырылып тора. Әлбиттә, тел, милләт киләсәген хәстәрләп йыш яҙғанға – уға бихисап кәртәләр ҙә ҡуйыла. Хатта тере сағында тейешле хөрмәтте күрмәй, бик күп әҙәрҙәре үлгәндән һуң баҫыла. Ләкин ул халыҡ мәнфәғәтенә хеҙмәт итеүҙе төп бурысы итеп ҡуя. Был ҡыйыу шиғри юлдары ғына үҙе ни тора:

“Батшаларға башын эймәгәнде -
башҡаларға башҡорт баш эймәҫ!”

Шул уҡ телһөйәрлек хисе **Хәсән Назар, Ҡәҙим Аралбай, Рауил Бикбай** кеүек шағирҙарҙың ижадында айырыуса урын биләп тора.

Ә инде Советтар Союзы тарҡалып – Башҡортостан үҙаллылыҡ алған осорҙа яңы быуын әҙиптәре ҡалҡып сыға. Уларҙың да ижадында үҙ халҡының бөйөклөгө, үҙаллылыҡҡа ынтылыуы тематикаһы ҙур урын биләй.

Мәҫәлән, шағир **Рәйес Түләк** илен-ерен һаҡлап яуға сапҡан ата-бабаларыбыҙҙың рухы исеменән былай тип яҙа:

“Ниндәй Рәсәй һуң ул туйыу белмәй
Башҡорт еркәйенә ҡаныҡҡан?
Алтын түгел – беҙҙең һөйәк бит ул,
Нефть түгел – ул бит беҙҙең ҡан!!!”

Йәиһә шағир һәм драматург **Салауат Әбүзәр** Рәсәй дәүләтенең быуын-быуындан килгән сәйәсәтенә әсенеп былай ти:

“Рәсәй!.. Рәсәй!..
Кем әйткәндер: “Әсәй!..”
Ләкин кеше нимә тимәһен –
Беҙ бит һине имеп үҫмәгәнбеҙ,
Ә һин беҙҙе һаман имәһең.”

Гражданлыҡ лирикаһы бөгөнгө замандаштарыбыҙ Лариса Абдуллина, Зөлфиә Ханнанова ижадында ла дауам итә. Улар аҡытында үҙ һүҙен әйтә белеп, халыҡты уяулыҡҡа өйрәтеп торған шағирҙарыбыҙ. Ә бит әҙиптең бит иң төп миссияһы – халыҡты борсоған хәлгә ҡарата үҙ фекерен ваҡытында әйтә биреп барыу. Был йәһәттән башҡорт ижадсылары ниндәй генә ваҡытҡа ҡарамай – дөрөҫ һүҙҙе әйтергә һис ҡурмай. Шундай шағирҙарыбыҙ менән беҙ бәхетле лә.

TATAR ŞEİRİNİN (ƏDƏBİYYATININ) ÖZƏLLİKLƏRİ VƏ TENDENSİYALARI

(“Türkcənin XI Şeir Şölənində gerçəkləşən “Şeir üzrə müzakirə bölümü”nün Sonuc Bildirgəsi)

şairlər **Çulpan ZARİF ÇETİN, Robert MİNNULLİN, Rədif QATAŞ** *tərəfindən hazırlanıb*

Tatar ədəbiyyatı çox erkən yüzilliklərə gedib çıxan bir inkişaf yoluna sahibdir. Tatar türkləri də bütün başqa türk boyları kimi özlərinə aid olan söz sənətinin başlanğıcında Runik yazısı ilə əsərlər yaratmışlar. – Tatar yazılı ədəbiyyatının ilk dövrü olaraq, yaratdığı mədəniyyəti ilə dünya miqyasında şöhrət qazanan İdil boyu Bulqar dövlətinin hökm sürdüyü dövr qəbul edilir. Bu dönəm tatar ədəbiyyatının, tatar şeirinin ən ünlü təmsilçisi, şübhəsiz, Kul Alidir. XIII yüzilliyin ikinci yarısından - XV yüzilliyin ortalarına qədərki tarix – Qızıl Orda dövrü Tatar Ədəbiyyatı olaraq səciyyələndirilir. Bu dönəm tatar ədəbiyyatı Gündoğar və bütün başqa türk boyları ədəbiyyatı ilə birgə inkişaf etdi. Kazan xanlığı dövründə əsərlər yazan bir çox şairin adı isə günümüzə qədər gəlib çatmışdır. Bu gün bu dövr tatar şeirini biz daha çox Kazan xanlığını idarə edən Xan Məhəmməd Əmin, Xan türbəsinin gözətçisi və elçisi Məhəmmədyar, Seyid şair və həm imam, həm də şair olan Kul Şərif ilə xatırlayırıq.

Kazan xanlığı yıxıldıqdan sonra toplum həyatında müşahidə edilən durğunluq çox uzun sürür və özünü yenidən dirçəltməyə başlayan tatar şeirində XVIII yüzilliyin ikinci yarısından etibarən toplumun inkişafını müəyyən edən dünyəvi təhsil modeli və zehni üstün tutan tendensiya yer alır.

XVIII-XIX yüzilliyin ən ünlü şairləri A.Karqalıy, Ş.Zəki, A.Kandalıy, Ağmolla və başqaları olub; bunlar Orenburq, Sterlibaş, Trostik kimi şəhərlərdə və Orta Asiyada yaşayıb əsərlər yazmışlar. Onlar günümüzdə bir çox türk boyunun ortaq şairi sayılırlar.

Örnəyi, Ağmolla həm tatar, həm başqurt, həm də qazax boyları tərəfindən milli şair olaraq qəbul edilmişdir. Eyni durum XX yüzilliyin əvvəlləri tatar şeiri üçün də keçərlidir. Ş.Babiç və Məcid Qafuri kimi şairlər həm tatar, həm də başqurt ədəbiyyatının qürur qaynağıdır. Onu da deyək ki, XX yüzilliyin başlanğıcında tatar ədəbiyyatı artıq yalnız Gündoğara deyil, Günbatara da yönəlməyə başladı. Ayrıca, bu dövr tatar ədəbiyyatı və şeiri, doğrudan doğruya, "Cəditçilik" hərəkatına bağlı fikri-estetik gələnəkləri inkişaf etdirib, Avropanın çatdığı mədəniyyəti də örnək götürərək davam etmişdir. Tatar ədəbiyyatını yeni təməllər üzərində inkişaf etdirmək üçün mətbuatın, kitabın rolu çox böyükdür. Bu dövrdə tatar türkləri hardasa, bütün Türk Dünyasını aydınlatmış, mədrəsələr açmış, dərgi və qəzetlər nəşr etdirmiş və ədəbiyyatda bir çox türk boylarına yön vermək rolunu üzərinə götürmüşdür.

XX yüzilliyin başında tatar şeiri zirvəyə qalxır və tarixinin ən parlaq dövrünü – altın çağını yaşayır. Əruz ilə yazmağa başlayan tatar şairləri yaradıcılıqlarında xalq şeiri örnəklərini də verirlər. Bu dövr tatar ədəbiyyatında həm romantizm, həm realizm, həm də xalqçılıq axtarışlarının ən gözəl örnəklərini görə bilirik. **Təbii ki, bu dövrün ən ünlü və parlaq ismi, qısa həyatında xalqına fədakarcasına xidmət etmiş şair Abdulla Tukay oldu.** Lakin bu dövrdə xatırlanması gərəkən çox özəl yaradıcılığa sahib olan Dərdmənd, Sakit Rəmiyev, Ş.Babiç, M.Qafuri kimi bir çox şairlər də vardır. (Bu dönəmdə yaşayan tatar şairləri Gündoğar və Türk Dünyası ədəbiyyatını orijinal qaynaqlardan oxumuş və özləri də dəyişik türk ləhcələrində, örnəyi, Osmanlı türkcəsi ilə şeirlər yazmağı bacarmışlar.)

1917-ci il inqilabından sonra Sovet ideologiyasına bağlı inkişaf edən tatar ədəbiyyatı bəzi çatışmazlıqlara bəxmayaraq, XXI yüzilliyə zəngin bir miras buraxdı. Lakin bu müddətdə tatar şairlərinin Gündoğar və Türk Dünyası ilə bağlılıqdan xeyli qopuq qalması sonucunda, onlar, qardaş türk boyları ədəbiyyatı və təmsilçiləri ilə ilişkilərdən də qopuq qalmış oldu. Buna baxmayaraq, türk boyları öz şairlərini tatarların ünlü şairi Abdulla Tukay və Taktaşları örnək gətirərək yetişdirməyə davam etdilər. XX

yüzilliyin 20-30-cu illərində Stalin zamanında F.Kərim, H.Tufan kimi bəzi tatar ədibləri kommunizm ideologiyasına meyl etdi.

II Dünya savaşında yaşanan itkilər də tatar ədəbiyyatına və şeirinə böyük təsir etdi. Lakin bunu da demək lazımdır ki, bu savaş zamanında qəhrəman şairlər də ortaya çıxdı. 1941-1945-ci illərdə ən ağır şəraitdə ulduzu parlayan Musa Cəlil buna bariz örnəkdir. Yüzillərdir Gündoğar və Günbatar ədəbiyyatının ən gözəl örnəklərini götürərək inkiaf edən tatar şeiri, keçən yüzilliyin 60-cı illərində S.Hakim, İ.Yuziyev, A.Bayan, Ş.Qaliyev, S.Süleymanova, R.Ahmedcanov, R.Minnullin, E.Şerifullina, R.Feyzullin, R.Qataş, G.Rəhim, R.Xaris kimi fəlsəfi və lirik şeir ustalarının əsərləri ilə yenidən zirvəyə qalxdı. II Dünya savaşı sonrası yetimliyin hüznü ilə atasız böyüyən və şeirlərində əslində heç üzünü görmədikləri ata-larına həsrət qaldıqlarından barış və əmin-amanlıq içində yaşama diləyi bildirən bu nəsildən sonra, 1970-ci, 1980-ci illərdə F.Yarul-lin, Zülfət, M.Aglemov, L.Şakircan, İ.Möeminova, K.Bulatova, A.Xalim, G.Rahim, Nizami, daha sonra R.Zaydulla, H.Eyyub, Ş.Cahangirova, N.Qəmbər, F.Tarxanova, L.Zülqərneyn, G.Murad, Z.Mansurov, R.Rəhman nəsli gəldi. Bu dönəm şeirində əslində hər zaman keçərli olan ortaq mövzular işlənildi: kənd təbiəti, insan könlünün gözəlliyi, əxlaq dəyərləri, yaşam və ölüm haqqında düşüncə, nigarançılıq, eşq və dostluq... Bu dövrdə millətinə sadiq qalıb, könlü ilə günəşi arayaraq yola çıxan R.Ahmedcanov insanların ən incə duyğularını xalq ədəbiyyatı örnəkləri əsasında ortaya çıxaran İ.Yuziyev, Zülfət, M.Ağlam kimi şairləri ilə tatar xalqı hər zaman qürur duydu. – Fəlsəfi şeirləri ilə tanınan R.Feyzullin, sevgi mövzusunda Gündoğar klassik şairlərini ustad olaraq qəbul edən, qəzəl və rübailərində eşqi vəsf edən, Məcnun mi-sali eşq üçün yaradılan şair R.Qataş da o cümlədən...

Ayrıca, tatar şeirində uşaqlar üçün yazan şairlər də çoxdur və toplumun gələcəyini düşünərək ortaya çıxan şeirin bu qanadı heç bir zaman önəmini itirməmişdir. Tukay, Cəlil, Alış kimi uşaqlar üçün əsərlər yazan şairlərin ardından 1960-cı illərdə Ş.Qaliyev, B.Rahmet, R.Minnulllin, A.Feyzi, daha sonrakı dönəmdə G.Giyl-man, R.Korban kimi şairlər bu xüsusda əsərlər ortaya qoydu.

Onlardan R.Minnullin Andersen ödülünə layiq görüldü. H.Tufan, M.Nuğman, İ.Yuziyev, G.Zeynaşeva, S.Süleymanova, R.Minnullin, R.Feyzullin, R.Vəliyev, F.Safin, Ş.Cahangirova, M.Qaliyev kimi şairlərin isə bir çox şeiri sadəcə şeir olaraq yaşamaqla qalmadı, bəstəçilər tərəfindən səhnələrə daşınaraq tatar xalqının könlündə ikinci dəfə yaşam qazandı.

Fəqət, sovet dönəmində tatar şeirində siyasi səbəblərdən mövzular daraldı, şeir xalqa yaxın və anlaşılan olsun deyə bəsitləşdirildi. Millilik gizlənildi, şairlər duyğularını, bir qayda olaraq, "Ezop dili" ilə yazmağa başladı. Klassik şeir ölçüləri yerinə şairlər sərbəst nəzmi üstün tutdu. Gündoğar və Türk Dünyası ədəbiyyatı və mədəniyyəti ilə olan bağlantılar zəiflədi. Bu səbəbdən də, Gündoğar və türk xalqlarının yaratdığı əsərlər yüzilləri adlayan gələnəyə görə orijinaldan oxunmaq əvəzinə, artıq rusca çevrilərdə izlənməyə (oxunmağa) başlanıldı. Nazim Hikmət kimi ünlü türk şairinin şeirlərini, dahi tatar şairləri ruscaya çevrilmiş örnəklərlə tanıdı. Sovet dönəmində də A.İshaki, N.Arslan kimi bir çox tatar şairi Gündoğar ədəbiyyatı klassiklərini orijinaldan tatarcaya çevirməyi bacardı.

Sovet dövründə tatar şairləri şeirə, rus şeiri vasitəsilə Avropa şeirini və onun özəlliklərini daşıdılar. Partiya ideologiyasına bağlılıq səbəbiylə sovet dönəmi tatar ədəbiyyatı mövzu baxımından tamamən rus ədəbiyyatına bənzədi, həm nəzm, həm də nəsr artıq rus ədəbiyyatı təsiri altına düşdü. İdeoloji təzyiq hökm sürdü. Beləcə, tatar şeiri Gündoğar və Türk Dünyasından qopdu və təəssüf ki, ozanlıq, aşıqlıq kimi ən əski dönəmlərdən gələn gələnəklərini itirdi...

Daha sonra, 1990-cı illərdə yaşlı, ustad şairlər öz duyğu və düşüncələri ilə diqqət çəkməyə davam edərkən, artıq gənc nəsil şairləri də onlarla yanaşı, şeirdə öz yerlərini tapmağa çalışdı və bugün onların yazdığı şeirlərə baxdıq da, "bunu bacardılar!" deyə bilərik: İ.İksanova, M.Mirzə, R.Sulti, Süleyman, M.Zakir, R.Aymet, C.Ahtyamova, Tançulpan, Ç.Zarif, R.Camal və başqalarının timsalında yeni nəsil şairlərimiz, 1990-cı illərdən bugünə, çağdaş insanın ruhsal dünyasını təsvir edərək qlobal nigarançılıq və ümidlərə

bağlandılar... Ölkə, xalq və ana dilinin taleyi, dinə dönüş, yaşam və ölümlə bağlı fəlsəfi düşüncələri, ölkədə olub-bitən qarışıqlıqlarla ilgili nigarançılıqları, bəzən ümidsizlik... amma yenə də, gələcəklə bağlı ümidləri duyğulara daşımağa çalışdılar. Yeni dövr tatar şeirində təsvir və fikir birliyi, şeirdə hiss və ağlın bütünlüyü, xalq ədəbiyyatı və Gündoğar kalssik şeir gələnəklərinin canlanması əsas mövzu oldu. Özəlliklə, bir çox tatar şeirində Tatarıstanın müstəqilliyi ümidini də görə bilərik (A.Halim, Zülfət, M.Ağlam, R.Aymet və başqaları). Şeir bu dönəmdə milli ruhu, dili və bərabərliyi qorumaqda çox önəmli bir rola sahibdir və siyasətlə yaxından bağlılıq yoluna girdi, deyə bilərik. Deyə bilərik ki, tatarların bir millət olaraq qalmasına şeir (ədəbiyyat) düşüncə öncüllüyü etdi... Bu hal, tatar şeirində şairin taleyi ilə millətin taleyinin birgə inkişaf etdiyini bir daha sübut etmiş oldu. Artıq bu dövrdə Türkiyə, Gündoğar və Türk Dünyası ilə ilişkilər yenidən canlanmağa və qüvvətlənməyə başladı, bir çox tatar şairi bu illərdə ən ünlü Gündoğar və Türk Dünyası ədəbiyyatı klassiklərinin, çağdaş şairlərin əsərlərini tatarcaya çevirdilər.

Uluslararası Şeir Şölənləri 1990-cı illərdən günümüzə qədər türk boylarının ən üzdə olan şairlərini bir araya gətirib, öz xalqının ədəbiyyatını tanıtmalarında və başqa xalqların ədəbiyyatını tanımaqda önəmli rol oynamağa başladı. Türkiyə Cümhuriyyətinin bir çox məsələlərdə öncüllük etməsi və bütün Türk Dünyasına qucaq açması özəlliklə təqdirəlayiqdir.

2000-ci illərdə tatar ədəbiyyatı və şeirini yeni maraqlı mövzu və təsvirlərlə zənginləşdirən qabiliyyətli qələm ustaları yetişdi: **Luiza Yansuar, Lenar Şəex, Rifat Salah, Rüzəl Mühəmmədşin, Liliya Qıybadullina, Yıldız Minnullina, Elvira Hadı**yeva**, Fanil Gilaji** və başqaları...

...Tatar şeirinin ən öndə gələn başqa bir özəlliyi də var: tatar yaşam tərzi həmişə kənd və kənd həyatı ilə bağlı olub. Son 20 il içində kəndlərin kiçilməsi, hətta bir çoxunun yox olması və kənddən şəhərə köç, şairləri olumsuz bir şəkildə təsirləndirdi. Xalq getdikcə ana dilini, əslini itirməyə başladı. Şeirə şəhər mədəniyyəti və dili

sızdı... amma digər tərəfdən bu durum tatar şeirini şəhər ahəngi, şəhər bəzəkləri ilə zənginləşdirdi.

2000-ci illərdə yeni toplumun durumu, yeni həyatın anlamı və dəyərləri ilə ilgili dərin fəlsəfi düşüncələr tatar şeirinə yeni bir rəng qazandırdı. M.Mirzanın şeir dünyasında güclü yanğı yaradan və tatar türkcəsi, Türkiyə türkcəsi, rusca və ingiliscə çıxan "Adəmoğlu" adlı güldəstəsi buna ən gözəl örnəkdir. Digər tərəfdən XX yüzil tatar şairləri, şeiri eyni zamanda milli və ilahi ahənglərlə də zənginləşdirdi...

Tatar şeiri günümüzdə, sadəcə şeir olaraq deyil, səhnələrə daşınaraq opera və balet olaraq da yaşamağı sürdürməkdədir. Belə ki, R.Xaris, R.Mühəmmədşin kimi fərqli ədəbi nəsillərə məxsus şairlər opera və balet üçün librettolar yazıb. Bu da tatar şeirinə yeni bir dəyər qazandırmışdır.

Qloballaşan dünya tatar şairlərinə də böyük təsir edib. Çünki şair qloballaşa bilmir... Şair bütöv yaşayar, öz dünyasını qoruyar və bu dünyada sənətini ortaya qoyar...

Tatarların coğrafi-strateji mövqeyi, rus və Avropa həyat tərzindən, ədəbiyyatından, başqa türk boylarına nəzərən daha tez təsirlənməsi, özündən uzaq düşməsi, xalqçılığı, özəlliklə şeir ölçülərini (və ahəngini) itirməsinə yol açan faktorların ən öndə gələnlərindəndir...

XX yüzilin sonu XXI yüzilin başlanğıcı tatar şeirinin ən önəmli özəlliyi, toplumun gözləntilərini qarşılayacaq milli ruha sahib, bütün çətinliklərə sinə gərən çağdaş bir qəhrəman arayışıdır. Bu qəhrəmanın xalqın içindən olması çox önəmlidir. Lakin olumlu bir qəhrəman tapmaq həmişə asan olmur. Bəlkə də bir çox şair bu üzdən şeirlərində ünlü şəxslərə səslənməkdə, onları şeirin mərkəzinə qoymaqdadır...

Günümüzün tatar şeirində hüznlü və yaşam dolu iki yol alan, romantizmə söykənən, insanın iç duyğularına yönələn lirik əsərlər də yazılmaqdadır. Hüznlü romantizm, həyatın acımasız və ədalətsiz olmasına yanan, dünyanın və insanların dəyişiminə inanmayan romantik qəhrəmanı, həyat dolu romantizm isə həyatdan zövq

almağı mədh edən, sevgiyə, gələcəyə ümidlə baxan nəşəli qəhrəmanı qoyar ortaya...

Günümüzün gənc şairlərinin şeirlərində bir başqa yenilik, sadəcə onlara özgü bir fikir yürütmə çabası vardır... Təbiətə, həyata olan sevgi, kəndin gözəlliyi və sadəcə şəhərə məxsus bir özəllik... Bu şairlərin xəyalları ilə hər zaman yüksəkdə, adətən göydədir və əslində sevgi və xalqın taleyi, keçmişi və bugünü ilə bağlı şeirlər yazmaqdadırlar... Şeirlərində ayrıca könül sızıltısı, səmimiyyət və dürüstlük vardır. Ana mövzular əsasən eşqdir. Şair Lenar Şəexin də dediyi kimi: "Əslində, şeirlərin adı yoxdur... Sanki şair duyğularını bəlli bir qəlibə qoymaq istəmir, onların sərbəst, müstəqil qalmasını istəyir..."

Çağdaş tatar şeirinin bir özəlliyi də var: Şairlər təbiətə çox yaxındır, təbiət ilə özlərini bir bütün olaraq görürlər. Onların şeirləri göy, bulud, ulduz, Günəş, Ay, külək, yağış, gecə... kimi sözlərdən toxunmuşdur. Bütün bu sözlər çox rəngli, çox hərəkətli, dəyişik şəkil və hallarda verilməkdədir. Bunun səbəbi, bir tərəfdən şairlərin kənd həyatı ilə yaxından bağlı olması, digər tərəfdən isə qloballaşan dünyada şairin bir fərd olaraq qalma mücadiləsi ilə insanlardan, toplumdan uzaqlaşaraq öz içdünyalarına qapanmaları, yalnızlığa üstünlük vermələridir, deyə bilərik.

BİR TƏBRİZ DƏYƏRLƏNDİRMƏSİ:
ŞEİRDƏ KƏLMƏNİN BAĞIMSIZLIĞI…

ÜMİD NƏCCARİ
/15 aprel 1989-cu ildə TƏBRİZdə *doğulub.*
"Quşlar vadisi" adlı şeirlər kitabı
2015-ci ildə gün üzü görüb.

İnsanın tarix boyu durumunu aydınlaşdıran faktorlardan biri (və bəlkə ən qabarığı), düşüncə amili ilə bağlıdır.

Zaman-zaman dəyişməsinə, irəliləyişinə (və ya geri dönməsinə…) baxmayaraq, insanın davranışını, baxışını və yaşam tərzini formalaşdıran da, elə əslində düşüncə olmuşdur. Məhz bu mexanizm nəticəsindədir ki, son beş yüz ildə böyük təkan verərək ədəbiyyatı klassizmdən qopararaq bugünkü yeniliyə gətirib çıxarmışdır. Bu uzun məsafə içrə insanın düşüncəsi romantizm, simvolizm, realizm, sürrealizm, futurizm, modernizm və başqa "izm"ləri təcrübə edərək, böyük-böyük (və eyni halda zəngin), incə əsərlər yaratmış, qabaqcıl insan şüurunu numayişə qoymuşdur…

Bu gedişdə Azərbaycan ədəbiyatıda dünyanın bir üzvü olaraq, son beş yüz ildə özünə müəyyən bir tarix (- yaxşısıyla, yamanı ilə yeni tarix…) qazanmışdır, Ancaq Doğunun özünəməxsus siyasəti və ictimai quruluşunu nəzərə alsaq, uzun zaman şeirimiz Batı termini ilə desək, klassikliyini unutmayaraq, dərin və gözəçarparca dəyişikliyə əl vura bilməmişdir… Bunları bəlkə də, qınamaq düzgün olmayacaqdır, ona görə ki, politikal və toplumsal açısından da, buna hazırlıq yox idi və totalitarizm ədəbiyyatda da polifonizmi öz qaranlıq kölgəsi altına almışdır...

Və elə məhz buna görədir ki, bu acı axış yalnız Azərbaycan şeiri deyil, eləcə də, fars və ərəb şeirində də yaşanmış bir proses olmuşdur. Şeirdən yeni anlam əldə edə bilməyən şairlər uzun illər (və yuz illər belə…) onu təkcə qəlib baxımından deyil, məzmunca da yüksək dəyişikliyə uğrada bilməmişlər; və buna görə, şeir adlanan bu münəzzəm yazılar hər yöndən daim birmənalı mahiyyət daşımışdır…

Bu durğunluğa son qoymaq üçün və çağdaş tələbələrə cavab vermək üçün Azərbaycan şeiri yeni təcrübələrə əl aparmaqdadır və yavaş da olsa, daima irəliləyişində olan son on ilin şeiri buna örnəkdi. Bugün Azərbaycan yeni şeiri "Göylərdə gəzən ilham pərisi"nə göz dikməyib, yerdəki əqlin, zehnin və bilincin yüksək sənət (hünər) və gözəllik yardacağına inanmağa başlamışdır…

Bu inamla, məncə axan yüzildə şair və yazıçı səmimiyyət və sevgi yükü ilə yanaşı, həm də, soyuqqanlı və rasional olmalı; yeni yaşamına uyğun yazını yaratmalıdır; yoxsa, boşuna, bayağı… və ilkin sənət formasının daşıyıcısı olacaqdır (- bu söz, əski forma və məzmuna hələ də təkid edən bəzi şeir yazanlara aiddir). Daha bugünkü hərtərəfli bilimə uyğun olaraq, doqmatizmi buraxmaq gərəkdir.

Çağdaş ədəbiyatçının artıq həyat harmonisi dəyişmişdir, yeni şeir şəhər şeiridir. Şəhər şeiri yeni elementlərdən etkiləndiyimizi güclən-dirmişdir…

Mayakovskiyə görə biz şəhər adamları meşələrdən, tarlalardan və çiçəklərədən xəbərsizik biz yalnız küçələri onun qaçhaqaçını, səs-küyünü və əbədi get-gəlini tanıyırıq...

Modern şeir cümlə ya "ibarət", ya ədəbi sənətlər şeiri deyil… bəlkə də, kəlmə şeiridir..!

Yəni şeirdə kəlmənin öz bağımsızlığı var…

ÇAĞDAŞ BATI TRAKYA TÜRK ŞEİRİ
(VƏ YORULMAZ TƏDQİQATÇI F.SAĞLAM)

Dos.dr. **Təranə TURAN RƏHİMLİ**
DGTYB Təsisçilər Kurulunun üzvü

Yunan hakimiyyətində yaşamasının 80 ildən artıq böyük bir tarixi dönəmini başa vuran türk diyarı Batı Trakyanın zəngin gələnəklərə malik ədəbiyyatı vardır.

Bu ədəbiyyatın Türk Dünyasında tanınmasında görkəmli tədqiqatçı, İzmirdəki "9 Eylul" Universitetinin müəllimi Fəyyaz Sağlamın önəmli xidmətləri olmuşdur. Batı Trakya ədəbiyyatının tədqiqinə 1985-ci ildən başlayan F.Sağlam bu sahədə bir çox uğurlar qazanmış, bu ədəbiyyatın inkişaf tarixinin son 50 ilini ardıcıl və sistemli şəkildə araşdırmağa nail olmuşdur.

Alimin böyük çətinliklərlə əldə edə bildiyi ilk ədəbi mətnlərin 1990-cı ildə Kültür Bakanlığı tərəfindən "Batı Trakyada (Yunanıstanda) çağdaş türk ədəbiyyatı antologiyası" adıyla nəşr edildiyi vaxtlardan bütün Türk Dünyasında bu ədəbiyyata qarşı ciddi maraq yarandı. F.Sağlam bu antologiyanın nəşri ilə əslində daha böyük bir missiyanı yerinə yetirmiş, Yunanıstanda türk ədəbiyyatının yaranması kimi önəmli bir gerçəkliyi dünya ədəbi ictimaiyyətinin nəzərinə çatdırmışdı. Həmin antologiya ilə dünya türk ədəbi həyatına vəsiqə alan Batı Trakya ədəbiyyatı görkəmli tədqiqatçının yorulmaz təbliğatçılıq fəaliyyəti sayəsində ümumtürk mədəniyyəti tərəfindən tanındı. F.Sağlam bu sahədə onlarla dəyərli tədqiqat əsərlərini Yunanıstanda, (keçmiş) Yuqoslaviyada, Quzey Kıprısda, Türkiyədə, İngiltərədə, Almaniyada, Bolqarıstanda, Makedoniyada, Hollandiyada, Özbəkistanda nəşr etdirməklə, Batı Trakya türk şeirini, hekayəsini, folklorunu, uşaq ədəbiyyatını nəinki türk xalqları arasında, dünyanın inkişaf etmiş bir çox ölkəsində təbliğ etdi. Alimin "Batı Trakya türkləri cocuq ədəbiyyatı" (1990), IV cildlik "Yunanıstan (Batı Trakya) türkləri ədəbiyyatı üzərinə incələmələr" (1991-1995), "Yunanıstan (Batı Trakya) türkləri ədəbiyyatında Atatürk" (1992), "Yunanıstanda (Batı Trakyada) çağdaş türk şeiri

antologiyası" (1995) kimi fundamental tədqiqat əsərləri bu qəbildəndir.

Batı Trakya ədəbiyyatının yaradıcılıq uğurları ilə yaxından tanışlıq göstərir ki, bu ədəbiyyatın başlıca uğurları poeziya ilə bağlıdır. Buna görə də F.Sağlamın türkçülük mövqeyindən, çağdaş elmi təfəkkür işığında araşdırdığı Batı Trakya ədəbiyyatına dair elmi tədqiqatlarının böyük qismi poeziyanın problemlərinə həsr olunmuşdur. Tədqiqatçı müxtəlif illərdə nəşr edilmiş monoqrafiyalarında, onlarla məqalələrində Batı Trakya türk şeirinin dolğun elmi mənzərəsini yaradıb. Qeyd etmək lazımdır ki, türk ədəbiyyatlarının tədqiqi və təbliği seriyasından olan kitablarda, məqalələrdə, alimin özünün də etiraf etdiyi kimi, F.Sağlama qədər Batı Trakya türk şeirindən, bütövlükdə ədəbiyyatından bir sətir belə yazılmamışdır.

Türklərin XII yüzillikdən məskunlaşmağa başladıqları bu diyarın ədəbiyyatı, poeziyası isə onun tarixi qədər qədimdir. Çağdaş Batı Trakya türk şeiri qocaman bir ədəbiyyatın zəngin poetik ənənələri üzərində dayaq tapıb yüksəlmişdir. Bu poeziyanın inkişaf yolunu diqqətlə izləyən F.Sağlam onun öz tarixi kökünü xalq şeirindən, divan şeirindən götürdüyünü əsaslandırır. Osmanlı imperiyasının süqutundan sonrakı dönəmdən, yəni 1919-1922-ci illər Yunan-Türk müharibəsinə son qoyan Lozanna sülh müqaviləsinin (1923) şərtlərinə görə osmanlıların dədə-baba torpaqları olan Batı Trakyanın Yunanıstan ərazisinə birləşdirildiyi vaxtdan başlayaraq bu poeziyanın inkişaf yolunu, uğurlarını izləmək mümkünsüz olmuşdur. Bu cəhətdən də F.Sağlam Batı Trakyanın Yunanıstanın tərkibinə daxil edildiyi 85 il ərzində yaranan poeziyanın yalnız son 50 illik inkişaf tarixini öyrənə bilmiş, onun əsas yaradıcılıq uğurlarını müəyyənləşdirmişdir. Bu dönəmdə Batı Trakya ədəbiyyatının inkişaf yolunu izləməyin çətinliklərindən biri də Batı Trakyalı şairlərin dünyanın dörd bir tərəfinə səpələnməsi həqiqəti ilə bağlıdır. Təbii olaraq Fəyyaz Sağlamın tədqiqat vəzifəsinə həm Batı Trakyada yaşayıb-yaradan sənətkarların yaradıcılıqlarını, həm də vaxtilə Yunan hökumətinin siyasi, dini, ideoloji təzyiqlərinə və təqiblərinə məruz qaldığından Vətənini tərk etmək məcburiyyətində olan, başqa

ölkələrdə ədəbi fəaliyyət göstərən Batı Trakyalı şairlərin ədəbi irsini sistemli şəkildə araşdırmaq daxil idi.

Çağdaş Batı Trakya türk şeirinin coğrafiyasına nəzər salan tədqiqatçı bu diyarın hər üç vilayəti – Gümilçinə, Məriç, İskəçə ilə yanaşı Türkiyə, Almaniya, İngiltərə, Hollandiya və Avstraliyada yaranan poeziyanın inkişafını da diqqətlə izləmişdir. F.Sağlamın geniş elmi mənzərəsini yaratdığı Batı Trakya türk şeirinin hüdudları gözlərimiz önündə belə canlanır: Fərrux Mehmet Parvantoğlu, Rasim Həsən Hind, Əbdürrəhim Dədə, Musa Yurd, Rəcəb Qara, Təhsin Sönməz, Ümid Qurtuluş kimi şairlər güvənib pənah gətirdikləri, "Ana Vətən" deyə Böyük Vətən anlamında xüsusi dəyər verdikləri ulu məkanda – Türkiyədə imzalarıyla şöhrət qazanıblar. Almaniyada Aşıq İzzət Yusif, Əli Ayazmalı, Özkan Hüseyn, Mehmet Vəli Fırla, Müzəffər Nabantoğlu, Dəli Həsən Hüseyn Cahid, Mehmet Mehmet, İsmət Alim Mehmet, Nəcla Kürdoğlu, Qürbət Şairi və b. türk poeziyasını sevdirməyə müvəffəq olublar. Rukiyə İbrahim, Fəriha Rəşidoğlu, Nadir Cəlil isə Avstraliyada Batı Trakya şeirini yaradıb təbliğ ediblər. Fəyyaz Sağlamın tədqiqatlarında Əlirza Saracoğlu, Məzlum Hüseyn, Asim Xəliloğlu, Hüseyn Əlibabaoğlu, Cihan Abbasoğlu və b. Batı Trakyada yaşayıb, ədəbi fəaliyyət göstərən görkəmli sənətkarlar kimi təqdir olunurlar.

Dünyanın bir çox türkdilli mətbuat orqanlarının – Türkiyədə "Yeni Batı Trakya", "Batı Trakyanın səsi", Almaniyada "Yeni addım", "Almaniyadan Batı Trakya", Avstraliyada "Əl-ələ kimi", Yunanıstanda "Yuvamız", "Şəfəq", "İrəli", "Balkan", "Ərciyəz" və b. qəzet və dərgilərin səhifələrində Batı Trakya türk şeirinin başarılarını axtaran F.Sağlam, həmin ünlü şairlərin yaratdıqları dəyərli bədii örnəkləri ciddi tədqiqatçı məsuliyyəti ilə araşdırmış, onların bir çox poetik özəlliklərini üzə çıxarmışdır.

Batı Trakya poeziyasının müxtəlif yaradıcılıq məsələləri onun tədqiqatlarının mövzusu olmuşdur. Daha dəqiq desək, Batı Trakya türk şeirinin elə bir yaradıcılıq məsələsi qalmamışdır ki, bu fədakar tədqiqatçının araşdırmalarında öz əksini tapmasın. Görkəmli ədəbiyyatşünas zəngin faktik materiallar əsasında çağdaş Batı

Trakya türk şeirinin inkişaf mərhələlərini aydınlaşdırmış, onun başlıca mövzularını, forma özəlliklərini, dil, üslub məsələlərini və s. sənətkarlıq özəlliklərini araşdırmışdır. Bu poeziyanın başlıca inkişaf dönəmlərini müəyyənləşdirərkən F.Sağlam 1923-1960-cı illəri Batı Trakyanın yunan hakimiyyətində yaşamasının ilk onillikləri kimi yetərincə araşdırılmamış, "qaranlıq" bir dönəm hesab edirsə, ədəbiyyatın hərəkətə gəldiyi 1960-1980-ci illəri böyük sənətkarlar yetirən bir mərhələ – "öyrətmən şairlər dönəmi" tək səciyyələndirir. Həmin "öyrətmən şairlər" sırasında Rəhmi Əli, Mustafa Təhsinoğlu, Əlirza Saracoğlu, Məzlum Hüseyn sonrakı dönəmin, 1980-1990-cı illər poeziyasının da aparıcı ədəbi qüvvələri kimi təqdir olunurlar. 1990-cı ildən sonrakı dönəmdə poeziyanın uğurlarından söz açan tədqiqatçı 1989-cu ildən nəşrə başlayan "Şəfəq" dərgisinin bu mərhələdə önəmli rolunu xüsusi vurğulayır. Bu dönəm həm də poeziya aləminə istedadlı gənc qüvvələrin, o cümlədən qadın şairlərin qədəm qoyduğu bir mərhələ kimi yüksək dəyərləndirilir.

F.Sağlamın araşdırmalarının mərkəzində ədəbiyyatlarında öz başıbəlalı Vətənlərinin tarixini yazan, onun üzləşdiyi çətinliklərdən, məruz qaldığı sarsıntılardan danışan Batı Trakya şairlərinin yaradıcılığı durur. Türkün tarixi, Atatürkçülük, milli mənlik, türk birliyi, dinə-haqqa dəvət, məhəbbət və təbiət Batı Trakya türk şeirində daha çox müraciət edilən mövzular kimi tədqiqatçının diqqətini cəlb edir. Batı Trakyalı şairlərin bu mövzular içərisində daha çox türkün tarixi, milli mənlik məsələlərinə xüsusi üstünlük verməsi isə Yunanıstan əhalisinin iki faizini təşkil edən 150 min türkün 95 faiz yunan içərisində öz milli varlıqlarını, ədəbi-mədəni sərvətlərini qorumaq, yüzillərlə yaşatmaq uğrunda mübarizəsinin təzahürüdür. Məhz bu buna görə də Batı Trakyalı sənətkarların ədəbi çalışmalarını diqqətlə nəzərdən keçirdikdə onların məhəbbət lirikasında belə türkçülük amalına sadiq qaldıqlarının şahidi oluruq. Bu cəhət F.Sağlamın tədqiqatlarında da diqqət mərkəzinə çəkilir, Batı Trakyalı şairlərin məhəbbət lirikası vətənpərvərlik lirikası ilə vəhdətdə araşdırılır. Tədqiqatçının təhlil etdiyi bədii örnəklərdə lirik qəhrəmanın timsalında ağrılı, dərdli Vətəni və onun azad, xoşbəxt gələcəyinə inamın ifadəsini görürük.

Batı Trakya türk şeirinin "Mənim nəbzim Türkəm deyə atıyor" yazan ustad şairi Əlirza Saracoğlundan "Gərək olsa divarları yıxarıq, özgürlük yolunda, Haqq uğrunda" – deyə milli azadlıq uğrunda mübarizəyə atılan ünlü gənc şairi İsmayıl Yusifə qədər böyük bir ədəbi nəslin bədii yaradıcılığı F.Sağlamın tədqiq obyektinə çevrilib. Türkün böyüklüyündən, basıl-mazlığından, qanı bahasına azadlığa qovuşmaq istəyindən, əzmindən xəbər verən bədii örnəklərə diqqət yetirən tədqiqatçı bu milli ruhu gənc şairlər Cihan Abbasoğlunun, Aydın Əhmədin, Mehmet Dükançının, Sevkan Təhsinoğlunun, Səma Salehoğlunun şeirlərində də müşahidə edir. F.Sağlamın tədqiqatlarında imzalarına ehtiram göstərilən bu şairlər həqiqətən də Batı Trakya poeziyasının ümumi ruhunu öz yaradıcılıqlarında əks etdirirlər. Onlar şeirlərində əsil insan xoşbəxtliyini azadlıqda, Vətənin bütövlüyündə görür, "türkün qapısını kədərin, dərdin üzünə biryolluq bağlayır"lar:

Könüllərin qapısı yeni dərdlərə örtülü,
Yetər…yetər…başqa qapıya hey, kədər!
(Aydın Əhməd)

Yaxud:
Bir həyat var yaşamaq istədiyimiz,
Sərbəst, özgür, huzurlu…
(Nalan Saracoğlu)

Mehmet Dükançı da insanın öz səadətini azadlığın qoynunda tapacağına, ona doğru yürüməyin İnsanlığa qovuşduracağına inamla yazır:

İndi insanlıq yolunda yürüyürəm,
İnsan olmağa doğru.
Yavaş-yavaş…

Batı Trakyalıların mübarizlik ruhunu özündə əks etdirən dəyərli bədii örnəklərdən biri də gənc şair Cihan Abbasoğlunun milli kökə sədaqət, türkün tarixinə heyranlıq hissilə qələmə aldığı "Tarix və biz" şeiridir:

Gedirik rüzgarları yara-yara,
Yolları bir-birinə qata-qata.
Atalarımızın sıcaqlığını araya-araya,
Yadigarlarına baxa-baxa.
Dərindən bir ah çəkə-çəkə,
Bitirə bilmirik o tarixi gəzə-gəzə.
Keçmişin, köçmüşlərin həsrətini duya-duya,
Tarix içində qərib çiçək ola-ola.

F.Sağlamın tədqiqatçı diqqətini cəlb edən bu kimi şeirlər, Batı Trakyalı şair Naim Kazımın təbirincə desək, türkün "sınıq ürəkləri üstündə", ağrı-acıları üzərində yazılan yunan şeirlərinə bənzəmir, onlar uzun illər Vətəndə yadelli "dustaqlığının" "tikan kimi batdığı" yaralı ürəklərin "acı söylənti"ləridir. Bu "söylənti"lərin hamısında isə "özgürlük həsrəti" motivi daha qabarıq nəzərə çarpır. Əlirza Saracoğlunun "Halımız" şeirindəki kimi:

Biri yıxdı,biri yırtdı, biri satdı,
Nəyimizi?
Özgürlüyümüzü…
Biri dedi, biri yedi,
Aramıza girdi kara kedi
Yedi özgürlüyümüzü…

Batı Trakya şeirində XX yüzilin əvvəlindən başlayan, sonu görünməyən bu "özgürlük davası" isə Batı Trakyalı şairlərin yazdığı kimi "türkün malı-mülkü getdikcə, soydaşları çilə çəkdikcə, dindaşları göz yaşı tökdükcə" davam edəcəkdir. Və... qeyrətli türk tədqiqatçılarının fəaliyyəti sayəsində Batı Trakyalı şairlərin "həyəcan təbili"nin səsi bu diyarın "ünyetən" yaxınlığında yerləşən ölkələrdə duyulduğu kimi, çox-çox uzaqlarda da eşidiləcəkdir. Bu gün Azərbaycanda eşidildiyi kimi...

Hələ ötən yüzilliyin 90-cı illərində Azərbaycan ziyalıları F.Sağlamın səsinə səs qataraq Batı Trakyalıların haqqını müdafiə edən, ədəbiyyatlarına sayqı göstərən, F.Sağlamın tədqiqatçı zəhmətini yüksək dəyərləndirən ədəbi-elmi yazılarla çıxış etmişdilər. Batı

Trakya – Azərbaycan ədəbi əlaqələrinin yaranmasında əmək sərf etmiş, Batı Trakyalı şairlərin haqq səsinin qədim türk diyarlarından biri kimi ölkəmizdə də duyulmasına nail olmuş həmin ziyalılar Vaqif Sultanlı, Təyyar Salamoğlu, Əhəd Həsənoğlu, Vüqar Əhməd, bu sətirlərin müəllifi və b. idilər. Türkün, türkçülüyün təəssübünü çəkən, çoxəsrlik, çoxşaxəli türk ədəbiyyatını məhz türk qeyrətilə araşdıran həmin tədqiqatçılar tarixi 1986-cı ildən başlayan Batı Trakya-Azərbaycan ədəbi-elmi əlaqələrini genişləndirmək məqsədilə bu gün də F.Sağlamla yaradıcılıq ünsiyyəti saxlayırlar.

Türk adına layiq olduqlarını sənələrlə sübuta yetirən Batı Trakyalıların mübariz poeziyası F.Sağlama bu ədəbiyyatı araşdırmağa sarsılmaz mənəvi güc, böyük mənəvi haqq verib. Biz isə bu yazı ilə Batı Trakya adlı əzəmətli diyarın ədəbiyyatını yorulmadan öyrənən, sevgisiylə tədqiq və təbliğ edən Konyalı tədqiqatçı F.Sağlama ehtiramımızı bildiririk. Mənalı ömrünün 25 ilini Batı Trakya poeziyasının (ədəbiyyatının) tədqiqinə həsr edən alimin bir-birindən dəyərli araşdırmalarının öz hüdudlarını ildən-ilə genişləndirib türkün özgürlük türküsü kimi dünyanı dolaşacağına inanırıq..!

ŞEİR ÇƏLƏNGİ

MERGEN ÇELTANOV
ALTAY Respublikası, RF
1988-ci ildə doğulub. Şeirləri indiyə kimi Rusiyanın müxtəlif mətbu orqanlarında çap olunub.

***

Qara düşüncələr süvarinin
yanaqlarından tər kimi axıb gedir.
Yuxusuzluq almaq istəsə də canını
süvari qərarlıdır yoluna davam etməyə.
Atının bağrını çatlatmağa…
və sonra yüngül xışıltı səsi gəldi…
Yuxusuzluq ətrafa yayıldı,
Əzilmiş kağıza çatmadan
savaşın görünməz kölgəsi…

***

Saralmış çəmənlərin üstündə təkərlər iz saldı
çiçək-çiçək, çələng-çələng…
Axşam ulduzlar parıldayanda,
Günəş
ağır-ağır tərpənişlə
qonaq gəldi bizə.
Çayların mənbəsi
şən qəhqəhələr gizlətdi
öz qoynunda.
Sərinliklərin qucağında,
dərin ormanlarda
boğuldu zaman...

(Oktay HACIMUSALI çevirib)

LAZAR KOKİŞEV
ALTAY Respublikası, RF

MƏN SƏRXOŞAM

Mən sərxoşam,
keçən il nə baş verib bilmirəm düzü.
Bircə onu bilirəm ki,
sərt küləklər məni aşırmışdı az qala,
gerisini nə bilim, xatırlamıram,
keçən gündü, mən hardan bilim?
Mən sərxoşam,
gözləyirəm ki, qar yağsın
qarlı bir gündə özüm haqqında hər şeyi bilmək
və çəkilib bir küncə ağlamaq istəyirəm
Səssiz… sakit...
Mən sərxoşam, qışqırmayın üstümə,
bu gün evə də getməyəcəyəm,
Ay mənə yoldaşlıq edər.
Mənim xasiyyətimi siz bilmirsiniz,
içib küçələrdə ucadan qışqıra-qışqıra danışan
əyyaş qızlar kimi deyiləm mən.
Haqqımda eşitdiklərinizi qırağa qoyun –
ziyan dəyməz məndən heç kimə;
Ürəyim belə istəyir,
bugün sərxoşam, həyatım.
Sən mənim nə çəkdiyimi bilirsənmi, əzizim..?
Mənim də qismətim belə yazılıb,
küləklər əsir dəli başımda,
mən bu gün küləklərdən sərxoşam!..

YUXU

Gecənin ucsuz-bucaqsız səssizliyində
Səni, Svetlana, səni düşünürəm...
və sakitcə şam yandırıb qaranlıqda
adını, Svetlana, adını pıçıldayıram.

Küləklər adını çəkir... küləklər…
Pəncərənin o üzündə durmadan yağış yağır,
Düşüncəm külək tək uçarı deyil,
bu gecə yalqızam, çox yalqız!

Uzaqda, lap uzaqda, Svetlana var –
mənim dərdlərimə şərik olmayan…
Göz yaşları axmaq üçündür, onsuz da,
xoşbəxtlik yağmurlarına çevrilir sonradan...

Gecənin ucsuz-bucaqsız səssizliyində
səni, Svetlana, səni düşünürəm...
və sakitcə şam yandırıb qaranlıqda
adını, Svetlana, adını pıçıldayıram.

SƏN KİMSƏN?

Bilirəm, həmişə yanımda və mənimlə bir yerdəsən,
Sən mənə hamıdan doğma, əziz insan!
Amma gözlərini görə bilmirəm,
Eşidə bilmirəm sözlərini...

Hamıdan yaxşı tanıyıram səni
və yaxşı başa düşürəm hamıdan.
Ancaq necə tapacağımı bilmirəm,
adın da məlum deyil hələ ki, mənə…

Bəlkə də sən məni hamıdan gözəl tanırsan,
Bəlkə də yanıma gələcəksən bir axşam çağı…
Ya da, ən azı, yuxuma qonaq gəlib,
özündən söz açarsan…
Ya sakitcə oturub susacaqsan uzağı...

Bilirəm, həmişə yanımda və mənimlə bir yerdəsən,
Sən mənə hamıdan doğma, əziz insan..!
Amma gözlərini görə bilmirəm,
Eşidə bilmirəm sözlərini…

(Oktay HACIMUSALI *çevirib*)

URANİYA VAXİTOVA

1992-ci il fevralın 3-ü BAŞQURDİSTAN*ın Uçalinsk rayonunda doğulub. İlk dəfə "İlin fəsilləri" adlı ilk (bacısı Svetlana Vaxitova ilə ortaq) toplusu Beloretskdə, ikinci kitabı isə Ufada "Zəng səsi" adı ilə (2009) gün üzü görüb.*

ӨМӨТ

Мәктәпкә тип сит ауылға китеп барам.
Теҙгә тиклем бейек ҡарҙа юлдар һалам.
Кескәй генә ҡарағайҙар юл буйында,
Йүргәктәге сабый төҫлө, ҡар аҫтында.
Сағалдырып күҙҙе, күктә ҡояш яна.
Муйылдағы боҙбармаҡтан тамсы тама.

Шул саҡ кескәй бер мөғжизә күреп ҡалдым –
Бәрхәт кеүек көсөктәрен ҡара талдың.
Кеһеҙ талдың күңелкәйе, меҫкен генә,
Белмәй – ҡышҡы ҡояш нуры бер көн генә.
Ә шулай ҙа йәшәү дәрте ниндәй көслө!
Кескәй бер нур – оло шатлыҡ уның өсөн.

...Уҡырға тип сит ауылға китеп барам.
Киләсәккә өмөт менән юлдар ярам.

КҮҢЕЛ КИТЕҠ

Ҡара болот, йөҙө һытыҡ
баламы ни,
Күҙ йәштәре тама ергә
тып-тып итеп.
Эй, тәбиғәт, ниңә шулай
һыҡтайһың һин?!
Былай ҙа бит юҡ кәйефем,
күңел китек.
Сартлап, ялтлап тора
ҡамсылары.
Ник яраһың болоттарҙы
шулай итеп?
Һыҙланыуға түҙмәй, тама
тамсылары
Етер тимен, былай ҙа бит
күңел китек.
Ни булған һуң күк йөҙөнә?
Әллә инде
Ер йөҙөнән керҙе йыуа
шулай итеп...
Юҡ. Таҙартып бөтөп булмаҫ
кешелекте.
Шуға ла бит йөрәк һыҙлай,
күңел китек.

ZARİNA BAGİŞAYEVA

1990-cı il noyabrın 13-ü BAŞQURDİSTAN*ın Zilairsk rayonunun Sabırovo kəndində doğulub. Başqurdistan Dövlət Universitetinin məzunudur (2013). Q.Zaripov adına Ödülün və X.Tapakov ad. Dövlət Ödülünün laureatıdır.*
"Amanat" dərgisi redaksiyasında bölmə redaktorudur.

ТИРМӘ

Селтәр итеп сиктем һөйөүемде –
Ҡыҙҙың бит ул иң төп бирнәһе.
Ҡорған саҡта ғаилә тирмәһен,
Бәлә-ҡаза Хоҙай бирмәһен!
Ел-дауылға, ямғырҙарға берүк
Бирешмәһен ҡорған тирмәләр!
Тарҡалмаһын дуҫлыҡ, эт-бүреләр
Олоһа ла эргә-тирәлә.

Тирмә эсен бер өҙлөкһөҙ әйҙә,
Һөйөү-усаҡ янып, йылытһын!
Бәхетегеҙ артып торһон, тиеп,
Һәр көнөбөҙ беҙҙе йылмайтһын!

ҺАНДУҒАС

"Кәкүк," – тинең мине, белмәйенсә,
Һандуғастан затым икәнен.
"Ары ос, һин, килмә," – тип әйттең дә,
Баҡса ишегеңде бикләнең.

Ә үҙең һуң?! Моңом ағылғанда
Киң сәхрәлә, Һаҡмар буйында –
Һайрар ҡоштоң йырын, һағыштарын
Йәшәттең һин хыял-уйыңда.

Эй табындың ошо һандуғасҡа,
Асып ҡуйҙың күңел тәҙрәһен.
Белмәүеңә уның мин икәнде
Һайрай-һайрай, көскә түҙәмен.

Һинең өсөн кәкүк булып осам,
Арбаһам да йырым, моң менән.
Һандуғас, тип берәй ваҡыт, бәлки,
Танырһың да, әммә мин килмәм...

ЕРӘН ҠАШҠА

Артыҡ ҡыҙыл тиҙ уңа, тип,
Ҡурҡам ғашиҡ булыуҙан.
Ҡайнар хистәр азат түгел
Ҡапыл боҙҙай туңыуҙан.

Сәскәләрҙең таждары ла
Ҡойола берәм-берәм...
Һөйөүемдең гөлләмәһен
Һағышланып һеперәм...

Шуға күрә күңелемде
Тыңламам, тиһәм башҡа,
Шәп батырҙы килтергәйне
Яҙмышым - Ерән ҡашҡа-

Онотолдо вәғәҙәләр,
Йөрәгем типте “дөп-дөп”...
Тотош ғаләм баҡты беҙгә
Гүйә йылмайып, көлөп...

SEYRAN SÜLEYMAN
KRIM
DGTYB Uluslararası Koordinatorluğunun üzvüdür.

DÖRTLÜKLER

***

Kök ve yerniñ mimarı Allahtır,
Mimardan bir arzumız bar bahttır.
Serden şeref qıdırğan ahmaqtır,
Aq derdine derman tapman şarttır.

***

Bizge “hainler” dediler,
Bizge “deliler” dediler,
Amma deliller ketirmediler,
Kendi-kendini yediler.

***

Şairlerin beşigini tepretken – millet,
Tatlı söznen yüregini iritken – millet.
Qalemine quvet bergen kene de – millet,
Qadirine yetken de, yetmegen de – millet.

***

Er bir büyük sevgi
Yürekte iz qaldıra.
Saqın, izge tiyme –
O, güzelden hatıra!

***

Dünya degen degirmende
Biñ bürtükten biri men de:
Arman qazıq üküminde,
Bir söz – şiir türküminde.

***

Bitti qade içinde şarap,
Arzu-ümütler oldı harap.
Soñki gece tañını arap,
Bitti ömür – yürekni parlap.

***

Biñ türlü ses arasında
Coyulsa sesiñ –
Tek anañ eşitir seni,
Yanıñda dersiñ.

***

Kütükni taht, dep sanıp yañılamız,
Putqa tabınğanday biz tabınamız:
Kimi mal-mülkke, kimi öz nefsine,
Angisi ise birden episine.

DMİTRİY MOİSEEV

ÇUVAŞISTAN

6 oktyabr 1986-cə ildə doğulub.
İ.N.Ulyanov ad. Çuvaşıstan Dövlət Universitetinin məzunudur.
"Xıpar" Nəşriyyat Evi baş redaktorunun müavinidir.

****

Эс - машинăллă, укçаллă. Эсĕ халь пуян.
Юлташсем самантрах тупăнаççĕ паян.
Утьăкка сиктереççĕ ал çине хурсах,
Хирĕç пăхса йăл кулаççĕ хаваласнсах.

Суйлатăн эрех, туянатăн шăрттан -
Ахăлтатаççĕ туссем санпала пĕр тан.
Вĕсем патне парне йăтса чупатăн,
Çирĕп туслăха упрама тăрăшатăн.

Пулăшатăн вĕсене хуйха çаклансан,
Турра кĕлтăватăн нушине тутансан...
Халь макăратăн... Туссене ăçтан тупан?
Чĕрӳн юнлă суранне кама кăтартан?

Эс - машинăсăр, укçасăр. Эсĕ - чухăн.
Тӳпере ан вĕçсем, çĕр çинчех эсĕ пурăн.
Сăна туссене куçа уçса тимлĕрех -
Чăн юлташ пулăшать, ал парать кĕçĕрех.

Укçана çилпе санпала вĕçтернисен
Хавас кулли паян та тухать чĕринчен.
Ма тесен вăл пăхать тăшманун куçĕнчен,
Юрласа тухать ун тулли кĕрекинчен.

Нуша килсен ал панă тусу юнашар -
Пурах-ши унран та туллирех пархатар?
Ыттисене эс сир, çумран пĕр шелсĕр сир -
Пуриншĕн те юлташ пулаймăпăр эпир.

АН КӖТ

Тапсан-тапсан та тăпăлмасть
Тачка тымарлă тал пиçен.
Туртсан-туртсан та татăлмасть
Тутăхман тимĕр вĕрен.

Туп вăй, туп хал, туп тӳсĕмлĕх,
Тирен курăка эс кăлар.
Шăтса тухман вăл ĕмĕрлĕх –
Ыран тулхăрма ан хăвар.

Ан кĕт тутăхса пĕтиччен –
Татсам хĕрнĕ чух тимĕре.
Вăл сарăхса тĕпрениччен
Тертпе типет таса чĕре.

Усал çилли нихçан чакмасть,
Эпи хевти ырханланмасть.
Çитсе çӳлти хăват çуртне
Итле, тăнла ун кĕллине.

SAYAT KAMŞIGER
QAZAXISTAN

BAKI İLƏ SÖHBƏT

Bəxt güldümü üzünə –
Masal aləmi kimi?
Eldən elə uzanan
Bulut karvanı kimi...

Qarşında yüz gül bağçası,
Üzün işıqtək yanır...
Bakım, sənin dərdin var:
Qarabağ deyə sızlayır...

Düşüncəyə dalıram,
Gərilirəm uçmağa...
Səni rüzgar yellədir,
Məni şeir qucmada...

Şairin taleyi: oxumaq, yazmaq...
Tarixinin məhək daşı yoldadı...
Sənintək olsaydım, daha nə xəyal? –
Şirvanşahlar özü boyda kurqandı..!

Ürəyim cuşa gəldi,
Əhf eylə, çöx görünsəm...
Bakım, sənin yanında,
Xəzər kimi sərbəstəm...

Birlikdə güclüyük, Bakı,
Qucaqla məni, sar, bugün.
Bu beş günlük dünyada,
Səndə keçdi üç günüm..!

“Qantarğanı çıxarıb”,
Qədər bizi topladı.
İliymədək isitdi,
Bakının yanan odları..!

(**Ə.QOŞALI** *uyğunlaşdırıb*)

KAZIBEK ŞAXANOV
QAZAXISTAN

TOYDAN SONRA

Orkestr dayandı, soyudu zallar,
qonaqlar dağıldı mənzillərinə,
qar, keçən axşama bir layla çaldı.
Vitrin işıqları, parlaq fənərlər…
və şamlar
hər kəsə istilik verir
axşamlar.
Misilsiz işıqdan doğulan bir ruh
güzgülərdəki çimildəşmələrdə tapar özünü.
Zülmətin sabaha uzantısında
tale işıltısında
yolundan dönməz
qapı-qapı dilənməz
və iman gətirər hər birisinə…
Qapı çərçivəsini
əriyən zolaq tək
zülmətdən qapar,
və qar, hər yanda qar…
kəsilən pıçıltılar;
kiminsə unudulan səsi,
saralmış kitab səhifəsi…
səhifələr arasınadakı tük,
yazılar üstündə mum izi…
tiraj, ölkə, cild növü, illüstraror,
redaktor
və kiçik özkeçmiş...

***

Siz,
ey, mənim qiymətini almamış türklərim,
sizi kimsə rahatsız etməz
toz basmış kitab rəflərində
yaşayın sakitcə…

Artıq efirin canlı yayımıyla dolmuş
otaq sükutunun baxışları
divar sınırlarını görməyəcək.
O sizə gəlməyəcək
nə ayaqla, nə əllə;
nə baxışla, nə əmrlə,
o sizin hər şeyinizdir...
axı sizə necə deyim…
anama necə söyləyim….
oğlun xəstədir, “əlacı qovulmaqdır”;
indi o yaddır,
dünyanı sərgərdan dolaşmalıdır
və diri ataların varlığında
zatsız vəhşidir sanki…

***

Şümal nəmli bir liman və asiman
tünd mavi parıltılı
polad rəngində əlbisənin
cırığından boylanan sürüşkən bir disk
və sakitliyə uzun bir baxış…
Zümzüməsini dinləyirəm
suyun və qumun;
tənha qağayının dediyi sağlıq
nə onlar, nə bunlar ilk sevgidən nigahadək
kimsədən məsləhət gözləməz…
Gözdən itməyə hazır
badamı yarpaqların parıltısı
boz-yaşıl pıçıltı ardında gümüş
Skarlatti gəlir və
Bartolli yamşayıl paltarda…
Gizlin gümüşlənir yatan sikkələr
dəniz sahillərin alır ağlını
çimərkən ağuşun dairəsində…

(Elxan ZAL *çevirib*)

KUVANIŞ MEDEVBAY

Kuvanış Abdullaoğlu Medevbayev

12 noyabr 1987-ci ildə Karaqanda vilayəti, Karkaralı elində doğulub. 2009-ci ildə Karaqanda "Bolaşak" Universitetinin dəstəyi ilə "Can Arım" adlı ilk şeir kitabı, 2014-ci ildə isə "QızılQıran" İB-nin dəstəyi ilə "QaraQutu" adlı 2-ci kitabı çıxıb. Qazaxıstan üzrə müxtəlif şeir yarışmalarında ödül qazanıb. Karaqanda vilayətində dövlət nəşriyyatında çalışır.

NİGAH ÜZÜYÜ

Keyik kimi başqa yerə köçsək də,
Yağış olub başqa elə yağsaq da,
Qəlbimdə sadəcə sənin rəsmindir.
Üzüyüm taletək dursun barmaqda...

O üzüyüm ürəyimi yandırsa,
öz könlümün buludunu doydursa,
Ovuclayıb, əzizlərdim bu dərdi,
nə ömürdü – səni öpmək yoxdursa..?

Həyatımı muncuq kimi düzüb bir gün,
yazısıyla barmaqdakı üzüyün...
Sənə aid duyğuları deyil, ömrüm,
sənə gedən yolu-izi kəsmişəm...

Kim çağırar, artıq məni "Aşiq" deyə? –
Ağlamayın, qaranlıq gecədə qırılaraq...
İtmiş bir üzük görsən yolunda,
Keç gözlərinin damlasıyla ayaqlayaraq...

Üzük çevrə...
Qopara bilmərəm bir parçasını,
Mən həyatın baharsız payızıyam,

Xanımımı bərk yandırır,
Barmaqda deyil,
ürəkdəki üzüyüm...

Basqa kimdə mənimkitək qəlb taparsan? –
öz yolunda öz alovnu yandırarsan.
Taleyinin kəsilməyən ümidi,
sən də bir gün bu üzüyü taxarsan…

Sonra bizə qapı olar qapılar,
aramızda cığırsız dağ beli...
Tale bir gün tapışdırsa bizləri,
barmaqdakı üzyünü çıxar, gəl..!

P.S.
Həyat – sənin taleyinin cədvəli,
Tapılmayan çıxaq ya bölgüdü...
…Evlənsə də hər insanda olacaq,
Ürəyinin çıxarılmaz üzüyü...

"QARA QUTU"

Uçaqlar qəzaya uğradıqda qəzanın səbəbini yazan və qoruyan "Qara qutu"lar kimi bizim içimizdə də belə bir "Qara qutu" vardır

Gözündə qonşuya şam əskiyincə,
Vaz keçib həyatdan da, sənətdən də,
Köksündən canın bezib qaçdığında,
Hər şeyi qeyd edən
"Qara qutu" nə söylər Sən ölüncə?!.
"Qara qutu" nə söylər mən ölüncə?!.

Sübh şəfəqi… gəlir insan…
Kor kütlənin basabası çaşqınlıq,
Qırmızı Günəş qıraqdan aşır…

Sübh şəfəqiylə qarışaraq,
Parlaq Günəşlə gözləri çəkişərək,
Hər şeyi qeyd etməyə başlayınca,
Könlündəki tanıq “qara qutu”...
Boş yaşama qul başını əyməyərək,
Gün könüldən erkən keçdiyindən,
Zaman zirvəsinə şığıyıb,
şad günlərçün tərləyərək,
yaşamaq dadır insan...
hər gün ölümü düşünərək,
həyatı isə gözüylə dəfn edərək!
...
Sonra sənin qeyb olunca vicdanın,
Əlin gəzir ciblərinin dibini...
İnsandan gizləsən də, “qara qutu”
birbəbir yazacaq bütün gizlini...

Kəramət umarıq doğma bir ruhdan,
bəlkə dərs alsaq da, uzun ömürdən...
Nə salamsız keçmə,
nə ədalətsiz,
usanma yaxşıdan, çəkinmə pisdən..!
“Qara qutu”... “görər” görməyəni də...

Gözündə qonşuya şam əskiyincə,
Əl çəkib həyatdan da, sənətdən də,
Köksündən canın bezib qaçdığında,
Hər şeyi qeyd edən
“Qara qutu” nə söylər Sən ölüncə?!.
“Qara qutu” nə söylər mən ölüncə?!.

(**İntiqam YAŞAR** *uyğunlaşdırıb*)

***
Gözümdə sonbahar yağmuru, sonbahar bağçası,

Üzümdən buz düşür, əriyirək...
Bir kərə dikələrik, keçərik,
Həyat deyilən buz üstündə yüz kərə yıxılaraq.

Başımı qaldırsam, şükür deyərəm,
güvənimə şükür edərmi ulu xalq.?!
Yerində cənnəti görsəm, cənnəti,
insanların yuxusuna girsəm ah..!

Bir görərdim qaşqabaqlı üzləri,
məkanları unutmağım həvəsdir...
Diləkləri çin olsa da, yalandır,
ürək üçün həyat bəngü qəfəsdir.

Ağla, sarılaraq,
Çox xəyalı batan günlə söndürdüm,
Qul bazarı... can azarı... – usandım..!
Nəsib olan xoşbəxtliyim budurmu..? –
Bu həyatın eyvanında uzandım...
Kımız içdim, ürək açdım dostuma.
Nə xoşbəxtdir ilxı bəsləyən insan,
rahat-rahat varacaqdır sonuna...

“Həyat! Həyat! Həyat!” deyə ölərəm,
damaq dad unutmaz, gözlər yaxşı gün...
Yol bağlayan toz buraxıb izimə,
xatırlarsız duman kimi çökdüyümü;
son çəkdiyim siqaret kimi sönərəm...

Pul-parayla doldurar öz cibini,
kor cəmiyyət kasıbları bəsləməz;
Mən ölümə hüriyyətdir, deyərdim,
Bəs bu dünya nə deyərdi? bilinməz...

(**Ə.QOŞALI** *uyğunlaşdırıb*)

KURALAY OMAR

QAZAXISTAN

Doğu Qazaxıstan bölgəsi, Zaysan mahalının Jambıl kəndində doğulub. 2004-ci ildə S.Amanjolov adındakı Doğu Qazaxıstan Dövlət Universiteti Filologiya fakültəsindən məzun olub. 2006-ci ildə "Jalın" dərgisinin Tölegen Aybergenov ödülünü qazanıb. 2007-ci ildə X Uluslararası "Şabıt" Şeir yarışmasında baş ödül qazanıb. 2008-ci ildə "Ağ qar", 2014-ci ildə "Məndəki səssizlik" adlı şeir kitabları gün üzü görüb. Hazırda Qazaxıstan TV-də çalışır.

***

Ağ qar yağır, ağ qar,
qara sirrimi anlatdım,
Aşağıya doğru uçaraq,
düşdü yerə...
Dümağ qar olmaqdı arzum,
fəqət,
istəməm əzilməyi daban altda...

Ağ qar yağır, ağ qar,
yox, o, bəlkə göz yaşıdır, göy üzünün?
(bəs mən ondan niyə çəkindim, niyə?)
Mələkdimi gövdəsindən sıyrılan..? –
kibirlənən və qorxmayan Tanrıdan...

A qar yağır, ağ qar –
ağ ümid, apağ arzular;
Gerçəkləşmədən ağ kağızda qalanlar...
Qar kimi könül versən yətər mənə,
Yaradan.
Siz, ağ qarın qismətini keçirməyin,
Ağ qar – ağ könüldü,
bitməz bəlkə suallarım...
Varlığımı gərməkdədi şeir bugün...
Ağ qar, elə mən də, sənin kimi
yağmaq,

göylər kimi ağlamaq istərəm
amma qara torpağa düşmək istəmərəm...
istəmərəm.

(**İntiqam YAŞAR** *uyğunlaşdırıb*)

***

Bilmirəm
yoluma əngəl oldu hansı batil inanclar?
Özümə toxundu inadcıllığım,
zərərim toxundu özümə.
Nə sirrim söylənilir, nə kədərim,
Sizdəki səssizlik – ağa çıxarmaq,
Məndəki səssizlik əfv eyləməkdi.
Məncə elədir,
elədir alın yazısı...
Alna yazılana tabe olluq, anlamasaq da..!
Səssizlik öldü yenə,
ağır nəfəs alaraq...
Sizdəki iç çəkmək – yalnızlıq,
Məndəki – darıxmaq...
Ayaza, buza da dəyər,
qəlbimə soyuq qəm doldu;
Dalğaların çatdırdığı
səsiniz üşütdü məni...
Sizdəki soyuqluq – ümidi ağlatmaq,
Məndəki – ünvansız...

(**Ə.QOŞALI** *uyğunlaşdırıb.*)

ALTINBEK İSMAYIL
QIRĞIZ Respublikası
Şair-publisist, çevirmən,
DGTYB Uluslararası Korrdinatorluğunun üzvü

Tanrı dağı – Günəşin doğduğu yerdir.
Tanrı dağı – rüzgarın donduğu yerdir.
Tanrı dağı – buludun qonduğu yerdir.
Tanrı dağı – Qırğızların olduğu yerdir!

Tanrı dağı – şeytanın "öldüğü" yerdir,
Tanrı dağı – mələyin saçını hördüyü yerdir.
Tanrı dağı – qaranlığın söndüyü yerdir.
Tanrı dağı – Qırğızların özünü gördüyü yerdir!

Tanrı dağı – ruhların axdığı yerdir.
Tanrı dağı – Manasın yatdığı yerdir.
Tanrı dağı – tarixin daşlara batdığı yerdir.
Tanrı dağı – Qırğızların Tanrıya tapdığı* yerdir!

***tapdığı** – *tapındığı*

(**Ə.QOŞALI** *uyğunlaşdırıb.*)

NARSULUU QURQUBAY

QIRĞIZ Respublikası

Oş şəhərində doğulub.

Yeni nəsil qırğız şairləri arasında tanınan imzalardan olan N.Qurqubay hazırda Moskvada yaşayır.

*BAKI ÜÇÜN ŞEİR**

Yaxşı gördüm, yaxın gördüm mən səni,
Sən, ey dəniz rəngli, rüzgarlı şəhər..!
Eşqin dalğalanır rüzgarlar boyu,
Şərqin söylənilir neçə dillərdə...

Dəniz şərqisini zümzümə edən,
Yolun – dəniz, dümdüz göyə bağlanar.
Sıyah gecə, zülüm və üzüntüdə,
Dəniz səni varlığıyla qucaqlar...

Mən sənin lə dəniz olub, dəyişdim,
Qəlbimdə özgürlük eşqi oyandı.
Göz yaşından, sorunlardan doysan da,
Sevdim sənə doğru gələn yolları...

Sevdim və
doğmalıq duydum mən sənə,
Sən, ey dəniz rəngli, rüzgarlı şəhər...

**** Şair bu şeiri "Qəlbdəki və qələmdəki Qarabağ" layihəsi çərçivəsində ilk dəfə Bakıya səfər etdikdən (4-9/VI/2016) sonra yazıb.***

(**Ə.QOŞALI** *uyğunlaşdırıb*)

KALİÇA JAKIP
QIRĞIZ Respublikası

* * *

Sənincün məhəbbət qız ədasıdır,-
Sən bilə bilməzsən nə çəkirəm mən.
Belə darıxansan, gəl çıx..! hardasan? -
Amma nə minnət qoy, nə yazıq de, sən.

Göstərmə özünü mənə yad kimi,
Bezdim, hər baxışın min oyunludu.
“Bunu da bacarram, ötüşər bu da” -
Bu da sənə cavab..! oldumu?- oldu..!

Gözləmə, - araxanca hönkürmürəm də,
Amma yenə heyif, - uzaqlardasan...
Sən mənim sevgimdə təmənna gəzmə,
Sənin kobudluğun düzəlmir – busan.

Köməksizin olum, ancaq yanında...
İstəyin budursa, olsun..! - gün gələr,
sənsiz də açılar yenə sabahlar...
Mənə göz yaşlarım yeni güc verər,
amma çox istərdim zəif də qalam...

*AMNEZİYA**

“Sən axı əvvəllər belə deyildin...”-
neçə yol deyərlər, bezdim, usandım.
Əvvəllər gözündə axı necəydim?-
indi lal-dinməzəm,- dedin, inandım.

Sanki dünya uçub üstümə mənim,
köksümün altında yellər ulaşır...
Bəzən danışıram özüm-özümlə,-
yörəmdə tənhalıq gəzib dolaşır.

Qəmə qərq oluram xatirələrdə,
bəzən lap özümə nifrət edirəm.
Keçmişim gözümdə donur kədərlə,
təzadlar qoynunda xiffət edirəm.

Məni ovundurmur uzaq ilğımlar,
günahı zamanın üstə atmıram.
Əvvəlki məni sev, qoru, nə olar,
mən unutdum onu, xatırlamıram.

** Amneziya – huşsuzluq, hafizəni itirmək*

(**İbrahim İLYASLI** *uyğunlaşdırıb*)

AMİNULLAH NAİL HANGELDİ

1985 yılında Güney Türkistan*'ın* (ƏFQANISTAN) *Sar-i Pul vilayetinde doğdu. 1991 yılında Cevzcanan Okulu'na yazıldı. Ortaokul ve liseyi Minhaj-i Siraj lisesinde okudu. Normalde 2003 yılında liseden mezun olması gerekirken iki yıllık Taliban rejimi döneminde okulların kapanması nedeniyle 2005 yılında tamamladı. 2005-2006 yılında iki yıllık Sar-i Pul Darü-l Muallimin yüksek okulunu okudu. 2007 yılında Türkiye'de öğrenim bursu kazanarak, Ankara Üniversitesi'nde eğitimine devam ediyor. Şiirlerim ve kısa makaleleri, yerel ve bölgesel mecmualar ve birkaç kitapta çıktı. Önceleri farsça yazsa da, şimdi daha çok Özbekçe, Türkçe yazıyor.*

NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE!
(Şiirden bir parça)

Ezelden beri dünyada, ben haddimi bilen Türküm,
Haddini bilmeyenin de, haddini bildiren Türküm..!
Tarihi bilmiyorsan, bilmiyorsundur bu milleti,
Nerden geldin? diye sorma, Altaylardan inen Türküm.

Cesaret dersini ecdadımız, Kür Şat'tan aldım,
Kırktoğ ile, geçinmez Çin sarayını basan Türküm..!
Çin Saddı'nı, eser değil, benden korktu ki yaptırdı,
Bin yıllarca Heybetimden, Çin'i hep tetreten Türküm!

Engel olmaz bana dağlar, Ergenekon'da sığmazsam;
Esaret, kölelik çemberini, zincirini daim kıran Türküm.
Soydan, boydan biriz! Türkoğlu Türk'üz, kanımız birdir,
Özbeğim, Kırgızım, Kazağım, Azer, Türkmen Türküm.

Dede Korkut, Kılıç Arslan, öğüdüyle büyüdüm ben,
Çocukken Türkçe ninniyle uyuyup, uyanan Türküm.
Bu dünya öz yurdumdur, bana her yer Trabzon'dur,
Bozkurdum, yol yetirmem, ama hep yol gösteren Türküm.

Dinim İSLAM, rehber KUR'AN, hedefim ise TURANDIR,
İSLAM'IN bayrağını hep taşıdım, taşıyan Türküm,
Kafir zülmünden korkup, süsmüş iken Arab'ı Fars'ı,
Meydanda er gibi rekbir şehadet getiren Türküm!

Allah "BİR" diyerek, iman getirdim can-u gönülden,
O'na ortak koşmaktan, haşa, hep sakınan Türküm.
İnancım Türk- İslam ülküsü'dür, hedefim TURAN!
Yenilmişken de yenmişken de, farketmez, her an Türküm!..

Çanakkale, Kostantini, Malazgirt'te vatanım, milletim için
"Ölmek vardır, dönmek yoktur!" diye, hiç dönmeyen Türküm.
Bizansın taht-u bahtını yıkıp FATİH lakab aldım,
Şanlı Peygamberin hadisine NAİL olan Türküm..!

SEN SENİ SEVENİ SEV

Diyelim, sevdim seni, inanır mısın bana?
"Seni severim" lafı, çok mu hoş gelir sana?
Çok da iyimser olma, sen seni seveni sev..!
Sevmeyeni severek, yazık kıyma canına.

Sen seni seveni sev! çektirme aşığına,
O mazlum sana aşık, gönlü de senden yana…
Nefsine aldanarak, sevmeyenleri sevsen;
Ömür boyu ağlarsın, gözyaşın döner kana.

Kederine razı ol! Sen, seni seveni sev!
Dünyalar senin olur, yaşa, yürü şahane.
İki günlük ömrünü seni sevenle yaşa!..
HANGELDİ, mutluluğu, bırakma başka an'a!

FİRUZƏ ORGANC

7 sentyabr 1993-cü ildə ƏFQANISTAN*ın Şibirgan şəhərində doğulub. Şibirganda orta məktəbi bitirən gənc yazar Türkiyədə Trabzon Qaradəniz Texniki Universitetində oxuyub. 10 ilə yaxın ölkənin nüfuzlu liderlərindən olan Rəşid Dustumun təşəbbüsü ilə yaradılan "Ayna" TV-də aparıcı olub. Şeir və hekayələrini özbək və fars dillərində yazır.*

ONA

Ona Netayin men onajon,
sog'insam qo'llaringni
Senga borayin desam,
topmasam yo'llaringni
Sog'inch zahri seniyam,
qiynadi ko'p bilaman
Sesingni ko'rgim kelar ,
ezilgan dillaringni
Sevmasin meni dunyo,
borku onai zorim
Artar u tushingda ham,
ko'zdagi sellaringni
Sen bog'bonimiz ham,
sen soya bonimizsan
Ekib hidlayolmading,
so'nmagan gullaringni
Dunyoni deb urarkan har darga
o'zni inson Ana!
dunyo ekanku , o'pganda qollaringni...

***

Yurak! Bu afsona
bu Yiqilgan vayrona bu...
Ertagi orzu misol

Ne acab shohona bu...
Ko'rsangiz masumligin
Shundayin bi g'uborki
Gohida ajdar misol
Qo'rqitar divona bu...
Gohida yig'lab yurar
O'zini tanho bilar
Qarang ki yulduz bilan
Kezishar osmona bu...
Tong sahar sessizligi
Shivai faryodi dir
Goh chaman ko'shasida
Bulbuli sayrona bu...
Toshga aylanib yomon
Sevmayin sevganlarin
Layli sengari biroq
Ishqida biryona bu...
Hayot shundaymi yoki
yurak mi o'zni bilmas
Aylanib ketti boshim
Qandayin zamona bu...

***

Ey ahli Turon boshingni ko'tor
Quvongil endi azmating bilan
Ey ahli qalam yo'q senga adam
Bosh ko'tor endi borliging bilan
Senga navoyi boburu timur
O'tmishingga qayt himmating bilan
Avaylab asra oy begimlaring
Izlarinda yur toqating bilan
Gar boshing egsang yovlaringa sen
Shunda yasharsan zulmating bilan.

NURƏDDİN SƏMƏDOĞLU

2 iyul 1991-ci ildə ƏFQANISTANın Cüzcan vilayətinin Koştəpə ilçəsinin Gərdən köyündə doğuub.
1999-2011-ci illərində Koştəpədəki Əlişir Nəvai ad. məktəbdə oxuyub.
Türkiyə təqüdləri sayəsində Tokat Gaziosmanpaşa Universitetində ali təhsil alıb.

DİLRUBA

Dayanamam ayrılığın derdine,
Ölümümü seziyorum, Dilruba.
Yemin olsun dört kitabın dördüne,
Sensiz, senle geziyorum, Dilruba.

Seni yad ederim bakıp güllere,
Selam olsun sana esen yellere.
Adın namusumdur, vermem dillere,
Yüreğime yazıyorum, Dilruba.

Leyla Mecnun muradına erdi mi?
Ümitsizlik işgal etti yurdumu...
Gelip sana diyemedim derdimi,
Ben de bana kızıyorum, Dilruba.

Hiç inanma şu cihanın varına,
Bugün olan belki yoktur yarına...
Zevkli görüp girdim dünya dârına,
Yalan imiş beziyorum, Dilruba.

BİZE ŞEYTAN AĞLAR

Pusuda bekliyor kardeş kardeşi,
Köyümüz, yolumuz perişan bizim.
Kanla kavruluyor Türkistan aşı,

Ağzımız, dilimiz perişan bizim...

Tozu duman oldu Ser-i pol Cüzcan,
Kunduz'dan akıyor oluk oluk kan...
Barutla karışmış Tahar, Samangan,
Yurdumuz, ilimiz perişan bizim.

Merhamet-ü şefkat sürgün maziye,
Kurtlar acımıyor yavru kuzuya.
İlde bayram olur, bizde taziye,
Ayımız, yılımız perişan bizim.

Sokaklar huzursuz düşman ininde,
Böyle vicdansızlık yoktur bir dinde..!
Gencecik gençleri gömerler zinde,
Bağımız, gülümüz perişan bizim.

Düşünce sahibi taşla ezilir,
Müminden mümine kuyu kazılır...
Türkü, şarkı değil, ağıt yazılır,
Sazımız, telimiz perişan bizim...

***

Kanunumuz Kur'an bizim,
Gör Turanı kuracağız!
Kuvvetimiz iman bizim,
Gör Turanı kuracağız!

Zalimi öldürmek için,
Mazlumu güldürmek için,
Sevgiyi bildirmek için,
Gör Turanı kuracağız!

Enver Paşanın yadına,
Müminlerin feryadına,

Kafirlerin inadına,
Gör Turanı kuracağız..!

Kapitalist olur berhem,
Değil maksadınız dirhem,
İşte her yaraya merhem,
Gör Turanı kuracağız..!

Asya'dan Amerika'ya,
Avrupa'danAfrika'ya...
İstersen gidersin yaya,
Gör Turanı kuracağız!

Bayrağımız tek olacak,
Başlarımız dik olacak!
Sömürgeler yok olacak,
Gör Turanı kuracağız!

Samedoglu hakkı yazar,
Kıskananlar yine kızar.
Turan oyunları bozar,
Gör Turanı kuracağız!

ALLA BÜÜK

QAQAUZ YERİ, Moldova

19 aprel 1987-ci ildə doğulub. Moldova Dövlət Universitetini bitirib. Komratda yaşayır. DGTYB üzvüdür.

BÄN GAGAUZUM!

Bän gagauzum!
Bunu girginnenip söleerim.
Bän hak oguzum!
Yumuruumu güüsümä düyerim.

Bän gacalım!
Kimsey bişeylän korkutmaz.
Bän külüüyüm!
Kimsey bunu diiştirmäz.

Bän insanım!
Fikirlän, cannan kullanan.
Bän karıyım!
Sevdaylan işimi başlayan.
Bän gök-oguzum!

HALKIMA

Kalk, halkım, kalk,
Devlet için, toprak için!
Kartal gibi, uzaa bak,
Kendi evlat boyun için!

Git, halkım, git,
Kuru çeşmeyi sula!
Duşmannara sölä 'Bit!'
Vermä bulamaa kana.

Korkma, halkım, korkma,
Bayranı yukarı kaldır.
Geeri hiç birkerä bakma,
En üüsek bayıra onu battır.

Göster, halkım, göster,
Ko dübüdüz dünnä bilsin.
Allaa için kurban ver,
Duşmannar da korksun.

İnan, halkım, inan,
Bizim iyi günnär gelecek.
Ekmeklän tuza ban,
Bil, prost günnär bitecek…

YALNIZIM, ÇÜNKÜ SEN VARSIN

Yalnızım, çünkü sän varsın,
Duygular kuruttu içimi.
Savaştım geridä kalasın,
Ama kestin benim gücümü.

Yalnızım, çünkü sän varsın,
Uykum döndüm lüzgerä.
Canavar uluyer sansın,
Ruhum döndü küllerä.

Yalnızım, çünkü sän varsın,
Günüm geçti geceya…
Beni güçlü istedim sanaasın,
Ama kuvedim kaçtı göklerä.

Yalnızım, çünkü sän varsın,
Aldın benim raatlımı…

İstedim fikirimi brakarsın,
Ama daattın ürämi…

***

Gittin
Braktın
Canım erä battı…
Bıktı,
Kandı,
Suuldu…
Çeşmä kuru,
Bulut dolu,
Aaler
Toprak çatlak,
Üüräääm patlak,
Kayneer…
Gittin,
Braktın,
Sormadın,
Beni annamadın.
Bıktım,
Kandım,
Suuldum,
Seni üüräämä koydum.
Sensiz yaşayamadım.
Gittim,
Kaçtım,
Sensiz bıktım,
Üfkedän doldum,
Korktum…
Kaldım yalnız,
Sensiz…

2013

ELENA MOKANU
QAQAUZ YERİ, Moldova

DOSTLUUGUMUZ AYDIN OLSUN!

Yok... Bän sana küsü tutmam,
salt canımda zihir acı...
Sündü bendä şafklı inan...
bu gün doldu sancı.

Yok... Sän hiç diilsin kabaatlı?
becermedim sevgi vermää…
Dostluk bana geldi tatlı,
hiç diildim alışık sevmää…

Nedän sölä bana, nedän
dostlumuuzun geldi sonu?
Enez açtıydı çiçeklär...
enez dattıydım bän onu...

Çiçekleri tez kestilär...
sän da bendän uzaklandın...
Ne da getirmesin günnär,
ko dostluumuz olsun aydın..!

KÜÜYÜMÄ

Uzak küüyüm, kablet beni,
istämedim ayırılmaa.
Başka günnär bekleer beni,
ilaç ta diil – hep aalamaa…

Görmäm altın kırlarını,
bän evlerin arasında.
Kasabanın kapuları,

sansın giriş bir zındana…

Yok serbestlik, yok usluluk...
bän zındanda bir kabaatsız.
Hem yıldızlar bakêrlar suuk,
hem Ay kayêr bir maanasız…

Sendä sa pek bana yakın:
başçalarda sarı güllär.
Baalarında tatlı salkım,
yol boyunda da çöşmelär.

Sän korudun beni çok yıl,
gündüz Güneşlän yısıttın.
Oldum bän gecenä mayıl,
ama afet, ayırıldım...

BENİM

Dört ay topladım,
bir gündä daadamaycam..!
Sevdaya karşı gidän
beni hiç annamayacek...

Kalbim pay-pay oldu,
geeri birleştirmedim.
Durgutmaa bu ateşi,
afet, etiştirmedim..!

Ko olsun bana daava,
ama üüsek göklerdän,
Kim da bulmasın maana,
ta ii diil bendän…

Bin yıl seni bekledim,

şindi kolverämeycäm.
Taa kolay ani olcuk –
kendimi kurban ver`cäm..!

Allaa ko olsun dooru,
ko bizi ayirmasın..!
Dizçä yalvar`cam Onu,
bu kısmeti kırmasın..!

O, bekim, yaradılı
ama altın platlardan…
Çünkü eskisi daaldı –
denemäkti yalandan…

Ama kim da aldattı? –
sade kendi kendimi..!
Bän mi, sölä, kabaatlı,
ani istedim sevgi.?!

OKSANA KOBAN
QAQAUZ YERİ, Moldova

GAGAUZ DİLİM!

Dilim, Gagauz dilim!
Sana nelär da sölesäm,
Sana nelär da bän yazsam,
Ucuz durar her taraftan.

Senin lafın baldan tatlı,
Göktän dä taa maavi durêr!
Senin sözün gündän şafklı,
Güldän dä taa gözäl açêr!..

Dilim, Gagauz dilim!
Hi bir zaman da unutmam
Senin datlı laflarını,
Uygun hem pak maanalarını.

Üzlärlän yıl oldu akêr
Sözün maavi derä gibi!
Binnärlän yıl da hep akar
Hiç kurumaz dibi!

GAGAUZ TOPRAA

Neyi tutêr Gagauz topraa?
Kimi götürer ileri?
Tutêr usluluu hem paklıı önündä.
Güneşä götürer dünneyi.

Neyä üüreder Gagauz topraa?
Kimi doyurêr faydalı?
Üüreder olmaa işçi evindä.

Milleti doyurêr, dünneyi.

Neyä bakêr Gagauz topraa?
Kimi düşüner, zavallı?
Bakêr zeengin,yalabık gelecää.
Yaptıını düşüner, olanı.

Neyi sayer Gagauz topraa?
Kimi büüder akıllı?
Sayêr yılları, yaşını taşlarda.
İslelii sayêr, kavgayı…

***

Te gök dürük genä bakêr,
Herbir taraf çürük-çürük..!
Görämeycän sän Güneşçik,
Salt yukarda bulut-bulut…

Yaamur hızlı, aar akıdêr
Kendi kara yaşlarını.
Canım sa kor gibi yanêr,
Yaamur, sündür bu ateşi..!

Yaamur kayıp, güneş çıktı,
Gök tä açtı gülcääz gibi.
Kirez aacı çiçek doldu,
Biyaz, kıvrak koku daaldı.

Bän da isterim içimdä
Yaamur bitip,güneş çıksın.
Şafklı,şafklı o şılasın,
Canım da hep açıp, koksun

SENSİZ

Akêr vakıt sucaaz gibi,
Geçer günnär, yıllar.
Sensiz kaldım ölü-diri
Beklämeerlär saatlar.

Taa şindi annadım, heptän
Sensiz yok yaşamak.
Laflar etişmeerlär göktän,
Yaamur da kär kurak…

Herbir kıpım geçer keefsiz,
Sulanmêêr kuru kök.
Bana geler taşlı sensiz
Kär güneşli da gök.

Bişey istämeerim, ama
Salt üzün kalsın aklımda,
Salt sesin kalsın kulaamda,
Adımnarın da lüzgerdä…

GALINA SİRKELİ-KRİSTİOGLO
QAQAUZ YERİ, Moldova

GAGAUZİYA!

“Gagauziya!”-
Hodulluklan söleer uşak,
Gülümseer, seviner Bucak.
“Payın bän senin, Gagauz Eri!”-
Gürültülü söleer büükleri.
Ne var sesim, isteerim baarmaa,
Ki işitsin bütün dünnä:
“Bu benim, benim duuma tarafım,
Gagauz Eri - sevgili Vatanım!”

Vatanına sevda sesleri –
Tarafının zengin sedefleri,
Geçirilmiş kantardan olaylar,
Canında köklenmiş duygular.

Vatanına sevda sesleri –
Dolaya, dünneyä sevgi:
Eşil çimenä, pelinä,
Baa çiçään kokusuna.

Sonsuz vatanına sevda
Gagauzun akêr kanında.
Ne meraklı, kaavi ruhlu,
Koruyêr gagauzluu.

Candan gelän sesleri
Brakêr dünnedä izleri.
Onnar avaza benzär,
Uzaklara uçar, uçar.

NEDÄN?

Siz sorun, sorun büün bana:
-Nedän türkü çalêr üräääm?
-Nedän hoşlu bana dünnä?
-Nedän inan geleceemä?

Bu çekiler dedelerdän-
Çetin ruhlu insannardan,
Adetlerdän, halkımızdan,
Eski, eni türkülerdän.

Var köklerim – ana dilim,
Var dostlarım, hısımnarım,
Duuma küüyüm – hoşlu erim,
O ayozlu boba evim.

NEDÄN HEM KİMÄ?

Nedän hem kimä şairlär yazdırêr
Küsülü, dumannı yaşamak gününü,
Şamatalı yaz yaamurunu...
Biyaz, sayısız hoşlu kaarları.
Sonsuz, kenarsız tozlu yolları…

Maavi gökleri, bulutları,
Gecelerdä yıldızları.
Sevgiylän dolu kıpımnarı...
Boş içerdä korkuları.

Sessizlii, kahırını...
Can acıdan sancıları.
Gidän kuşları uzaklara,
Boş yuvayı saçak altında...
Eski yannamış duuma evini,

Neredä yok uşak sesleri,
Kurulu sofra - boba başında,
Sıcak ekmek ananın elindä.

Salt zamanın güçlü sesleri-
Eski kapunun gıcırtısı.
Rifmalı strofalar tefterindä -
Diri hem açık yazılarda.

GÖKÄ BAKSANA...

Gökä baksana – leleklär uçêr,
Annat kahırını, büülü renkli düşlerini,
Ki uzaklaa getirsinnär.
Kahırları oralarda brakıp,
Düşlerini kanadında gezdirsinnär.

Nelär oldu-geeri dönmäz.
Akan suya iki sıra hiç bir-kimsey girmäz.

ALEXANDRA YULARJİ
Alexandra Afanasyevna KRİSTOVA
QAQAUZ YERİ**,** Moldova

İLK YAZ HAVASI

İlkyaz lüzgercii eser ,
Güneş sıcak hem yalpak.
Yamaçlar tez eşerer,
Aulda baarêr olak…

"Dran- dran!" klisedän geler,
Küüdä büük sevinmelik.
Kırlangaçlar uçuşêr,
Paskelleya etiştik.

Buulanmış toprak tüter,
Göklär maavi hem açık.
Çiftçi tohumu eker.
Üüremizdä aydınnık.

Kuşlar dalda seviner,
Açan erdä usluluk.
İnsan raat kırda işleer,
Evlerdä dä uygunnuk.

İLKYAZIN

Tolokalar kurudu , dalda tomruk patladı,
Güneş , geerip kollarını , dünneyi kucakladı.
Kırlar endän ekiler , buna er pek seviner,
Yalabık güneş auçlan bizä sicaanı verer.

Uyandı birdän küülär , uşaklar pek şennener.
Paskelliçin onnarda rubalar enilener.
Kızlara poplin fistan , atlas şirit saçlara.

Cocuklar da seviner yeni aba donnara .

Köşä horusu çaarêr iştän sora gençleri ,
Bırada bakışsınnar , bulsunnar sevgileri.
Başçada çiçek açêr , koku alêr aklını.
Yeni duygular geler, sevindirip canını.

İLKYAZ DUYGULARI

Eşerdi toloka, dolay yamaçlar,
Sokakta oynêêrlar küçük uşaklar.
Toplan kaçınêrlar kuru yolcaazda,
Çan gibi öterlär seslär dolayda.

Kirişta cıvlêêrlar saçak kuşları,
Uzakta şılêêrlar ilkyaz dannarı.
Üreklär düülerlär yeni duygudan,
Sevgi gelip endän, çeler fikirdän.

Bu fasıl duygulan var nicä uçmaa,
İlin kanatlarlan gökü kaplamaa.
Yukardan baktıynan bu gözäl erä,
Mayıl olmaa herbir maavi dereyä.
Herbir erceezä hem eşil daalara,
Orda bulunan cannı mallara.
Ko insana her yıl ilkyaz hep gelsin,
Yeni duygularlan hep sevgi versin.

SEVGİ TOPRAA

Kaldı geerdä kış, biyaz saurgun.
Hava ısındı , ortalık uygun.
Çıktı çiftçilär kıra işlemää,
Lüzgär başladı sıcak üflemää.

Yeri kuruttu , topaçlı yaptı,

Yeni umudu pek uzaa attı.
Yamêêr yamurlar , çatladı yerlär.
Bucaa kurudêr sıcak lüzgerlär.

Ama hiç adam kesmeer umudu ,
O kuru erä kazmayı urdu.
Yukarı bakıp , hep duva eder .
Kendi topraanı hep okaa sever.

UYANMAK

Bozardı kırlar, kurudu yollar,
Eser lüzgercik, uyandı küülär.
İlkyaz sokaanda uşaklar kaçêr,
Sıcak havaya onnar seviner.

Öter horozlar ,tauk kıt-kıdêr.
Eşil otçazda bızêêcık atlêêr.
Kuvan sevindi ilkyaz sıcaana,
Hızlıca uçtu gül başçasına.

Bän dä sarıldım herbir fidana,
Herbir çiycezin baktım dibinä.
Eşil yaprakta kaçêr böcecik,
Hepsi seviner – sıcaa etiştik…

Eski yuvada baarêr yavrular,
Dannardan geler yeni yamurlar.
Üreklär kaynêêr , ortalık cınnêêr,
Hepsi yaşamaa hem sevmää isteer.

MİHAİL KÜRKÇÜ
QAQAUZ YERİ, Moldova

İLAÇ, SEVDA..!

Üräääm benim dolu duygu,
O nice bir sivri burgu,
Angı yapêr daran-peran,
Canı besleer kancaazlan al!
Keser, yakêr, brakêr salt toz
Gözüm dolêr renklärlän boz,
Dolay olêr sana bezsiz,
Açan acın olêr dipsiz.
Kaybel, dipsiz, kerli acı,
Sä nice bir kalın sancı,
Angı hiç brakmêr solumaa
Güüdeni çekmeer imää.
Kurtar, kolver beni acı,
Boşla, kaavi topuz sancı,
İlaç damnat, adı – "Sevda",
Sıbıt uzaa, lafı – "Kavga"..!

DİPSİZ BÖLÜM!

Dipsiz bölüm geldi Bucaa
Daattı ona kızgın sıcaa
Uçup bitti paalı sular,
Brakıp derin, kuru izlär!
İzlär oldu derin hem büük,
Zorluk urdu bizä pek ük,
Braktı susuz hem ekmeksiz,
Tozdan dolay oldu dipsiz.
Allam işit, acı bizä,
Dök biraz su kuru izä,
Çıksın erdä durar tohum,

Bitsin bu zor, dipsiz bölüm!

NE VAR KORU!

Dostum, bilärsaydın sölä,
Ne o kısmet, sana görä?
Dönüp dedi dostum bölä:
-Te o kısmet, bana görä,
Açan yaşêr anan, boban,
Açan bütün senin aylän,
Kaavi durêrlar ayakta
Bizim bu zor yaşamakta.
Açan sofra dolu imäk,
Açan ulumêr boş çanak,
Dolu tenä durêr ambar,
Te bu kısmetti, kafadar!

Dostum geçip, gitti evä,
Kaldım onu bän siiredä,
Aklım dedi: "Dostun dooru,
Seslä onu, ne var koru!"

NİKOLAY KADİN
QAQAUZ YERİ, Moldova

***

Kalbim kaldı yalnızlıkta
Sevda kaldı sade bendä.
Yaraylan doldu canım,
Sölä! sölä bana, ne yapım?!
Nesoy civgınnı üreemda usladırım?
Neylän canımı hastaklıktan ılaclım?
Yarım kaldı bu sevda,
Yanardı sade bir canda.
Yoktu aramızda ateş,
Angısı olacıydu Güneş…
Angısı edäciydı suukta,
Geniş hem dar yollada,
Sensiz canım hızlı yandı,
Nicä göktän yıldız düştü…
Acı sıkêr güüsümü,
Nicä täsku uzümü…
Kurnadan şıra akêr,
Kalbimdän kan damnêr.
Vakıtları zoor geçirerim,
Açan sän yoksun yanımda.
Her geçä düşlerimdä tutêrım,
Seni biyaz fistannan önümdä.
Elini uzaldıp ,umut verersin,
Dokunduynan sana, kaybelersin.
Karannıkta, yalnızlıktan uyanêrım.
Bulutlar aalêr, sel aker gözlerimdan.
Gena o duyguları aklıma getirerim,
Gena dudaklarımı dalêêrım acıdan.
Gena icimä cekerim tütün,
Genä eğel deer “tutun”

TATYANA DRAGNEVA
QAQAUZ YERİ, Moldova

HALKIMIN DİLİ

Karışık duygu canda,
Dolaşık durum dildä.
Siireler laflar,izlär,
Sauşêr şu insannar.

Azalêrız,dostlarım.
Uyansana,halkçaazım!
Ne olêr bu dünneedä?
Neredä kaldı şüpä?

Çok insan döktü zaamet,
Çok adam durdu direk,
Ki duusun,olsun,büüsün.
Dilimiz,olur,küssün.

Konalım karşı buna
Kaçmasın ki dil uzaa.
Ne deyecek oolum bana?
İstameerım gözdän çıkmaa

OLMAZ UNUDULSUN

Olur mu taa paalı bişey
Dildän kaarä bu toprakta?
Ko padişah olsun,yada bir bey,
Hep baş iildär,sevgiylän güüdedä.

Dilsiz olmaz hiç bir da can.
Salt o tutêr bizi bu toprakta.
Neetimizi,dostum,sän her gün an:

Sevmää hem taşımaa salt kucakta.

Unutmamaa dedelerin zaametini,
Ani konmuş, ki dil duusun.
Eklä, dostum, kuvedini.
Olmaz, zerä, unudulsun
Diveç yara kalbimdä

Bir bilsän salt,mani,
Nasıl zor bana sensiz.
Dünnedä kaldım bän,mani,
Pak sansın yalnız.

Ama ne da zor ma, mani
Sän braktın beni,
“Bän hiç gitmää istämeerım”
Sän bana dedin.

Canımda taa şindi,mani
Koca bir yara sızlêêr.
Bu vakıt ta, mani
Yalan, ki yardımnêêr.

Kırnaklaa, çalışkannaa
Salt sendän bän üürendim,
Ani yapmayacan başka imää
İnanmaa yok kuvedim.

Näända, sanki, bulayım
Dooruluk bu dünnedä?
Her avşam hep, aalayıp,
Kaybelerım günnerdä...

TATYANA KÖSÄ
QAQAUZ YERİ, Moldova

AK, TÜRKÜM!

Canım dalgalaner deniz gibi,
Ne gösterecek büünkü gün?
Güneş yısıder topraa yalpak,
Ak, türküm!

Bakerım aaçlara, çiçeklera,
Kuşlar meraklı uçerlar.
Bulutlar-sinkalı, döküla, döküla,
Gözlerimda şafki tutuşturerlar.
Ak, türküm!

Çok sevıner benim canım,
İşiderak en beendi türkümü.
Bütün trubum oyneer hızlı,
Kaldırarak keefimi...

Natura seviner benimnan barabar:
Salleer salkım aacı yapraanı,
Çii sabaaylan yıker ayaklarımı,
Su da nemneder dudaklarımı.

Türküylan ban sevınerim yaşamaa,
Er kıpım maanaylan dolu,
İşimi türküylan yaparak,
Gün kaçer, toz-duman brakarak aardını.
Ak, türküm!

Herbir genç beni annar,
Çünkü onun da kanı oyneer.
Annayın bizi ,malilar!

Türküsüz – gül çiçaa benzemaz...
Ak, türküm!

ARTIK...

Artık uşaan sesi kesildi,
Ananın da canı sevindi.
Artık uşak gezer,lafeder,
Ne gözal dünnaa düzüler?

Artık – ne sık sölerız bu lafı?
Canımda çancaaz düüler,
Artık – hep söleriz, gücenerak,
Ani bu gün geçti atlı...

Yaşamak gider, kaçer,
Bizi da uyuder.
Uyandıynan – yıllar geçmiş,
Gençlii da kucaklamış.

Ceviz aacı bizim aulda,
Çok yıl yaşeer…
Ama… ne kalın oldu kökü,
Güneştan sarardı özü.

Artık!?. Gözüm yaş doldu.
Ellerim da yavaş kondu dizlerima,
Artık irmi yaşındayım,
Okul çantam uslu yater büük evimizda...

Artık yaz ayları geçti,
Güllar sendilar, ne yazık…
Artık küçüklük yıllarım kaldı geeri.
Ne yazık, artık…

YALANCI DÜNAA

Gözal dünnaa – canımı acıdersın san,
Gözal dünnaa – iililaa inandırersın san,
Gözal dünnaa – aldadersın san,
Gözal dünnaa – ne becerikli, ama,
Parmak ucunda dönendirersin san!
Kaldı mı insannık toprakta?
Soruş pek zor, ama meraklı.
Kıpırdader o, gülerak, aklı,
Düşündürerer, karar almak isteer,
İnsanı yolunu ayırmak ıçın – alatlattırer...
Çok zor görmaa kasaavetsizlii,
Ana yaşını, babanın zor solumasını.
Zor duymaa can suukluunu,
Uşak baarmasını, kabaatsız ölümü.
Dünnaa bater – bunu haliz annamak zorundayız.
Sevmaa çok zor oler – aalamaa geler, dayanerız…

ZARİYAT UMAYEVA

KUMUK *gənc yazarlarının istedadlı təmsilçilərindən olan Zariyat,1980-ci ildə DAĞISTAN Respublikası, Xasavyurt rayonunun Temiraul kəndində doğulub. Dağıstan Dövlət Universitetinin məzunudur. 2012-ci ildə çap edilmiş "Bulaq başında görüş" ("Булакъ башда ёлугъув") toplusunun tərtibçilərindəndir. Türk Dünyası Gənc Yazarlarınnın 2015-ci ildə Kazanda keçirilmiş Uluslararası Şölənində uğurla iştirak edib. "Lira" Gənc Şairlər Klubunun, Rusiya Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. Hazırda pedoqoji fəaliyyətlə məşğuldur.*

АТАЛАНЫ ЭЛИ

Къумукъ Тюзюм, айбат Тюзюм,
Кёп миллетлер яшайгъан.
Гёзеллиги гюл Женнетге,
Нече де бек ошайгъан.

Къумукъ халкъым, оьзден халкъым,
Тамурларынг теренде.
Къаттылыкъ бар, игитлик бар,
Къумукъ деген эренде.

Амин къалгъан аталаны,
Адатына, сёзюне.
Маслагьатлыкъ сала яшай,
Къумукъ халкъым оьзюне.

Гюмюш сувлу булакъларынг,
Ер бавурлап агъыла.
Асрулардан асрулагъа,
Йыллар оьте тагъыла.

Къумукъ Тюзюм, къумукъ халкъым,
Сёгюлсе де саныбыз,
Сизин учун аямайлы,

Тёгербиз ал къаныбыз!

Тавда, тюзде, халкъ арада,
Къурдашлыкъны тутасан.
Къылыкъ якъдан, билим якъдан,
Кёп халкъланы утасан.

Къумукъ халкъбыз, къыпчакъларбыз,
Тюрк тиллерден тилибиз!
Аталардан къалгъан бизге,
Къумукъ Тюздюр элибиз!

КЪУМУКЪ ТОЙЛАР

Сав дюнья эшитердей,
Чалына къумукъ тойлар.
Къумукъ кюй согъулгъанда,
Тез къача пашман ойлар.

Огь, къумукъ той, къумукъ той
Дертлеримни ирите.
Айландырып ортада
Юрегимни бийите.

Харс уруп бийийгендей,
Чайкъалыша тереклер.
Той абзаргъа сыйышмай,
Жыйылгъан яш юреклер.

Яллавгъа да къарамай,
Къарамай борангъа да,
Абзар тар къумукъ тойгъа,
Сыйышмай орамгъа да!

ЯША, ТЕМИРАВУЛ!

Темиравул, тувгъан ерим,
Аталарымны юрту.
Яш наслуну сени булан,
Байлавлу гьар умуту.

Темиравул, къумукъ юртум,
Къонакъчыл халкъы булан.
Батырлыкъгъа айтылгъан,
Мундагъы гьар бир улан.

Язбашларда къушларынгны,
Къуванч бере сеслери.
Орманынгда чечеклени,
Гьайран ренкли тюслери.

Яйны яллав гюнлеринде,
Къыргъа тарта сув ягъа.
Инг де гёзел къумукъ юртда,
Насип болгъан тувмагъа!

Къумукъ тюзде яшнай, оьсе,
Темиравул деген юрт.
Авулумну яшатажакъ,
Тувуп геле минг умут.

Юрегиме ювукъ болгъан,
Яшнай Тюзде бир авул.
Алмаз къышлы, алтын гюзлю,
Яша, сен, Темиравул!

АТА УЬЮМ

Ата уьюм, анам якъгъан очакълы,
Шавла яя сагъа гюнеш чачакълы.
Бу дюньяда дагъы ерни сезмедим,
Сени йимик эркелетген къучакълы.

Яшдан берли таныш магъа гьар еринг,
Ата уьюм, терезели-эшикли.
Сенде оьтдю яш йылларым къайгъысыз,
Къакъакъ йырдан башланагъан бешикли.

Биз емишге тойсун учун сукъланмай,
Жан атабыз терекли бав орнатды.
Гьакъыл сёзюн юреклеге батдырып,
Жан анабыз бюлбюл тилин сарнатды.

Ата уьюм, сенде йимик исивню,
Гьеч ерде мен болмагъанман алмагъа.
Мен гёргенмен кёп сувугъан уьйлени,
Эзделиклер булан тюшген къалмагъа.

Нечесе йыл яшасам да дюньяда,
Болман сени юрегимден ташлама.
Сенде мени баш абатым алынды,
Сенде тюшдю яшавумну башлама.

Йыллар гете тюшде йимик тамаша,
Адамлар да гьаман турмай кююнде.
Гелип-гетип юрюсек де чакъ-чакъда,
Исси бола атабызны уьюнде.

Ата уьюм - айланасы бав-бахча,
Таныш мунда атам салгъан гьар терек.
Гьар дуада мен Аллагьдан тилеймен:
Ата уьюм сувумасын эртерек!

Ата уьюм, оьзтёрече гьавалы,
Ругь береген язма алтын сатырым.
Сенде мени гёнгюлюмню гюл ача,
Савлай дюнья къалдырса да хатирим.

АЗИЗ АНАМ, КЪАРТМАН ДЕЙСЕН ОЬЗЮНГЕ

Азиз анам, къартман дейсен оьзюнге,
Сагъа къарт деп айтма тилим айланмай.
Кимлер сюйсе, нелер сюйсе сайлана,
Авлетлеге аналар чы сайланмай.

Бюрюшмелер къошулса да юзюнге,
Гюл чечекдей аривлюгюнг гёремен.
Сен бютюнлей болсун учун насипли,
Шо гюнлеге сав оьмюрюм беремен.

Азиз нам, билгей эдинг, сен нечик,
Йылдан йылгъа арив бола барасан.
Мен чи сени кемчилигинг гёрмеймен,
“-Къарт болдум”-деп, юрегимни ярасан.

Азиз анам, къарт болсанг да нечакъы,
Сав дюньяда тенги ёкъ бир анасан.
Гюмез кёкде гечде яна юлдузлар,
Юлдуз йимик магъа ерде янасан.

LENAR ŞEYX

Lenar Minnemohim oğlu Şeyxov

1982-ci ildə TATARISTAN Respublikası*nın Aktanış elinin Taktalaçık kəndində doğulub. Kazan Dövlət Universitetinin (KDU) Tatar filologiyası və Tarixi fakültəsində oxuyub. Universitet illərində "Tərəzə" ("Pəncərə") qəzetini təsis edib (və onun redaktoru olub); "Şəhri Kazan" (2004-2005), "Tatarıstan gəncləri" (2005-2007) kimi respublika qəzetlərində çalışıb. Hazırda Tatarıstan Kitab Nəşriyyatı Uşaq-gənclər redaksiyasının baş redaktorudur. Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, Tatarıstan Yazıçılar Birliyinin (TaYB) üzvüdür.*

SƏNƏ YAZILAN ŞEİRLƏR...

Hər gün şeir yazardım ki,
məktub kimi oxuyasan...
Anlamırsan, mənim üçün
sehr dolu bulmacasan...

Gözlərindən sirr yağır,
sənin qəlbin sirdir, sirr...
Fikrimdən adın damır,
doymağım mümkün deyil...

Bəs sən? – düşündünmü heç,
düşündünmü durmadan?
Susmaq da yara açır, -
heç yerimə vurmadan...

***

Mən şeirlə düşünürəm,
şeir olur nə desəm...
Neydə, qəmdə yanmazdım,
əgər səni sevməsəm...
Ruhumu aç,
istəsən,

qəlbimi aç
taybatay;
Ordadır ikimizçün
ortaq Günəş, ortaq Ay...

Bu şeiri sənə yazdım,
bağışladım tək sənə.
Göy üzündə ulduz tək
tapmacasan sən mənə...

***

Bu gün gül-gülüstansan,
çiçək açıb üz-gözün...
Toy libasın nə gözəl,
Sən beləmi doğuldun..?

Ağ gəlinlik ağ gündür,
Ağ olsun günün, üzün!
Səndə ata-ananın
Ümidlə dolu gözü.

Elə bil, Günəş çıxır
gülümsəyən üzündən.
Ulduz-ulduz hər yerə
nur çilənir gözündən.

Ağappaq gəlinliyin
ləkə nədir görməsin...
O qədər sevinsin ki,
Könlün "xoşbəxtəm" –
desin!..

QIRMIZI ALMA

Qızıl alma əllərində,
qaynar Günəş şəklində...
Bu almanı mənə verdin,
ürək şaşdı əlindən...

Yanaqların alma kimi –
allanmış və yetişmiş...
Ruhuna bahar gəlib,
donmuş simlər tutuşmuş...

Gülümsərsən, gülərsən,
Sən yazın özü kimi.
Qızıl alman, sirli alman
Könlünün gözü kimi...

Əllərində qızıl alma,
sanki yanan ürəkdir...
Sənin xoşbəxtliyinçün
mənim qəlbim gərəkdir.

***

Leysan,
yağış damcıları
pəncərəni öpürmü?
Göy üzündən ələnən su,
Damı-daşı döyürmü?
Ah, palıd koğuşunda
qurduğumuz evciyi
yol azmış sular yuyur...
daha danışım nəyi..?

(Könül AYDIN NEHMƏT *çevirib.*)

NECƏ DİRİ QALMALI?..
(TUKAYı düşünərkən...)

Qar üstündə ayaq izim yalnızdı,
üzümə bir qapı açılarmı ola..?
Bir kimsə yoxdumu məni eşidə?
könlümə bir işıq saçılarmı ola..?

Mən görən qapılar niyə bağlıdır? –
bu ürək ki sevgi ilə doludur..?
Mən donmadan, ürəyiniz donmasın..! –
göy bulanır, qar ələnir, yer donur...

Şaxta iliyimə işləyir artıq,
indi nə ölüyəm, nə də diriyəm...
Gözlərimdən axan yaşlar da donuq,
gərək buza dönsəm yenə yürüyəm...

Qar soyuğu isti cana tələsir,
Ürəyimə... ürəyimə yol alır...
Soyuqla mən deyil, qəlbim savaşır,
Dərində bir azca atəşi qalır...

Açın qapıları, zalım adamlar,
sevgi dolu ürəyimi götürün..!
Ayağım keyiyər, çənəm qıc olar,
Son gücümü gələcəyə ötürün..!

...Polad barmaqlıqlar varsa qapıda,
Qorxuludur, şübhəlidir, ağırdır...
Kim necə sağ qalsın, kim necə burda? –
Quzey qütbü
derlər –
hər yer buz-qardır...

(Ə.QOŞALI *çevirib.*)

RİFAT SALAH
Rifat Qali oğlu Səlaxov

1987-ci ildə TATARISTAN Respublikası*nın Bua elinin Yeni Çəçkap kəndində doğulub. KDU-nun Hüquq fakültəsində oxuyub. 2005-ci ildən başlayaraq, Tatarıstanın qəzet və dərgilərində şeirləri yayınlanmağa başlayıb. Elə həmin ildə, "Könül zərrəcikləri" adlı kitabı çıxıb. 2008-ci ildə TaYB-nin üzvü olub, bir il sonra şairin "Yaşıl Ay" adlı ikinci şeirlər kitabı, 2012-ci ildə isə "Daş üzündə çiçəklər"i gün üzü görüb. 2013-cü ildə Qırğız Respublikasında keçirilən Türkcənin X Şeir Şölənində, Türkiyə Yazarlar Birliyi tərəfindən Namiq Kamal adına ödülə layiq görülüb; 2014-cü ildə isə Bakıda keçirilən "Türk ölkə və topluluqlarının gənc yazarlarını birləşdirən qurumlar arasında məsləhət mühitinin yaradılması" adlı layihə çərçivəsində düzənlənən "Türk Dünyası Gənc Şairlərinin Şeir Şöləni"nin qalibi olub. Hazırda Tatarıstan Kitab Nəşriyyatında çalışır.*

AYİN

Gümüşü Ay nuru ələnir göydən,
Ulduzlar sayrışır öz yatağında;
Ürəklər də tövbə üçün tələsir,
Günahların ən saf, təmiz çağında...

Pəncərəmin o tayında Dolunay
öz nuruyla ruhumuzu sarmada...
Bütün dünya lal dayanıb, sussa da,
dan sökülüb, üfüqləri yarmada...

İnanclıyam, qorxum yoxdu heç nədən,
Dualarım Günəş kimi istidir...
Doymaq olmur bu ilahi gecədən,
Üzərimə Ayın nuru ələnir...

KƏPƏNƏK

Belədir bu dünya, bəzən bir günü,
Bəzən bir saatı yaşayar ürək.
Sən də anlayarsan bu yer ömrünü,
Sən də anlayarsan, gözəl kəpənək...

Günahlar tövbəylə yuyulub gedər,
Darılar duası bir hədər olan…
Günəşi səsləyər sabaha qədər
Ömrü bircə günə bərabər olan..!

Uç, gəl, ovcuma qon, pıçılda görək,
Söylə, "hər günümüz bir andır elə..!"
Bəs mənim həyatım nə vaxt bitəcək? –
Bilmirəm, kəpənək, bilmirəm hələ...

Hər kəs bu münvalla keçər dünyanı –
Müdrikdir, aqildir, ya divanədir...
Lakin əbədiyyət önündə hamı
Bir pərvanədir..!
Bir pərvanədir...

BU YAD ÇİÇƏKLƏR

Ayna arxasında bu yad çiçəklər,
Kiminçün açılıb, kimlərə sirdaş?..
Nədir damcılayıb süzülən belə,
Yağışamı dönüb gözlərimdə yaş.?!

Titrəyən damlalar yuyub üzümü,
Köksümə çilənir, çəkir qınağa...
Bilmirəm, bu anda nədir günahım? –
Mən Həccə gəlmişdim günah yumağa...

Ah, bu yad çiçəklər gül açıb indi,
Nədir bu gözəllik, kim bilir axı?
Qəlbimi dolduran sellərdi bəlkə,
Beləcə çağlayıb torpağa axıb?..

Bu gün nə soruşub, nə axtarıram,
Daşlar üzərində bitən çiçəkdən?..
Əfsus, nə bu güllər tanış deyillər,
Nə də ürəyimi tanımıram mən..!

(Afaq ŞIXLI *çevirib.*)

DAŞ ÜSTƏ BİTƏN ÇALILAR

Könül rəsmimə hər vaxt
bu tərəflər çöküb qalır... –
Daş-qayadan mənə baxır,
daş-qayaya bitən çalı...

Durdurmaz heç nə könlümü
Gördüm qanadlanan quşu...
Daşlara can olan çalı
hardan almış bunca gücü..?

Möcizədir..! –
Yaradanın möcüzəsi
bir ibrətdir – anlasana...
Baş əymə..! – söylədim ona, –
"yol azıb", daşda qalsan da...

"Aşın olsa,
başın olsa"...
göyünə gerçək Ay çıxar...
Yurdunda yurdsuz olanlar,
daş üstdə çalıya oxşar...

QARABAĞ

Kiçiksə də, dünya pəncərəsindən,
çox göründü gözlərimə Qarabağ.
Könüllərə dolan ağrılarını
Nə eyləsəm, mümkün olmaz anlatmaq...

Sən gerçəkdən qara bağsan, qara bağ...
Bağçadakı güllər soldu… qaraldı...
Yer üzündə zülm edən adama,
Göstərmərik, dərinsə də... yaranı...

Sən canımın yarasısan, Qarabağ,
Səni heç görməsəm də,
həsərətini çəkirəm.
Bizim bulqar babalar da keçmişdi
o bağlardan – Qafqaz dağından.

Qara bağlar səni örtən,
Axır qanlı nəhirlər...
Köhnə vaxtlar bizim ata-analar,
Su dalınca oralara enmişlər...
Amma ən ilk növbədə,
Ədalətin yoxluğuna yanıram..!
Səndə yaşamağın bədəli,
Şəhid olmaqdır, qanıram!..

Sən canımın yarasısan, Qarabağım,
Səni heç görməsəm də,
görmüş kimi anaram.
...İmansızdan kimlər iman gözləyir,
Qiyamət qopacaq yaxın zamanda..!

(Ə.QOŞALI *uyğunlaşdırıb.*)

FƏNİL GİLAJİ

Fənil Fail oğlu Qıyləjev

16 may 1987-ci ildə
TATARISTAN Respublikası*nın paytaxtı* Kazan şəhəri*ndə doğulub. KDU-nun Jurnalistika və Sosiologiya fakültəsini bitirib. "İdil qağayıları" (2010) və "Allaha güvən" (2011) adlı ədəbi yarışmalarda "Qran-pri"yə layiq görülüb. Hazırda "Kazan odları" ədəbi dərgisində işləyir. TaYB-nin üzvüdür. 2014-cü ilin dekabrında "Rizasızlıq" adlı şeirlər kitabı çıxıb.*
2015-ci ildə DGTYB-nin "Şeiri-sənəti, geyimi, mətbəxi və tarixi ilə CAN AZƏRBAYCAN" adlı layihə çərçivəsində Bakıda düzənlənən tədbirlərdə fəal iştirak edib.

XƏZƏR QIYILARINDA

Xəzər boyu obalarda
Azərbaycan xalqı var.
"Dağ tatarı" deyirdilər
onlara bir zamanlar;

Bəzən "Qafqaz tatarları",
bəzən "Qafqaz bəyləri"...
Tarixən bir döyünmüşdür
bizimlə ürəkləri...

İnsanları saf niyyətli
o yerlərdən keçmişəm;
Dostluğundan ilham alıb,
pürrəngi çay içmişəm...

Burda gözəldi axşamlar,
hüzurludu səhərlər, -
Bizim ortaq babaların
çadır qurduğu yerlər...

Sizə,
ey, qan qardaşlarım,
dənizin o üzündən,
Xəzər övladlarından -
Kazan tatarlarından
salam gətirmişəm
mən!

İSTANBUL KÜÇƏLƏRİNDƏ

Bazar qaynamada... – burda nə yox ki?
Alanlar, satanlar verib baş-başa...
Hər yerdən eyni söz qulağa dəyir:
“Gəl... filan lirəyə... filan quruşa...”

“Almıram” – deyərsən, – “bahadır malın”,
Ucuza düşərlər, tutaraq dilə.
İnadla çıxarlar yolunun üstə
“Xoş gələn boş getməz” misalı ilə...

Kəsərlər önünü, – alasan nəsə,
“Abicim, abicim, bi şunlara bak!”
Endirib qiyməti satarlar malı,
Hər kəsin qəlbinə bir yol taparaq...

...Paraya bağlıdır hər yerdə hər kəs,
Mal ilə birlikdə dil də satan var...
“Boş getmə” deyərək salarlar yola
“Xoş gəldin” deyərək qarşılayanlar..!

XATİRƏ YELİ

Mənim igid, çomərd xalqım heç zaman
Əyilməyib, diz çökməyib düşmənə!
Qəlbimizdə şanlı tarix yaşayıb, -
Hələ sağdır, ayaqdadır o yenə!

...Kaban gölü şahididir hər şeyin,
Keşməkeşli taleyilə barışıb.
Şəhidlərçün axıdılan göz yaşı
Onun səssiz sularına qarışıb...

Bura neçə başsız bədən gömülmüş,
Bu göl neçə qəhrəmanın məzarı!..
Cənazə duası oxunsun deyə
Gah inildər, gah da sızlar suları..!

Şəhid olub baş qoymuşlar igidlər –
Verməmişlər yağılara meydanı..!
Suvarıbdı od püskürən torpağı
Məğlubolmaz tatarların al qanı..!

“Daş atana sən çörək at” demişlər...
Qılınc sınıb, sarsılmayıb dəyanət!
Kaban gölü qan içində üzəndə
Silah olub əl altında hər alət!..

Qadınların mətanəti bitməyib –
Tükənəndə kişilərin taqəti.
Bugünədək yad zənglərin səsindən
Alovlanır ürəklərin hiddəti!

“Mənim xalqım, ulu xalqım, sağmısan?” –
Köhnə sual dilə gəlir qəfildən;
Əsən yellər əsrlərdən səs verir:
Mən ölməzəm, əbədiyəm, sağam

DUA

Aman Tanrım, sən bilirsən nələr saxlar ürəyim,
Yalvarıram, köməyim ol, günahımdan keç mənim..!

Sənin lütfün qədərsizdi, hifz et bizi sən özün,
Nəfsimizə qul olmayaq, açılsın könlün gözü...

Müstəcəb et bu duanı, inayət et quluna,
Sən böyüksən, şərəfləndir, gələk haqqın yoluna..!

QIYAMƏT GÜNÜ HAQQINDA DÜŞÜNCƏLƏR...

Bu həyat – bir dərin yuxudur yalnız,
şübhəsiz, bir sabah gün doğacaqdır.
Qəflətdən oyanıb duracaq hamı,
əfsus ki, o zaman gec olacaqdır...

(Afaq ŞIXLI *çevirib.*)

YILDIZ MİNNULLİNA
Yoldız Fərvaz qızı Minnullina

1985-ci ildə TATARISTAN Respublikası*nın paytaxtı* Kazan*da doğulub. KDU-nun Tatar filologiyası və Tarixi fakultəsini bitirib. Həmçinin Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunda oxuyan gənc şair, "Yalkın" dərgisində də baş redaktor görəvini daşımaqdadır. Şeir və çevriləri Tatarıstan, həm də Rusiya mətbuatında davamlı olaraq yayınlanır. İlk şeirlər kitabı "Kük tirməse" ("Göy çadırı") 2011-ci ildə gün üzü görüb. Rus və Batı dramaturqlarından çevirmələri teatrda oynanılıb. TaYB-nin üzvüdür.*

ÖFKƏLİ MAHNILAR
A.B.-yə...

1.

Sən elə inanırsan,
sən elə danışırsan –
nə qədər geciksə də,
əlbəttə, əriyər qar...
İtaətkar dediyin,
sərtüzlü dəli külək,
bugün mənim üzümə
pəncərələr açdırar...
Çevirər "cingilti"yə
hər bir keçən gününü...
Tanıyar, bəlkə mənim
üzümə boylanaraq –
Yəqin
mən onları səhvən yazmışam –
Mahnım incik səslənir –
səndən geri dönüblər;
Yadlaşan dönük sözlər
Kazan qapısına
hücum eylədi...
Mən səni tanıdım, sənsə, elə bil,
Bir kür quzeyliyə dönüb gəlmisən;
Ancaq kürlüyün də donub, özüntək,

Gözün buza dönüb, baxışın solub...
Danış, itirdiyin sehrindən danış,
Sehrin kimin baxışına köçübdür..?
Daş evlərin girişində örtünüb,
Kimin kölgəsini sən qoruyurdun?
Mən sual verirəm, sənsə gülürsən.
Bəli, sualımın cavabı sənsən...
Tamam günahkarsan, ehtiyatlı ol..!
Lakin mənim dilimdən
çıxan sözlər doğrudur:
Bilirsənmi, əgər ümid ödüsə,
daha heç nə lazım olmur adama... –
Nə həqiqət təntənəsi,
nə yaxşı dost, nə var-pul...
Baxma, yuxular və yuxugörənlər
Ümid olmayanda girir araya...
Hər an qıvrıla bilən
ən nazik sapdan belə
Ümid xilas olursa...
həyat pəncəsini çəkir hardansa...
Ağac gövdəsindən,
qaya başından,
Elə bil indicə şaxta-buz enib...
Elə bil nəyisə dondurmalıdır...
Kim nəyi istəyir, nə kimi – bilməm,
pəncərəm açıqdır... səslərsən məni...

2.

Sən qayıtdın,
sən özünü bilirsən,
Ancaq gözün hələ də, yeni həmlə arayır...
Təsadüfən saçlarına toxunsam,
heç bilmirəm, ağrım-acım keçərmi..?
Amma sənin o nəmli, o qəmli baxışınla,
sanki göyüzü əsir bütün cavanlığıma...

Bəlkə biz nə qədər yoldan keçmişik,
ürəkdən keçmişik, qoldan keçmişik...
Baxmışıq xəritəyə,
baxmışıq yola... –
sonda da, ən uzun yolu seçmişik...
Bəzən qəfəslərə düşüb, vurnuxduq,
Öz ölkəmiz bizə yabançı oldu...
andımız pozuldu...
gözümüz doldu...
Bizi gözləyənlər yüz əzab gördü...
Biz yüz yol dəyişdik, yüz yol tutuşduq,
Kimisinə başçı, kimə qul olduq...
Böldük qara çörəyi,
qaldırdıq bayraqları...
Bugün
bayraq dirəyini saxlayan,
Neçə cavan ömrü, igid qanıdır...
Uzun sözün qısası,
Nəfəslər buzlusa,
gecə qısasa,
nə qorxma, nə qoruxtma,
çevril, gözlərimin düz içinə bax...

(Şəfəq SAHİBLİ *çevirib.*)

3.
Hələ ki, dəlisov külək kimisən,
gözlərin yad dənizləri gizləyər...
Uzundan uzun yol,
ərkə fikirlər,
və ocaq yerində at əyləmələr...
Qumla dolmuş sandallar,
Günəşdən qızarmış arıq çiyinlər,
çiynlərdə zərif saçlar,
dəniz qyılarını

doğmalaşdırdı mənə...
Ayrı-ayrı şəhərlərdə donduğumuz
və bayraqların solduğu an –
biz and içdik:
səndən öncə qarşılaram
səndəki
dan yerini...
Əgər bu Yer üzünə
qəlbimizi donduran
yağışlar yağsa,
hər yer bozdan da boz rəngə dönüncə,
yanağımdan göz yaşlarım
damcı-damcı düşüncə,
biz söz verdik:
dünyalar
hər nədənsə dağılsa,
həyat dirənəcək fırtınalara..!
Dünya öncəki tək çox sirli olsa, –
öncəki tək, – çətin... canlı...
mehriban,
İnsanlar fərqində olmazlar bunun...
öncəki tək davam edəcək həyat...
Sən döndün, döydün qapını,
pozuldu sükut...

4.

Düşünmə ki, baxışından sınaram –
Gözünü dikərək, niyə baxırsan..?
Səndən indiyədək çox söz gözlədim.
Ancaq hiss etdiyim ilk qar qoxusu
Sözlərdən daha çox zövq verir mənə...
Bizim qısqanclardan qısqanc ölkədə
hər şey şübhəlidir indi elə bil...
Mənim ən utancaq tərəfim sənsən..!
məni əlyazmamdan tanıyan sənlə

aramızda sanki qütb soyuğu var...
Bəzən utancaqlıq haqq yerin olur,
bəzən haqq bildiyin bir yalan olur...
Bu gediş... bu gediş çoxdan başlayıb,
Girişdə döşəmə cırıldayandan...
Əgər bu gedişin dönüşü varsa,
o dönüş bu qəlbi çiçəklədəcək...
yorğun ruh dirçələr... inadlar bitər...
Kim azad günündən hesab ödəyər?
Söylə, sənmi?
mənmi? –
Bax, yol hardadır?
Qanımız qaynayır damarımızda,
Demə, ikimizə bir iz bəs edər...
Bu halal torpaqda məni aldatma...

5.

Hətta sərt tufanlı dənizlərdə də,
yolunu gözləyən odlu ürək var. –
Bəlkə sən mənsiz də şad olacaqsan,
ancaq baş qoymağa çiyin ararsan,
ararsan əlimin hərarətini...
Mənə mktub yazma, heç lazım deyil,
zərif sözlər qələminə yad olsun...
gözəldir yerində, vaxtında olan...
Pıçıltı yaxşıdır gurultulardan...
Min tədbir tökülər bir işdən ötrü...

Qar qışda yağınca gözəllik olur,
Yer öz cazibəsi ilə fırlanır...
Biz də qanunlardan qıraq deyilik,
Biz də Yer üzünün sakinləriyik...
Nə qədər ürək var bu Yer üzündə,
Bizim aramızda döyünür onlar...

6.

Yer üzündə odlar sönəcək artıq,
gecə gecəliyni yaşayacaqdır.
Qış son saatdadır... İsti yaz gəlir...
Qaşlarını çataraq, bir insan göyə baxır,
çətindir ona bugün, nədənsə çox çətindir –
Sanki gözübağlı döyüşçüdür o...
Uzun saçlarıyla
fikir qovur o,
qovub fikirləri, dövrə vurur o...
Toplayır keçmişin kölgələrini –
Səhər havasını çəkir canına,
Nə zamandır, rəngli yuxu görməyir,
Bəlkə də, unudub gördüklərini? –
O yalnız yuxuda qanad çıxarır,
Qanadlı yaşamaq – əsl həyatdır..!
Göylərə boylanan o insanoğlu,
Özünü sınayır, durub-daşınır:
Mənim gördüklərim gerçəkdi ya yox?.. –
Qaranlıq göylərdə bir uçaq süzür,
Bu uçaqda sən varsan...

***

Çox qəribə yuxu gördüm o gecə
– neçə qərib, yad baxışı səninlə gördüm,
gah sən olurdular, gah sən onlardın...
yadlar doğma gülüşlüydü,
üzlər yaxındı...
Maşınlar, işıqlar – qızıl-qırmızı –
Dayan, nəfəs alma, tərpənmə belə,
Bax, şəhərin mərkəzində -
çürük lövhəli hasar...
lövhə hasarda çürür...
Hasar ardı məzarlıqdı – daş xaçların üstündə...
Nə qədər qarğa var... – saysan qurtarmaz. –

Həyat çox genişdir, dünya gözəldir...
Qar yağır, gözəldir hər qar dənəsi,
Bir də, sənin göz yaşların görünmür,
Söylə, görüm, sən varsanmı dünyada? –
...Bəd ayaqda, tutun can ağrısından...
Sən təksənmi? – barı, pəncərəyə bax,
Kimin kölgəsidir pərdədə əsən..?
Bəs burda susqunca dayanan kimdir?
Səni görən biri vardır, unutma –
O bugün sağdırmı... sağdırmı bugün?
Niyə onun nəfəsində qarlar ərimir?
Say, bu dəfə onun kipriklərini say..! –
Hər kipriyə toxun ayrı-ayrıca,
Yenə də sirli ol, bir az məkrli...
Bir vaxt necə mehribandın... sualdın necə?..
Bəlkə heç kəs duymayacaq
Yer üzündə
nə baş verir, nə dəyişir..?
qabaqlar necəydi... indi necədir..?
bugünün şərtləri dünən necəydi?
Amma sən..! sən nə etdin bəs? –
Vətənə dönüncə, qapı döyüncə,
dünənlə bugünün birliyni pozdun...

(Nigar RƏHİMOVA ***çevirib.*****)**

LENİZA VƏLİYEVA
Leniza Qazinur qızı Vəlieva

1986-cı ildə TATARISTAN Respublikası*nın*
Aznakay şəhərində doğulub.
Alabuğa Dövlət Pedaqoji Universitetinin
Tatar dili və filologiyası fakültəsini bitirib. 2012-ci ildə filologiya üzrə dissertasiya müdafiə edib. Hazırda Tatarıstan Ədəbiyyat və İncəsənət İnstitutunda çalışır. Gənc tatar sairlərinin "İdil qağayısı" yarışmasında ödülə layiq görülüb (2011, 2012). "Ulduzlar dənizdə çimir" (2008) və "Həyat göylərdədi" (2015) adlı şeir kitabları işıq üzü görüb.
TaYB-nin üzvüdür.

***

Əsər yellər, uçar qumlar... itər iz...
Səbr et, könül, bir gün çatar növbəmiz!

DƏRDİMƏND

Dağlar yerindən oynar, qumlardan da itər iz,
Nə varsa ötəsidir, belə... – mübahisəsiz.
Amma yüzillər adlar, şairin dediyi söz,
Şairlərin ruhudur – gələcəyə baxan göz...

Erkən duyar dərdi dünya, qəmi gün,
bilər hansı küləkdir ölkəyə qəm daşıyan...
Zaman başqa, yalan başda... –
Bu gün də,
ağıl susur, zor özüdür "danışan"...

Hər vaxtkı tək... sonda yetər həqiqət,
Qum axar, qum axar, örtər hər izi...
Kökün dərindəsə, usanma, ruhum,
Nə silər tarixdən su içən sözü?..

(Şahməmməd DAĞLAROĞLU *çevirib.*)

***

Axır əsrlər boyu, sahilləri yuyaraq,
İdil əsrlərdir axır burada...
Sinəsini qayalara çırparaq,
Coşub-daşır...
zaman keçir, şair yenə tonqal çatır sahildə.
Qalın illər arasından axır çay...
Qoy, ölüm çələngi qurulsun,
həyat,
yalnız
şair başını aşağıya salmasın..!
İlham atı darlıqdadır,
şeirsiz gün gün deyil...
Şairin silahı inci sözüdür,
Türkülü dillərin sorağı
həyat...
Özünəinamlı, sərtüzlü həyat...
O əziz sözlərlə doğrula bilir.
Şeirlərin ahəngi
İdilin əbədi ritminə uysun...
Şöhrətli, qarmaşıq dəlixanamı? –
Nə qamçı, nə kötək
sözdən eyləyər...
Sinəsi qalxandır –
zamanqırandır...
Şahlar unudular,
İdilsə axar...
Sahildə ocaq yanır.
Ocaq yanır sahildə...

***

Qürub...
Alovlar içində
bir tənha kölgə...

Sonuncu şamdana
bir şam taxacam,
lakin o şam ümidləri közərtməz...
Sağ əlim qələmə doğru uzanır,
sətirlər burxulur, vərəq sürüşür...
Bir də, rəng çatışmır sonuncu rəsmə...
Göydə bir quyruqlu ulduz görünür,
yerdə mənim qəlbim çırpınıb-durur...
Ahəng axtarıram – fırça darıxır...
Mən şəkil çəkirəm, şeir alınır...
Rəngmi sözə dönür, sözmü boyanır..?
Şam da elə bil ki, son kəz titrəyir,
Sevdalı ürəklər qanadlanırlar...
Bu da son:
Qürubda bir tənha kölgə...

(Lamiyə İSAZADƏ ***çevirib.*****)**

YÜKLƏNMİŞ ATLARA YAZIĞIM GƏLIR

Çox yüklənmiş ata yazığım gəlir,
yük altda şıltaqlıq çətindir ona.
Baxıram, beşikdə yatan körpəyə,
deyirəm, uşaqlıq çapdı uzağa...

Hər şey gedir... yol bağlıdır geriyə,
qəlbdə tələtüm də bir iztirabdır...
“Saxla!” – var qüvvəylə döyünür ürək,
ağılsa məsləhət verir: - Sakitləş..!

Səni baxışımla yola salıram –
ürək əzab çəksin içimdə, neynim..?
Zaman yetişdisə, dayanma, var get,
arxanca su atım, “yaxşı yol” deyim..!

(Elxan YURDOĞLU ***çevirib.*****)**

BULAT İBRAHİM
Bulat Xəkim oğlu İbrahim

19 oktyabr 1990-cı ildə TATARISTAN Respublikası*nın Layeş elinin Atabay kəndində doğulub. KDU-nun Tatar filologiyası və Tarixi fakultəsini bitirdikdən sonra, orada aspiranturaya qəbul olub. Təhsil müddətində, "Əllüki" Ədəbi-bədii yaradıcılıq dərnəyinin başqanı, habelə tələbə qəzeti "Tərəzə"nin ("Pəncərə") müxbiri olub. Respublika şeir yarışmalarının, şeir şölənlərinin qalibi olub; eləcə də, Səcidə Süleymanova adına ədəbi təqaüdə layiq görülüb. Hazırda Ümumdünya Tatar Konqresi İcra Komitəsinin məsul katibidir.*
İlk şeirlər toplusu "Balıq dili" adlanır. TaYB-nin üzvüdür.

DOSTLAR GEDƏNDƏN SONRA
və ya ŞEİRLƏ ÇAY SÜFRƏSİ...

1.
Ax, bu sənsənmi, dostum,
keç, qapını bağla;
gir evə, qoy heç kimsə gəlməsin...
Əhvalın necədir?
bu dəfə nə gətirmisən –
sevincmi, kədərmi?..
Necədir həyatın –
bugün nə deyir gələcəkdən?
keç yuxarı başa,
otur, çay içək.
Eşitməkçün, danışmaqçün
çoxlu boş sözlər yığılıb...
Qapını bağladınmı?
get, bir də yoxla;
həə... döşəmə, tavan və qapı
təhlükə qoxuyur...
bağladınmı?
Lap yaxşı,
yaxın gəl,

çayını təzələyim,
fincanlarımızı qaldıraq
gələcəyin sağlığına..!

Bu kimin kölgəsidir? –
Tanrım,
o məni necə qorxutdu..!
sən bugünü soruşursan?
eh, elə həminkidi...
Pəncərəyə bax,
gör hələ də yaydımı?
Deyirsən, qorxmayım?
Mən bilirəm
yaydan sonra
qızılı payız gəlir.
Deyirsən ki, noolsun? –
bu belədir
bildiyin şeyləri
çox vaxt düzəltmək olmur...
Çay süzümmü?
Qənd at,
bir az da çox...
çox vaxt olur ki,
Hətta sözlərdən qaçırsan
tavan, döşəmə və qapı
təhlükə qoxuyur...
amma fikirlər beyində haçalanır...

2.

Bəli, bəli... eşitdim
dan necə sökülürdü,
adətincə, gecədən sonra
günahların yuyulması üçün
camelərdə ianə paylanandan,

kilsələrdə günahların etirafından,
ruhların
    qaranlıqdan arınmasından sonra...
Onları yenə də gecə gözləyir.
Yenidən...
Mən deyirəm:
nə deyəcəksən?
nə baş verir dünyanda?
Şəffaflıqmı, təmizlikmi?
ya da qaranlıqlar və hikkəmi
dostların xəyanətimi?
Qızıl ruhdan daha bahamı oldu?
Çox təəssüf
Sevgi səhər şehi qədər yaşayır..!
Ürəklər qırılıbmı?
Ax, dostum mənim, ax..!
Deynən, yox..!
Deynən, göylər günəşlidir..!
De, noolar..?
Qapılar bağlıdır, elə deyilmi?
Dillənsənə bəs..!
Bir... utancaq şeir
bu gün qonaqdır..!
Bizsə üçümüzük:
mən, şeir, isti çay...
Yanımızda mürgüləyir casuslar:
- döşəmə, tavan və qapı..!

(SƏHƏR ƏHMƏD *çevirib.*)

ALYONA KƏRİM

Alena Kayum qızı Karimova

TATARISTAN Respublikası*nın paytaxtı* Kazan*da doğulub. Qorki ad. Ədəbi-memorial Muzeyin nəzdindəki Mark Zareçko ad. Ədəbi Birliyin başçısı, şair, çevirməndir. TaYB-nin, Rusiya Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. M.Qorki ad. Ədəbi Ödülün (2007, Kazan) laureatıdır; habelə 41-ci Puşkin Poeziya Günlərinin ödülü ilə təltif edilib. "Başqa libas" (Kazan, 2005), "Soyuq isti..." (Kazan, 2015) və b. kitabları gün üzü görüb.*

YADIMDA YAĞIŞLI BİR GÜN QALACAQ...

1.

Bir söz söyləmirsən, yalan demirsən
qalıb boğazında acı sözlərin...
Yadımda yağışlı bir gün qalacaq –
o gecə mənimçün hələ sağ idin...

Əzizim, bu dünya səsli-küylüdür
bir tərəfdə qan var, bir yanda sevgi...
İndi kimdən sorum, cavab axtarım..? –
mənə cavab versin, qalmasın küsgün...
Süfrəyə nə düzüm?
Sənin şorbana
nə əlavə edim, daha nə qatım..?

Kimdən soruşum ki, indi hardadır
Çeremşan çayının coşğun keçidi..?
Bəlkə sənin ruhun mürgülü çayın
suyuna qarışıb, gedib əbədi
uzaq bir sahilə...
necə axtarım?..

Əzizim, sevgilim, sənin nəticən
artıq addım atır, durub yeriyir.

əlini qələmə, kağıza atır
dizimin üstündə durmur, sürüşür...

O, hələ bilməyir , sənlə necə
birgə yaşamışıq o kənd yolunun
üstündə tikilən köhnə komada;
həyətdə moruq var, meşədə gilas,
qonaqsız olmayıb evimiz heç vaxt...

Kəndin arxasında Sultanbəy gölü...
göldə üzmək üçün bir balon aldım –
rəngi yaşıl idi, havası dolu;
"qorxma, əziz balam, çağır dostları
təəccüb qalsınlar" – çaöırdım onu...

Arxamca düşübdü qara keçisi
şıltaqdı, əl çəkmir
sahibi kimi...
Biz belə yaşadıq körpə balamla
eşidirsənmi?
Amma o eşitmir, büzür ağzını
onun da özünün dostu var, əlbət,
əlbət, dostu da var, bir də ki, sirri...
Əzizim, çox sağ ol, bunlara görə,
Çox sağ ol, çox sağ ol,
çox minnətdaram...

2.
Hər şey unudulur zaman keçdikcə
amma sən yuxumda cavan qalırsan...
Bilirsən, bu nahaq, bu boş dünyada,
oğlum qucaqlayır dizimi mənim,
oynamaq istəyir: "mənə bir ev tik"...
Xırda qutuları tökür qarşıma;

Ev tikim? – gülürəm körpə balama...
Amma sənin kimi ev tikmək çətin –
bu evin həyəti, həyətində bağ,
o bağda güllərin olması şərtdi...
Mənim torpağım da tamam başqadır
elə həyatımda – artıq beş ildir
qar yağır ömrümə, günümə mənim
soyuqdur, bilirsən, yatmaq çətindir,
oyanmaq ondan da dəhşətdir, axı...
Sən nə deyəcəkdin mənə, söylə bir,
yenəmi xəbərlər səni izləyir..?

Mənsə xırda qutulardan
oğluma ev tikim gərək...
Bilirəm,
sırsıra,
şaxta keçəcək,
mən də ev tikməyi öyrənəcəyəm,
amma indi deyil,
qoy, bir az keçsin...

***

Axmasın göz yaşların,
heç nəyin dəyəri yox,
bu kiçik, bu gülməli
səhnəni bir yaşasaq,
heç bir vaxt,
heç bir zaman
əlimizdən verməyib
satmarıq, buna inan...
Burada ötən dönəmlər
həzincə yada düşər,
yadına düşsə əgər...
Qıvrılıb, şahə qalxar
quyruğunu dişləyən

əcaib ilan kimi
Yenə öncəki təki,
cırıltıyla fırlanır,
Sanki şeytan çarxıdır,
başın üstə dayanıb...

Ağır-ağır,
tutqun-tutqun
dolur ciyərimin dərinliyinə
payızın havası...
havalı payız... –
"qəlbimə ağırlıq çöküb..." –
deyirsən...

Deyirsən:
"Bu qeybət, bu dedi-qodu
ax, necə yamandı...
ax, nə yamandı..."
Amma nə baş verir? –
Deyirəm, bəlkə,
nəmli havadan,
o qəfil burulan
İdil çayından
tərk edilib köhnə
gəmilər daha...
Di, gəl ki, o gəmi
ölməyib hələ...

(Faiq BALABƏYLİ *çevirib.*)

AYDAR CAMAL

Aydar Marat oğlu Jamaliev

1985-ci ildə TATARISTAN Respublikası*nın paytaxtı* Kazan*da doğulub. KDU-nun "Tatar dilinini tarixi və Ədəbiyyatı" fakültəsini bitirib. Filologiya üzrə fəlsəfə doktorudur.*
2006-cı ildə Səcidə Süleymanova ad. təqaüdə layiq görülüb.
2008-ci ildə isə ilk şeirlər kitabı "Qəlbin yüksəkliyi" və uşaqlar üçün yazdığı "Aqillə Dinarın macəraları" (və ya "Söembikdə qonaqlıqda") adlı kitabları gün üzü görüb.

***

Xeyirliyə olsun, bu xeyirliyə:
girsin yuxusuna dan üzü güllər..!
Zülfət

Sanki soyuyub Günəş
küsküdü pəncərəmdə...
Göylər üzmü çevirmiş –
səhər açılır qəmlə..?

Dayanıbdı bir günlük,
suların axını da...
Yaxşılıq olsun təki –
bunu yazaq haraya?

İndi bu Yer üzündə
batmadadır bir qitə... –
O bülbüllər ölkəsi... –
əbədi bir xatirə...

Ha görünər-görünməz,
söndü odlu məhəbbət...
Ax... çiçəkləri suya
qoya bilmədik fəqət...

Sən yay paltarındasan

qış qapının ağzında...
Üşüyürsən indi sən
ən xəfif rüzgarda da...

...Və adamı kor edir –
Günəş soyuyub-nədi..?
Bunu haraya yozaq? –
yaxşılıq olsun təki...

(Elxan YURDOĞLU *çevirib.*)

ANAMA

Son nəfəsimi sənə,
Sənə saxlaram, ana,
Ürəyim ən son dəfə
sənin üçün döyünər...
Amma
sən bu hissimi
daha öncə duymuşdun,
Mənsə həmin hissləri
sözə çevirdim
yenə...
Ömrümü sənə verim,
təşəkkür borcum olsun..!
Ömrünü mənə verdin,
kişi dözümüm olsun..!

***
Baxmaram yuxarıya,
böyüklüyə can atmam;
Fəlsəfəm – öz könlümdür,
dərinliyə axaram...

***

Göy üzünü tən bölüb,
Üfüqə endi yıldız...
Soyuyan quyruğuyla,
eşqimə tale cızdı...

***

Möcüzələr axtararaq
başımı sındırmıram –
Şeir pıçıltısı gəlir könlümdən...

Mən inanmayıram ki,
ilhama gəlmək üçün
göyün üzü gərəkdir...
Gün çıxarkən, qeyb olmazmı yıldızlar..?

Qasırğa tək qəzəblənər
coşğun ruh,
Fırlanan Yer kürəsi
gəlib
mənim vərəqlərimdə toxtar...

(Ə.QOŞALI *çevirib.*)

ELVIRA HADİYEVA
Elvira Rafil qızı Hadieva

1989-cu ildə TATARISTAN Respublikası*nın paytaxtı* Kazan*da doğulub. KDU-nun Filologiya və Tarix fakultəsini bitirib. Şeirləri respublika səviyyəli qəzet və dərgilərdə yayınlanır. TaYB-nin üzvü olan Elviranın ilk kitabı ("Büqeneqdən ixlas bulamabız...") 2013-cü ildə Moskvada çıxıb. Hazırda "Yalkın" dərgisinin bölüm redaktorudur.*

UNUDARSAN YƏQİN

"Unudarsan yəqin, – dedin –
olanları –
Yaddaşından siləcəksən "biz" sözünü..."
Mən nə deyim,
özün anla,
Bu hekayə
olduğundan uzun çəkdi, yaman uzun...
Hekayənin izi qaldı, cadu kimi...
Arranıram,
qəm çəkirəm,
xəciləm yamandan yaman...
aramızda məsafələr qısaldıqca,
Bəs nədəndir üşüyürəm,
gözlərimlə nəm çəkirəm..?

...Mənə belə dərdli baxma,
hər addımda -
büdrəyirəm, qəlbim bomboş... kədərim bol...
"Bağışlayıb, keçərsənmi?"- deyirsən sən;
Gələcəkdə bəlkə,
nə bilim...
indiliksə
sağlıqla qal

MƏNDƏN SONRA ŞƏHƏRİNDƏ

İndi hər şey sənin əllərindədi,
Axşam düşür, di dur, yandır fanarı.
Gecə göyü boya sapsarı rəngə,
Sakitləşsin külək, sən oyat Ayı...

Kədərin üzünü bir azca basdır,
işıqlandır ən qaranlıq tinləri.
Həqiqətin yaşıl ətəklərinə,
yeni naxışlar cək, çək yeni əsri...

sən gizlət büsbütün yalnızlıqları,
Yanlış məktubları yandırıb, yığış..!
Guya Yer üzündə hər kəs xoşbəxtdir,
hər şey dəyişibdir...
Çırpanaq yağış
təmizləsin buğlu pəncərələri,
Hətta yalnızlığı yuyub, aparsın...
Hər şey gözəl olanda da, son anda,
Xəyanətkar ruhun çaşır ki: "Yoxsan..!"

DAHA ÇOX ÖZÜM OLANDA

Susqundu küçələr... –
gün dözdüm, ay dözdüm,
sözləri üzümə-gözümə sıxıb...
Yapmacıq bir şəhər –
sıxlıqdan bezar...
Mən belə
təptəzə yalanla çox gəzdim.

Zamanın hesabı misqal-misqaldı,
Döşənib səkiyə daşın qarası...
Acı söz, yad baxış, sönmüş telefon,

Məndə “sənsizlik”di ruhun yarası...

Yandırır ovcunu, ruhunu, əlbət,
Sən Kazan qarını, suyunu udarsan.
Kül olub ovcundan uçur həqiqət,
Bu çılpaq Kazanda,
nə qəm? – sən varsan..!

Duracaq... ötər bu, nəfəs al, yadam,
hər söz – bir səbəbdi, hər tanış – mənəm...
Burda mən başqayam, lap daş-qayayam,
tək sənin yanında ÖZəm, ÖZüməm...

Tək sənin yanında durulur ruhum,
BƏXTİMdən yol alıb dünya darlığı...
Keçərsən – çox sağ ol, söz arifiyəm,
Haqq vermə... qoy qalsın haqqın varlığı...

Sənə gecikərəm bir şeir boyu,
yaram göz göz olsa, sənə qaçaram...
Öləziyən ürəyimdə adın var,
yeni günü qapı kimi açaram...

(Həyat ŞƏMİ *çevirib.*)

FİDAİL
Fidail Vasil oğlu MƏJİT

1984-cü ildə TATARISTAN Respublikası*nın* Aktanış rayonu*nun Kırkaentübə kəndində doğulub. Çallı Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Tatar filologiyası fakultəsini bitirib. "Meydan" ədəbi-bədii, ictimai dərgisinin baş redaktorudur. İlk şeirlər kitabı ("Sağışlar da altub bula ikən") 2006-cı ildə, 2-ci kitabı isə ("Yıldızlı çətir") 2015-ci ildə gün üzü görüb. Uluslararası Jurnalistlər Assosiasiyasının (IFJ), habelə TaYB-nin üzvüdür. Bir sıra yarışmalarda, o cümlədən respublika miqyaslı şeir yarışmalarda birincilik qazanıb.*

UZAQ YOL

Yenə yollar... yenə, yenə həyəcan
düşüncələr dərin dəniz misalı...
bircə bilsəm qarşımızda nə durur,
bəlkə onda uzun yollar azalı...

Yol uzundu...
yollar boyu ağ toz var,
ancaq birdən bilinir ki, toz deyil;
bu qar imiş...
Ağ kədərdən keçirəm
ya keçdiyim nə toz, nə də, yol deyil?!.

Keçmişə aparan böyük körpüdə
ağ qarın üstündə qalın izim var –
İzlər ömür tariximi yazırlar...
Niyə dolmuş vərəqlərdə, bilmirəm,
səhvləri düzəltmək imkanı qalmır!?.

PARLAQ ÜMİDLƏR

Şəcərə tarixi yazılmalıdır
əlyazmalar yurda qayıtmalıdır
Biz vətəncanlıyıq, biz tarixcanlı...
yeddi yerdən didilməsin
sabahın bayraqları...

Hələ üzəngilər paslanmayıbdır,
həyətdə kişnəyir qaçağan atlar...
Poladüz qılıncın cingiltisindən,
kim uyuquya dalar, söylə kim yatar?

Elə gün gələcək, düşmən bayrağı
əski parçası tək yandırılacaq..!
Damarda doğrular baturun qanı;
Tatar atlıları əlbət, qalxacaq!..

Döyüşçü tonqalı alovlananda,
Söylə, neylər bizə çölün küləyi?
Zülmətlər arxada qalacaq, əlbət,
Şəfəqin şüası – üfüq bəzəyi...

DÜNYA YATIR

Taktaşvari...

Yenə də qar yağdı, yenə qış gəldi,
Ağır şaxta canı cəzalandırar.
Hələ şaxta külək ilə görüşsə,
Onlar məni astanada qarşılar...

Mən küçəyə çıxınca
çimdiklərlər üzümü,
"necə oynaqdı" deyə
zarafat da edərlər.
Düz evədək gülümsər ikisinin də üzü,

bir gün urcah olsalar,
çox da gec əl çəkərlər.

Boylanıb onlara pəncərələrdən,
Barmaq silkələdim ikisinə də.
Bax, əlim giyişir, tutsam onları
Bir yerdə çırparam, tutub tərsinə..!

Və yenə qar yağdı, yenə qış gəldi,
küçələrdə gül qoxudu küləklər...
Düz dünyanı şirin yuxu bürüyüb
və qar yorğan olub, torpağı örtər...

Gecə don başladı, hava əsnədi,
Ay da qıdıqladı gümüş qırovu...
Şaxta hünəriylə kənd gənclərini
Soyuq küçələrdən evlərə qovdu...

Yun əyirən qadınların mahnısı
Aynada dondurar soyuq havanı.
Külək köhnə dəyirmana söz atar,
Bəlkə çox görməyə gecə qalmağı...

Belə vaxtda
soba, bir də samovar –
qocaların ürəyini qızdırır.
Şaxtadan heyrətə düşən məstanlar,
evin dirəyinə qısılıb, yatır...

Yenə də qar yağdı, yenə qış gəldi,
Ağır şaxta canı cəzalandırar.
Hələ şaxta külək ilə görüşsə,
Onlar məni astanada qarşılar...

(Günel GÜN *çevirib.*)

GÜLNAZ ƏZİZ
Qölnaz Ramil qızı Qazizova
(Bədərtdinova)

25 iyul 1991-ci ildə TATARISTAN Respublikası*nın* Çallı şəhər*ində doğulub. Ali təhsilini İdarəçilik Universitetinin Hüquqşünaslıq fakultəsində alıb. Aznakayda yaşayır. Hazırda, "Bulqar" radiosunun Aznakay üzrə xüsusi müxbiri, Tatarıstan Jurnalistlər Birliyinin üzvüdür.*

***

Bir taledi, bir dünyadı, bir ömür…
baxma ki, qəlbinə çınqı da düşmür,
mən səndən bir azca güclüyəm,
bəlkə.
Addım – keçilmiş yol,
külək – vaxt ölçür,
anlar saatlara qarışıb, keçir…
Mən səndən bir az çox dözürəm,
bəlkə...
Dözürəm ümidlə, tək bir ümidlə...
Günəş doğuşunu xəbər eləmə..!
Təkcə mən ha deyiləm
aldanışın cilvəsinə göz yuman
Çalışma ki, məni başa düşəsən,
anlamağa çalışmaynan sən məni,
sadəcə sev!.. sev, məni,
Yoruldum güclü olmaqdan…

***

Torpaq hənrini duymaq xoşdu,
xoşdu, deyirlər;
Ən gözəl musiqi – çayın səsidir.
Küləyin mahnısı ürəyə dərman,

Bülbüldü kədəri yaxşı oxuyan...
Çıtır-çıtır yanan odun ocağı –
qəlbin rahatlığı, ruhun aclığı…
Meşə səsi ehtirasla doludur,
onu yüksəklikdə dinləmək xoşdur.
Gör necə də uğuldayır rüzgarlar,
qollarını geniş açıb… qucaqla;
yanağına düşən teli sığalla…
Nə dərindir, bilməzsiniz siz, bunu –
gecələrin sirlər dolu sükutu...
Ah..! bir an dayansa zaman axışı…
…Bilsən, necə də xoşdur
yarıxulu
övladın
qəlb atışını dinləmək...
Çöllərdə fırlanıb, əsdikcə külək,
uzaqdan dənizin səsi gələcək...
Alovları sayrışacaq ocağın,
Lakin mənsə duymayacam bunları;
Mənim üçün zaman durub, elə bil...
Vaxtın axışını hiss eləmirəm…
Sükut…
Bəxtiyarlıq…
Bir az da, mürgü…
Körpə nəfəsinə tutunub, qaldım –
dünyanın ən gözəl musiqisinə,
onsuz bu dünya nə, ya musiqi nə?..

***

Qanadımı pəncərəndə unutdum,
Bəlkə ona görə də,
artıq yuxularımda
uçub göyüzünə toxunammıram.
Qanadımı pəncərəndə unutmuşam,
nədənsə,

artıq qanadlarımda yatır dənə-dənə qar...
Qar oxşayar qanadımı,
lələyimi tumarlar...
Bu qar dənələrini seyr edirəm günlərlə;
Sanki göyün üzündə bir çuval deşilibdi
Və ağ qar dənələri bu çuvaldan səpilib,
səpilib qanadıma...
Daha məni səsləmə..!
nə gözlə, nə də darıx!..
Mən mələk olammadım..!
Taleyin dönüşünü
öncədən görə bilib,
qabaqlaya bilmədim.
Sanki qış olmamlı,
soyuq düşməməliydi… –
Təki taleyimiz uğur gətirsin…

Buzlu addımlarla gəldi soyuq qış,
Qarlar yerə deyil, qəlbimə yağdı...
Yer üzünə enmək nəyə yarayır?
kim Göyü nəyəsə dəyişər axı.?!
Amma Yer üzündə arzularım var,
həyat gözlər məni, istək haraylar…
Məni danlaq edən soyuqüzlü qış
Günlərin birində edər yır-yığış...
Qanadlarım isə pəncərəndədir…
Yer üzü necə də mənə bənzəyir…
Qanadını çıxarıb, evə, yola bərkidib...
Mən mələk olmadım, məni bağışla..!
Bu qarlı yerdən çıxıb,
taleyimə çatmaqçün,
yalnız bircə addıma heyim qala-qalmaya…

(Ülkər PİRİ (DƏNİZ) *çevirib.*)

GÜLNAZ VƏLİ

Qölnaz Mödərris qızı Vəlieva

25 avqust 1983-cü ildə TATARISTAN Respublikası*nın paytaxtı* Kazan*da doğulub. KFU-nu bitirib, həmin universitetdə Fransız dili kafedrasında dissertasiya müdafiə edərək, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru elmi ünvanına yiyələnib. 2005-ci ildə ilk şeirlər kitabı gün üzü görüb. TaYB-nin üzvüdür. 2009-cu ildə Londonda "Tatar Phrasebook" (Nikolas Oud ilə birgə) adlı orijinal elmi informativ kitabı çıxıb. Hazırda Almaniyada yaşayır.*

KAZAN QIZI

Deyirsən, "ulduzlar eşqlə parlayır –
bizim kəndimizin göyü başqadır".
Sən də yay gecəsi görəydin keşkə, –
Kazan küçələri necə qaynayır...
küçələr sevgiyə boyanıb qalır...

Söylə, soyuyan daşlar,
qızınmaq istəyiylə
iç-içə sıxlaşanda,
çimirdinmi ulduzun
eşq dolu yağışında?
Bal ətrinə bələnibdi havası,
cavan cökələrdən zövq alır küçə...
Bu küçədə gəzmisənmi sübhədək –
söylə,
yar adını sən çəkə-çəkə..?

Sübh bülbülü oxuyanda diksinib,
çaşmısanmı danışdığın sözləri?..
Yoxsa, sənə tanış deyil bu hisslər,
Oxunmamış mahnıdımı,
edilməmiş arzumu? –
Mənim Kazanımın mavi gecəsi..?

Mavi gecə... parlaq ulduz... gen küçə... –
nə gizlədim, utanıram...
sən əlimdən tutunca... –
Elə bilki "təmkinli ol!" deyirlər
yalnız bizə
baxıb duran ulduzlar...

İşıq seli ulduzları udammaz,
gözlərimiz qamaşsa da şəhərdə...
Göyə baxsan, gözün məni unutmaz,
Hərgün məni xatırlarsan kəndində...

"Ulduz parıltısı oynar gözündə" –
belə demə..! - göz yaşıdı... göz yaşı..!
Amma sənə bir söz deyim, qoy hələ:
öz kəndinə, öz evinə dönüncə,
hər ulduza bir qız adı söyləmə..!
ulduzumu qaralasan,
adıma
ad gətirsən,
bir də girmə yuxuma..!

YAY TRİPTİXİ

MEŞƏ BOYUNCA GİLƏMEYVƏ

Otların arasında
çəkinir, gülür, -
Görülmək istəyir,
dərilmək deyil...
Dodaqlarda bal dadır,
Gözlərdəsə acı yaş...
İzləyir yavaş-yavaş
Gənc qız giləmeyvəni...

BİÇƏNƏK VAXTI

Otlar qəzəblidir biçilməyindən,
Kəndçi gənclər kərəntini itilər...
Hətta sisəylər bu gün
Soba həndəvərində -
yavaş-yavaş cikkildər...

BİÇİN

Mənə elə gəlir ki, mələkləri görərəm –
göylər elə aydındır..!
Yarpaqlar istidən tərləyir sanki...
Çölün tozanağında
Hisslərim şahə qalxıb... –
Pöhrə sünbül qoxusu
dörd tərəfə yayılıb...

Bir də, isti sobada
Bişən çörəyin ətri..!
Bir çörəkçi kürəyiyəm
elə bil...
Bütün doğma hisslərim
bu gün bayram eləyir...

(Turan TEYMUR *çevirib.*)

İLHAM

Gecə yarı... Kazan yatıb,
qar yorğanı yeri örtür.
Düşüncəmlə toqquşan,
qələmim əldən düşür...

Fikirlər qarışıqdı –
vərəqlərə baxıram:

Sanki dualarımı
ağ xalçaya “yazıram”...

nəbzim ahəstə vurur
hər vuruşu sayıram...
Bu an... saat zəng çalır..! –
mən barmaq qıjayıram:

Deyirəm, “Bax,
ilham mələyimi
qaçırdacaqsan”..!
...qoy qara gecədən
şeirlə çıxaq...

QU GÖLÜNDƏ YAĞIŞ

1.
Narın-narın yağış yağır
dərin-dərin doyur göllər...
Sünbül-sünbül qoxu dolur
Künc-bucağa, gizlinlərə...
“Hamam günü”dü elə bil
Qalın-qalın meşələrdə...
Çox isti olmasa da...

2.
...Hərdən elə duyuram,
bakirədi bu dünya –
lap indicə yaranıb.
Gözəldi hər yan, hər şey... –
və mən bu gözəlliyi
ilk dəfədi görürəm...
mən bu gün də elə bil,
bir dişsizcə körpəyəm...

(Ə.QOŞALI *çevirib.*)

GÜLNUR QURBAN
Qölnur Ravil qızı Korbanova

TATARISTAN Respublikası*nın* Aktanış rayonu*nun Puçı kəndində doğulub. KDU-nu bitirib. TaYB-nin üzvüdür. "Uyemnın quyını" ("Fikirlərimin qoynu", 2006),"Utlı yeşenlerqe kaqılsan" ("Odlu ildırıma toxunsan", 2007) adlı ədəbi kitabların müəllifidir. Gülnur əsasən uşaqlar üçün yazır. 2012-ci ildə şeirlər toplusu və "Ayu bulu kıenmı?" ("Ayı olmaq çətindirmi?") adlı tapmacalar toplusu işıq üzü görüb. "Allaha güvən" Ədəbi yarışmasının qalibi (2012), "İpək Yolunda şairlərin görüşü" adlı uluslararası şeir şöləninin laureatıdır (Türkiyə, 2013).*

***

İncəlidik qu quşu kimi,
saraldı gözünün dibi...
Taleyimə minnətdaram
qovuşdurdu axır bizi.

Bilirəm, qu quşu uçar,
onu qəfəsə sal, qalsın.
Payız soyuğu düşəndə...
qəfəsimiz qəlbin olsun...

YALQIZ ALMA

Budaqda son alma,
Torpaqda ilk qar...
Nəyi gözləyir o,
Düşməyə nə var?..

Düşməyə yermi yoxdu?..
Yumşaq qarla örütülüb,
qara torpaq görünmür...
İndi necə asandı,
Ağ qar üstə atılmaq...
Yoxsa, qorxurmu alma,
Qar üstdə buzlamaqdan..?

Bəlkə də, düşünür ki,
budaqda qurumaq
daha yaxşıdır,
ayaq altda qalmaqdan..!

***

Yad diyarlar – yad deyil
(Bağışla məni, doğma diyar)
Orda Ay nurludur, Günəş şəfəqli,
o nurdan, şəfəqdən hamıya pay var...

Adəm və Həvvadan gəlmirmi nəslin? –
Mənim də köklərim ordan su içib...
Budur, yeni tablom "Dəniz" adlanır,
O şəklə, elə bil, ürəyim çöküb...

Öz yurdumda dəniz... Dağ ardında dağ...
Ah, necə gözəldir saf dağ havası..!
Mənim xalqım qürurludur binədən,
Hər yanda toxumu cücərir, şükür!..

Mən necə deyim ki, dünya yadlaşıb,
Bax, budur məscidin Aylı günbəzi..!
Azan eşidirəm, dua duyuram
İlahinin nuru axır qəlbimə...

Başqa tərəf... söylə, başqa yadlıqmı?
Həyatda yad yoxdur, özgə yoxdur heç..!
Bəs niyə, bəs niyə, bilmirəm düzü,
Vətənin həsrəti bunca çətindir?..

(İntiqam YAŞAR *çevirib.*)

LEYSAN FƏTHƏTDİN

Ləysan İldar qızı Soltanova **(Fətxetdin**ova**)**

1990-cı ildə TATARISTAN Respublikası*nın* Balıq Bistəse *rayonunun Kutlu Bökəş kəndində doğulub.*
Tatar Kitab Nəşriyyatı tərəfindən gənc yazıçı və şairlərin kitablarının nəşri proqramı çərçivəsində müəllifin "Yaşayan sükut" şeirlər toplusu çap olunub. TaYB-nin üzvüdür.
Gənc yazarların respublika yarışmasının qalibi ("İdelem akçarlığı" (Qran-pri, 2008) olub, 2009-cu ildə isə Səcidə Süleymanova adına təqaüdə layiq görülüb. KDU-nun Jurnalistika fakultəsinin məzunudur. Hazırda "Kazan odları" dərgisində redaktordur.

ÖTÜR...

Keçir anlar... ötür saat... dolur zaman,
Gün gün ilə görüşüncə, baş qarışır...
"Nə qazandım?" deyib durub, duyğulandım,
Fikirlərim od götürüb, hey alışır...

Dəqiqələr həftə olur, həftələr il,
Məqsədimə çatmağıma bir addım var...
Dönməliyəm, gerilərdə bir kənd qalıb,
Bax, o kənddə min xatirəm, bir adım var...

Dəqiqələr, aylar keçir... yüzil olur...
Ha bəxtimiz gülər, deyib, gözləyərik...
Səadətim qanadlanıb, əldən uçub,
Peşimanlıq gəlincə də, can üzərik...

Fərq etmirik, anlar necə əsr olur,
Bizdən öndə zaman gedir, hey çaparaq...
Biz dünəndə ümid tapdıq, xəyal qurduq,
Ömür gedir qaça-qaça, "taraq-taraq"...

ÇATMIR

Söz kəm qalır mahnımda, səsim də zəifləyib,
Xalqımın arzuları qəlbimi məskən seçib...

Gün də çatmır, ay da çatmır, il də çatmır, danışım:
Xalqımın çəkdiklərinə yüzil lazım, anladım...

Anlatmağa gücüm yox, istedadım da yetmir,
Xalqımın yazdıqları bugün də keçərlidir...

Hər xalqın öz keçmişi, öz məni, öz dili var,
Mənim də keçmişimdə, şanlı əsrlər durar..!

Çox danışıb, çox eşitdik, çox işlədik – lap yaxşı,
Milli qürur olmasa, bunların nə yararı?..

Özgə yerdə qəribsən, kimin var, olsun hayan?
Millətin çətin vaxtı, xalqın yanında dayan!

QAYIDIRAM

Masa arxasına dönürəm yenə,
Amma şeir başqa qiymət almalı...
Mən özüm özümə tələb qoyuram,
Şair qələmiylə dərin olmalı...

Bugün qiymətlidi hər təzə fikir,
Söz-söhbət çox olsa, dəyərdən düşər.
Hamının axırı, mənzili qəbir,
Mənasız sözlərsə məzarsız ölər...

Yenə sarılıram öz qələmimə,
Böyük fikirlərə söz-söz gedirik...
Bəzən susmaq özü fikir daşıyır,
Fikir sınırsızdır, qalxıb-enirik...

(Akəm XAQAN *çevirib.*)

RÜZƏL ƏHMƏDİYEV

3 aprel 1989-cu ildə TATARISTAN Respublikası*nın* Aksubay *elinin Şərbən kəndində doğulub. Tatar Dövlət Humanitar Pedaqoji Universitetini bitirib. Tələbə olduğu müddətdə qaynar yaradıcı mühit içində olub: şeir yazıb, gitara çalmağı öyrənib, tamaşalarda iştirak edib, habelə rep qrupu yaradıb; II kursda oxuyanda televiziyada aparıcı olub; eyni zamanda, dil kurslarına gedib. Şeirləri Tatarıstan gənc yazarlarının "Ağ yol" ədəbi toplusunda yer alıb.*

NƏ QALACAQ?

Yuyulunca döş cibimdən çıxacaq
beş manat pul, bir də əzik biletlər.
Bu hal kimi dərdə-qəmə kökləyər..?
Nə olacaq, aman canım, söylə nə..?
Böyük yola yoldaş oldum, yol getdim,
Gün oldu ki, qulağımı yad səslərə
qapadım,
qapayıb da öz ruhumu qorudum
Nə qalacaq, aman canım, söylə nə..?

Bir də, telefonunda
adım yazılan dostlar,
Adımı anacaq, yoxsa, pozacaq..?
Bəlkələr nə çoxdur, suallar nə çox,
Nə yozacaq, anam, canım, söylə nə..?
Canına anam hər məscidə girəndə
Nəzirini mənə ad eyləyərdi,
Mənsiz nəzir qutusuna pul atsa,
Nə deyəcək, dondu qanım, söylə nə..?
Həyatmı dənizdir, dənizmi həyat? –
İnsan gedir izi qalır, susa izi saxlamır...
Bəlkə oğlum doğruldacaq adımı..? –
Hara vergül qoyuramsa,
ora nöqtə qoyacaq.

Nə duyacaq, aman canım, söylə nə..?
Var gücümü yumruğuma toplayıb
əzabların sərhəddini keçərək
əllərimi uzadıram –
dünya sığar ovcuma,
kim mənə əl uzadacaq, söylə kim..?
nə dolacaq, nə solacaq, söylə nə..?

***

Səhvimizi çevirməyək qarğışa,
Səhvlər çoxdur, bizsə iki nəfərik.
Bu dünyadan küsmüş iki dəliyik,
Yəqin duydun,
duyarlısan, bilirəm.
Mənsə bir-bir duyğuları topladım
Atmamaqçün... –
Diri qalan duyğuları qoruyaq...
Yəqin alın yazısıdır –
sirrimizin sərhəddində
Ürək azıb yolunu...
Böyütməyək addımları
Göz yaşımız damar durar...
Yuxumuza qımışar...
Hələ bir dön geriyə bax,
görürsənmi ot üstündə izləri..?
Dan söküldü...
səhər ürkək açıldı...

***

Sən mənim bəxtim idin
Sən mənim bəxtəvərim
Hamı dua eyləyir,
Sənsə bəddua oldun...

Əvvəlcə sevgim idin,

nifrətdən adam oldun.
Xoşbəxtliyi dolaşan
niyyətdən adam oldun...

Mənə hərdən sevgili,
Hərdən də şeytan idin.
ən uca varlığımdın,
ən ucuz xatam oldun...

Tale quşum olsan da,
mənə pislik gətirdin.
Ulduz parıltısıydın
eşqə şərik gətirdin...

Həyəcanlı sükutum,
hirsli müharibəmsən.
Hərdən buzdan soyuqsan,
ən isti nəfəs sənsən...

(Elşad BARAT *çevirib.*)

SELÇUK DÜZGÜN
TÜRKİYƏ
Erzurum doğumludur. Liseyi İzmit`te,
lisans ve yüksek lisans eğitimini KKTC`de tamamlayıp.
Azerbaycan-Türkiye-KKTC hakkında çeşitli kitapları vardır. Birkaç dergi ve gazetenin genel yayın yönetmenliğinde bulunmuştur.
Hali-hazırda ADİÜ-ye bağlı "Türk Dünyası İşletme fakültesi"nde öğretim görevlisidir.

ALTAYLARDAN TUNAYA TÜRK KIZINA

Sen!
Sen; tarihim, Turan için türeyişim,
Sen; merhamet kucağına sığınağım,
Sen; göklerin serinliğine yükselişim,
Sen; toprak bedenim, derinleşmem…

Söyle!
Söyle, kim söndürdü gözlerinde ki ateşi?
Söyle, yüreğinin kan kustuğu o isyan ne ?
Söyle, kim söktü senin nasırlarından kınaları?
Söyle, seni makyaj malzemesi yapanlar kim?

Sen!
Sen; gönül çınarımda yükselen Mala hatun,
Sen; Atilla`yı Alparslan`ı emziren maya,
Sen; kağnılar başında cepheye giden Elif,
Sen; cennetin ayakları altına serildiği ana…

Söyle!
Söyle, güzelliğinle eriyen Burkay nerede?
Söyle, Pusatlanarak ruhlaşan erlerin nerde?
Söyle, Mecnun`u çöle düşüren sevgine ne oldu?
Söyle, Köroğlu`na baş kaldırtan Nigâr nerde?

Dinle!
Sen abdestsiz içmedin sütünü anandan,
Ve içirmedin yavruna sütünü abdestsiz,
Sen Türk milletinin bekası için doğdun, doğurdun!
Sen Türk milleti için büyüdün ve büyüttün yiğitleri…

Ve ben!
Seni dert ettim, derdime derman ettim,
İnerek köklerinin derinliklerine sessizce,
Ruhunda saklanmış azametini deştim,
Ana, bacı, yâr diyerek ben seni sevdim…

Öyle ise!
Titre ve kendine dön, özüne dön, sütüne dön..
Buna mecbursun; Çünkü sen, Türk Kızısın!..

BİLİR MİSİN, BACI?

Bilir misin bacı, çektiğim nedir?
Kanıma katıp ta içtiğim nedir?
Bir Hazar akşamı Bakü Şehrinde,
Gönlümde eritip bittiğim nedir?
Bitmiyor bu gurbet, hasret bitmiyor.
Izdırab üfleyen Ney`ler bitmiyor.
Dert ekip, zulüm biçtiğim canda,
Ecele yol alan demler bitmiyor…
Merhamet düşmüyor kirpiğe artık,
Boğazda yudumlar haramdan artık,
Düşerken damlalar kan gibi yere
Hıçkırık göğsümde durmuyor artık…
Kaç gece bu haller beni delirtti.
Düşmanın kahpesi beni delirtti.
Sevdiklerim için verirken sınav,
Dost bildiklerim beni delirtti..

Zaman çok hızlı, kalmadı vaktim.
Saplandım bir söze, gelmedi vaktim.
Dik durdum hayatta, eğilmedim başı,
Secdede yalvardım dolmadı vaktim.
Anadan, babadan geçtim dünyadan,
Vuruldum bir göze geçtim dünyadan,
Zulme baş eğmedim Selçuklu oldum,
Bir ELİF aşkıyla geçtim dünyadan!

AYNA

Terk ettim `insan`ı karşına çıktım
Sordum `kul`muyum içine daldım
Söndü ışıklar yüzleştik senle
Beni `ben`siz saklayansın anladım
Özünden kaçsa da günahkâr canlar
Gerçekten kaçsa da arsız suratlar
Bir kez göz göze gelince senle
Kaçamaz vicdandan acı yaralar
Korkmadan her şeyi söylüyorsun ya
Sorarsam hatırımı et bu kez riya
İşte huzurundayım yalnızım senle
Hadi gül vicdanıma olmasın rüya
Derdimi söylerim alır veririsin
Gülerim yüzüne bana gülersin
Bak yine geldik öz öze senle
Görürüm içinde benle gidersin
Belli; bizim içimizde başka bizler var
Bildim ki, beni bana gösteren sen var
İşte aynam yüz yüzeyiz senle
Biz yüz yüzeyiz de arkada kim var?

TALAT ÖZƏR
TÜRKİYE

25 Temmuz 1994 yılında Elazığ'da doğdu.
Eylül 2011 Şiir ve Şehadet temasıyla, Mehmet Akif Ersoy hatırasına düzenlenen 19. Uluslarası Hazar Şiir Akşamları kapsamında gençler arasında tertip edilen Şiir yarışmasında ikincilik ödülüne laik görülüp.
Elazığ Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde okudu.
Bay Gece (Karanlığın Şairi) mahlasıyla şiirler yazmaktadır.

İÇİNDEN GELDİĞİ GİBİ TÜRKÜLER SÖYLE

Bir bahar penceresinde gözlerim,
Çiçek açan dallara dalmışım öyle.
Yüksek tepelerden yeşil ovalara,
İçinden geldiği gibi türküler söyle…
Ağaç gelinliğini giymiş çiçekten,
Haber veriyor toprak börtü böcekten…
Güneş yükseklerden gülümserken,
İçinden geldiği gibi türküler söyle.
Öyle bir türkü tuttur ki diline,
Haber olsun o türkü Türkman Eline.
Tabiatın kokusu sinsin sevda yeline,
İçinden geldiği gibi türküler söyle.
Bir bahar hoyratı olsun musikişinas,
Gönüllere var dağları tepeleri dolaş.
Sevgiyi mutluluğu güzelliği paylaş,
İçinden geldiği gibi türküler söyle.
Selamını alsın Özbek, Kazak, Kırgız,
Türküne türkü tuttursun Azeri kız.
Göklerde dalgalanırken ay yıldız,
İçinden geldiği gibi türküler söyle.

GEREK

Gerçeği görmeye göz yetmez,
Yüreğinden görmek gerek.
Bedeni altından üst örtmez,
Dervişe imandan gömlek gerek.
Buğdaydan ekmek olur,
Buğdayı eken dua bulur.
O isterse sular durur,
Dervişe deniz değil damla gerek.
Fani dünya çift taraflı yol,
Yolunu kendisi seçer her kul.
Kimisi yüreğine dünya malı doldurur,
Dervişe mal değil amel gerek.

SAATI AYRILIĞA KİM KURDU..?

I

Adını sulara cesaretli ellerle yazardım,
Dalgalar silerdi ardımı dönüne kadar.
Kömürden bakışların çıkmaz aşka mezardı,
Şansızdım aşkın tabutunu ellerle taşıyacak kadar.
Kimse bilmesin diye seni,
Yıldızlar arasında yaşatırdım gölgeni.
Kimse hissetmesin diye seni,
Denizler altında saklardı sana ait teni.
Gözlerin ışığını kaybetmesin diye,
Uğruna bakışlarımı yakardım.
Sevdamı bir başkası bilmesin diye,
Aşkı kâğıttan gemi yapıp gözlerine bıraktım.
Ne kadar kaçırsam da gözlerini,
Gözlerim gözlerini taşıyacak kadar cesurdu.
İçimi yiyip bitirdi sevdanın kurdu,
Söyle Güneş saçlı yar…
Bizim için saati ayrılığa kim kurdu?..

II

Birbirimizi severdik delice,
Sevdamız büyürdü hazar kadar.
İçime ayrılığın rüzgârın düşerdi sessizce,
İçimde kavurulurdu en serin bahar.
Oysa sık ilmeklere gizleyip aşkı,
Kalbini kalbime düğümlemiştim.
Belki de gerçek olan gözlere,
Aşk pembesi bir bakış yüklemiştim.
Aşk şehrinde gözü kör âşık olup,
Kendi kendimizi mi oyaladık.
Aşka ihanet etmeyecek kadar sadıktık,
Belki de bu yüzden mutlu olamadık.
Bugün yüreğim yüreğinde durdu,
Yıkık bir aşiyan mı bu aşkın yurdu.
İçimi yiyip bitirdi sevdanın kurdu,
Söyle gamzesinde mehtap taşyan yar.
Bizim için saati ayrılığa kim kurdu?

BEN ŞAİRİM BAŞKASI DEĞİL

Şiir döşenmiş yollarda yürürüm,
Dünyayı yüreğimden görürüm…
Gerekirse bu uğurda ölürüm,
Ben şairim başkası değil..!

Hazır kalıp bir model olamam,
Sahtelik dolu uykuya dalamam,
Sözü yalana dolana dolamam,
Ben Şairim Başkası Değil..!

Kimi yalancının mumuna kibrit,
Kimi çıkar değirmenine su taşır.
Bazısı aslını terk eder düşmanına karışır,
Ben şairim başkası değil…

Boşa koşan atın üzerine binmem,
Hiçbir kulun önünde eğilmem,
Bazısından farklıyımdır ruhen,
Ben şairim başkası değil…

Dinle kulak ver heyecanlı sesame,
Dünya yükle istersen nefesine.
Yetişebilir misin Mısra'nın gölgesine,
Ben şairim başkası değil…

Dilimde gülde var dikende,
Hak edene gülistan olurum,
Yolunu şaşıranı bırakırım dikende,
Ben şairim başkası değil.

Şiirin başkentidir yerim,
Şiir yolunda kalem tutan neferim…
Garip bir ozan gibi divanece söylerim,
Ben şairim başkası değil…

KANATSIZIM

Acımadan
içimi kanat
sızım
Artık
sevdaya uçamayacak kadar
kanatsızım…

MUSAB KIRCA

TÜRKİYE*'nin* Adıyaman ili*'nin Gölbaşı ilçesinde doğdu (1982). Abant-İzzet Baysal Üniversitesinden 2005 yılında mezun oldu. Şiir ve yazıları "Karagöz", "Aşkar", "Hece", "Yarın" dergisi ve "Yeni Şafak" gazetesinde yayınlandı.*

DÜŞERKEN ÖĞRENDİĞİMİZ YASALARI TARİHİN…

I.
Ey benim eşikler önünde azalarak,
Uykularıma gösterdiğim tahammül.
Ey yaka paça benim kasıklarımla,
Uçurumlardan alçalarak ve taşlarla.

II.
Dünya işte zihnime oturmuyor,
Ahenge hengâme yorgun yeğni olmasız.
Allahsız bedestenin kemik kütürtüleri,
Çarpa çarpa bir şey kalmadı bende.

Düşerken öğrendiğimiz yasaları tarihin;
Bir hata en çok sızısından anlaşılır,
Bütün asitliklerin nedeni; itaat argosu…

Duvarda bir de kerpiç sorunumuz var
Çıtkırıldım tarih haritada böyle künt
O bulağı yosun gibi incitir gerçekler
Kedilerin ot yediği hüngürde…

III.
Düşerken öğrendiğimiz yasaları tarihin;
Çocuklar hiçbir sabah memnun uyanmazlar babalarından.

Ne ki olgunluk geçicidir.
Kapıyı açınca sen de hissedeceksin üşümeyi
Bize bir soğukluk kaldı cetvelle oluşumuzdan

FERYAT EROL
TÜRKİYE
16 Kasım 1980'de Yozgat'da doğdu.
Antalya'da yaşıyor.
"İpek Yolu" Genç Şairelerin I Uluslararası Forumunda
(26-28.04.2013/Bakü) Türkiyeni temsil edip.

İLK BAKÜ SEFERİM ÜZERİNE…

Gelen bir telefonla Bakü yolu göründü bana,
Valizimi topladım büyük bir heyecanla,
Hazırlığımı yaptım kendimi vurdum yola…
Uçak piste inerken içim ürperdi birden,
Vatanımdan uzaklara nerelere geldim ben..?
Düşündüm,
tanıdığım kimse,
bildiğim birtek yol yok Azerbaycanda,
İçim titreyerek yürüdüm havalimanında…
Daha ilk dakikada anladım aslında
korkacak bir şey yoktu herkes, herkes harika!
Güvenlik, personel – yolda yürüyen herkes
Gülen gözlerle bakıyordu bana
…Harika bir otelde harika bir oda tahsis etmişler bana
Hemen arkasından güzel bir restorantta mükemmel bir masa.
Menü çok kalabalık – saymakla bitmez,
Yediğim yemeklerin tarifine kelimeler yetmez,
Hele de o dolma... ımmm tadına doyum olmaz.
Böyle bir karşılama tabiki unutulmaz,
Yemeğin arkasından bir de sürpriz vardı;
Azerbaycana özel dans gösterisi başladı.
O dans, o müzik eğlencede son noktaydı..!
İşte, işte Vatan dediğin böyle kokardı!..
Bakünün tüm sokaklarını adım adım gezdik, eğlendik.

Mimari yapısına, tarihe olan saygısına,
İçerişehrine, Kız Kulesine, Şirvanşah Sarayına...
Baküde bulunan Şehitler Hiyabanı...
İnsanlarının gülen gözlerine, tatlı dillerine hayran kaldık
Biz Türkler çok severiz Azerbaycan halkını,
Bir kez daha anlamış oldum Azerbaycan farkını..!
Boşuna şehit vermemişiz
Azerbaycanda yatan ana kuzularını;
Son damlasına kadar helal ettik sana Azerbaycan!..

GÜZEL BAKÜ

Bakü güzel, sihirli,
hayat dolu Bakü.
Sokaklarında sevda izleri,
durmak bilmeyen rüzgarında hasret kokusu...
Kimbilir ne aşklar başladı ve bitti her sokak köşesinde…
Kimbilir hangi sevdaların hasret dolu kokusunu taşıdı
o rüzgar..?
Hey güzel Bakü,
buram buram aşk kokan harikalar ülkesi..!
Öyle masum, öyle içten bakan güzel gözlerin
içinde kötülük bulunmayan kalplerin yuvası..!
Güzelliklere koynunu açmış Hazar Denizi,
nice aşıklara mezar olmuş Kız Kulesi…
Hey, güzel Bakü,
Unutulmaz aşklar ülkesi!..
Acılarda sindimi
o eşsiz mimaride yapılmış duvarlarına..?
Çığlıklar çarptımı selvi gibi uzanmış ağaçlarına..?
Gözyaşları damla damla aktımı asil topraklarına..?
Hey, güzel Bakü,
Yaşanmışlıklarla dolu sevgi ülkesi..!
Böyle bir ülke daha yokki rakip olsun karşına..!

Ülkenin güzelliği yansımış tüm neferine, halkına.
Öyle bir tanıtınki
tüm dünya varsın bu güzelliğin farkına
Hey, güzel Bakü, bütün güzelliklerin ülkesi..!
Her insanmı yardım eder, el uzatır yoksula,
Bir erkek böylemi değer verir kadınına, aşkına..?
Görülmemiş bir sevgi düşmanına, dostuna..?
Hey, güzel Bakü,
Gerçek dostluklar ülkesi..!
Gün doğumun bir güzel,
Akşamın başka güzel!..
Geceyi aydınlatan ışıkların ne güzel,
Denizine yansıyan yakamozun bir güzel..!
Anlatmakla bitermi..? –
her günün başka güzel!

NİLUFƏR ŞIXLI

BAKIda doğulub; hazırda MOSKVAda yaşayır.
M.Torez ad. Moskva Dövlət Dillər Universitetinin Humanitar və tətbiqi elmlər fakültəsinin, M.Lomonosov ad. MDU-nun Jurnalistika fakültəsinin məzunudur. Ədəbi yaradıcılığı Azərbaycan, Gürcüstan, Çexiya, Latviya, Rusiya ədəbi mətbuatında yer alıb. "RİA Novosti" İnformasiya Agentliyinin (Moskva, RF) əməkdaşıdır.

LEYSAN

Süzülüb dağların yamaclarıyla
Yerdən sığınacaq umur bu yağış...
Pak edir aləmi göz yaşlarıyla,
Təkcə yamanları yumur bu yağış.

O, eşqin ruhudur, buluda uçub,
Qayıdır həsrətin damlalarında.
Dəli bir havaya qol-qanad açıb
Rəqs edir evlərin boz damlarında.

Ya Zəmzəm suyudur dönübdür selə,
Can verir sevginin ölən çağına.
Bəlkə də Tanrıdır kövrəlib elə,
Dözməyib kiminsə ağlamağına...

GECƏ DÜŞÜNCƏLƏRİ...

Bir gecənin ətəyində
Neçə gözün yuxusu...
Göydə ulduz naxışları,
Havada gül qoxusu...

Ay sulara naz etdikce,
Şölə saçır bənizi.

Yerin islaq yaxasında
Göz üzünün əkizi.

...Məftun olub qələmini
Saçlarına taxırsan,
Bir məhəbbət filmi kimi
Təbiətə baxırsan;

Ruhun çıxıb qucağından
Rəqs eləyir sübhədək...
Azadlıqdan əl uzanır:
“Haradasan, gəl, gedək!”

Səssizliyə vurulursan,
Nə dünən var, nə indi.
(Çox şeyləri öz adıyla
Xatırlamaq çətindi!)

...Bu arada gecə bitir,
Kölgələr də çəkilir...
Al şəfəqlər yavaş-yavaş
Yer üzünə səpilir...

Səma elə aydınlaşır -
Kitab kimi oxunur...
Yaradanın hökmünə bax,
Sabahların şərəfinə
Sözdən şeir toxunur!

PİANONU AĞLADIR HƏZİN NƏĞMƏ BAYAQDAN

Bu mənəmmi ağlayan,
Həzin nəğmə səsimi?..
Yanağımı oxşayan
Yağışın busəsimi?..

...Göy üzündə gözlərim
Ümid axtarır yenə...
Həsrət təzə don biçir
Sevgimizin əyninə...

Üfüqlər qəlbim kimi
Alışmada, yanmada.
Bu gün iki gündü ki,
Sənsizəm bu dünyada.

Hər şey mənim əksimə:
Xəyal, fikir, düşüncə,
Qəfil döyülən qapı,
Erkən qaralan gecə.

Qulaqlarım tutulur,
Sənsizlik haray salıb.
Gənclik duyğularım da
Bir gecədə qocalıb.

Dünya geri fırlanır,
Durammıram ayaqda.
Pianonu ağladır
Həzin nəğmə bayaqdan...

AYILANDA GÖRƏSƏN Kİ...

Ayılasan, görəsən ki,
Gecə keçib sabahdı...
Taleyinə, xəbərsizcə,
Gün doğubdu nə vaxtdı...

Bir xoş zəngin sədasına
Gözlərini açasan,
Elə gecə paltarında

Danışmağa qaçasan...

Baxasan ki, sübhəyaxın
Anan şeir göndərib,
Bir neçə xoş kəlmə ilə
Ömrü gülə döndərib...

Hənirtiyə boylanasan -
Odur, gəzir otaqda...
Bir də şirin yuxu tuta
Hələ isti yataqda...

Pəncərədən, uzaqlarda
Qız qalası görünə.
Ciyərinə Günəş dola
Soyuq hava yerinə!

Biləsən ki, durub indi
Düşəcəksən aşağı,
Qabağına kim çıxacaq –
Doğma məhlə uşağı...

Yol uzunu dodaqaltı
Söz qoşasan bu günə...
Dostlarına rastlayasan, -
Ürəyin də sevinə!

...Arzuların çoxu qalmış,
Sözün çoxu deyilmiş.
Ayılanda görəsən ki,
Bunlar yuxu deyilmiş...

GÜLSADƏ İBRAHİMLİ

19 noyabr 1986-cı ildə CULFA*da (NMR) doğulub. Naxçıvan Özəl Univerisitetində "Azərbaycan dili və Ədəbiyyatı" fakultəsində oxuyub. Azərbaycan Prezidenti Təqaüd Fondunun təqaüdçüsüdür.*

BİR ŞƏHƏR SEVMİŞƏM

Bir şəhər sevmişəm
sahili sən,
dənizi mən.
Qorxuram,
qoşulub qağayı qanadına,
atılan bir yemin arxasınca gedərsən...
Düşərsən gözündən xəyallarımın..!
İncinər diz qapağın.
Mən fırtınaları dəli,
sevgisi hədsiz,
bir az
havalı qadın...
At çapar dalğalarım
sahilinin boyunca,
Söylə mənə, sevgili,
Bakımı sən qədərdi,
sənmi Bakı qədərsən?!
Bakımı qədərdi,
Sənmi qədərsən?

ÖPÜRƏM SƏNİ, BAKI

Bu şəhərin dəmir barmaqlıqları varmış,
ürəklərdə cəza evləri...
Uçmayan təyyarələri var bu şəhərin,
geciken gecə reysləri...
Darıxdırmağı var,
sıxmağı var,
Boynuna ip dolayıb gecədən asmağı var.
Sevmirəm səni, Bakı,
sevməyəcəm heç zaman.
Sənə minnət yazıram,
sənə tənəm əbədi..!
Gecənin bu saatı
yalnızlığı anladır...
Açıram gecənin düymələrini –
sabaha tez qovuşum.
Öpürəm Xəzərimin təngiyən nəfəsindən,
"ölürəm" turistlərin bu "Bakı həvəsi"ndən...
Yaman yorulub Bakı,
yaman çirklənib dəniz,
Neft qoxusu gəlir kefli qağayılardan...
Balıqlar ölümünü dəniz dibində gəzir...
İnsanlar soyuqqanlı,
metro qatarları da
dərd daşıyır yer altda.
Ağırlaşıb Abşeron,
elə bil ip üstədi;
Qalsam pis yoluxacam,
Bakı, noolacaq, bilməm,
Bakı, məni bağışla –
bağışla bu gedəni..!

SƏNƏ QALSIN BU ŞƏHƏR

Mən gedirəm buradan,
sənin olsun,
sənə qalsın bu şəhər.
Al xatirələrimizi
çiçək-çiçək at,
Xəzərin qoynuna...
Mən gedirəm yoluma,
sən gedirsən yoluna.
Ötəri tanışıydıq
bir ömür kesiyində,
Bir sevgi oğurladıq
qağayı dimdiyindən...
Sabah mənsiz qalacaq görüş saatlarımız,
sabah sənsiz olacaq qurduğumuz xəyallar.
Küsmələrim sənsiz,
darıxmaların mənsiz...
Mənsiz qalacaq evin,
mənsiz qalacaq divarlarında kölgən...
Bir şəhər tənhalığı gələcəkdi üstünə...
Mən gedirəm əlindən,
uçan son telim kimi.
"Biz" olduq bu şəhərdə,
bizləşdik yana-yana,
"Tez doğulmuş sevgi"ni
gətirdik ətə-qana...
Sağ ol!
Özünü qoru!
Unut məni bu sabah,
keç pəncərə önünə...
amma gözləmə yolu...

LAMİYƏ İSAZADƏ

Lamiyə Ədalət qızı İsayeva;
12 may 1989-cu ildə GƏNCƏ*də doğulub.*
Gəncə Humanitar Kollecində oxuyub.

HƏYAT

Həyat açılmayan pünhan bir sirdir,
sabah nə olacaq? – hələ bilmirik…
Həyat həm gözəldir, həm də çirkindir,
onu olduğutək qəbul etmirik…

Tutmaq olmur heç vaxt onun nəbzini,
doğrulur, dolanır, dəyişir həyat…
Demə, qaçaraqdı, demə, durğundu,
qarışır, barışır, öcəşir həyat…

Acımı? – acıdır, şirinmi? – şirin,
sabaha boylanıb, yaşamaq gərək..!
Nə küsüm, nə küssün, həyat həyatsa,
bir addım qalxmaqçün basamaq gərək…

Həyat imtahandır, bizsə tələbə,
eh, nə qədər sual cavabsız qalıb…
Elə yaşayaqki biz ömrümüzü,
deməyək, bugünüm savabsız qalıb…

E-hey, bu həyatda məna axtaran,
həyatın mənası yaşamaqdadır..!
Aldığın nəfəsçün şükür eylə hər an,
hər aldığın nəfəs yaşamaq dadır…

ARZULAR

Aşıb daşar arzularla könüllər,
yenə hər gün yeni arzu doğular.
Özümüz öz könlümüzə yetmirik,
bəzən ömür arzularla soluxur...

Amma arzulardır həyatın bağı,
onsuz ömrümüzün nə mənası var..?
Arzulu könüllər, pərvaz qanadlı,
arzusuz bir ömür, boş bir mağara...

İnsan çatmaq istər, hər arzusuna,
əllər çatmasa da, ürəklər çatar...
Həyat, nə qəribə qanunların var,
arzu bir gəldimi... törəyər, çıxar.

…Kökü ürəkdədir, xəyalı harda? –
arzular çırpınar uzaq ünvana...
Hamı arzudadır, arzu hamıda...
Kimi yolda qalar, yol kimə qala..?

NƏFƏS ALAN CƏSƏD

Kimsə bilməz çəkdiyimi,
göz yaşları tökdüyümü.
Bilən yoxdur, öldüyümü,
nəfəs alan, bir cəsədəm.

Dərdi, qəmi yox edirəm,
gözlərimdə gizlədirəm.
Ölüm, haraya gedirəm? –
nəfəs alan, bir cəsədəm.

Ümidsiz qəlb daşıyıram,

qanım donub, üşüyürəm.
Görən sanır yaşayıram,
nəfəs alan, bir cəsədəm.

Könlümdə bir tənhalıq var,
bu gen dünya, mənə çox dar.
Görünsəm də mən bəxtiyar,
nəfəs alan, bir cəsədəm.

Damla-damla yaş süzülüb,
yanaqlarıma düzülüb…
Əlim həyatdan üzülüb,
nəfəs alan, bir cəsədəm.

Bu dünyada yaşasam da,
hərdən gülüb, danışsam da,
Ayaq üstündə olsam da,
nəfəs alan, bir cəsədəm.

Görünənə inanmayın,
göründüyü tək sanmayın;
Varlığıma aldanmayın,
nəfəs alan, bir cəsədəm…

VASİF ZÖHRABOĞLU

19 aprel 1986-cı ildə ŞƏKİ*də doğulub.*
DGTYB-nin üzvüdür. "Ömür bir günlük yuxuydu" adlı ilk şeir kitabı 2015-ci ildə gün üzü görüb.

***

Darıxarsan, çarpayında uzanıb,
xəyalında yaxınlaşar uzaqlar.
Küçənizin səkisində dayanıb,
pəncərəni daşa basar uşaqlar...

Daşlar dəyib pəncərənə qayıdar,
daşlar gəlib ürəyinə toxunmaz…
Nə səni atılan daşlar ovudar,
nə də ki, taleyin daşdan oxunmaz.

Udum-udum yanağıma tökülüb,
əriyərsən gözlərimin yaşında…
Gecələri yorğanına bükülüb,
darıxarsan ürəyimin başında.

Səni sevdim ötüşmədi gün ahsız,
bundan belə bu sevgidə yoxam ta…
Yuma mənim günahımı günahsız,
ölsəm gedər iki əlin yaxamda…

GÖZLƏMƏLİYDİM

Artıq az qalmışdı qaranlıq düşə,
yolları görməyə göz işləmirdi.
Ya sən gecikmişdin o gün görüşə,
ya mənim saatım düz işləmirdi.

Eh, necə şirindi o vaxtı həyat,
xoşbəxtlik başımın üstündə idi..!

Bəlkə imtahandı, bəlkə zarafat,
bilmirdim gözlətmək qəsdin nə idi..?

Arada təsəllin yetərdi dada,
yenə də, ürəyə “döz!” deməliydim.
Bir yolmu var idi, canım çıxsa da,
mən axı sevirdim, gözləməliydim...

BƏXT ULDUZUM

Bəxtinə düşən ulduzam,
qopar məni göy üzündən.
Gəl, görüşək gecəyarı,
apar məni göy üzündən.

Dadım şirin ləblərini,
noğul kimi, nabat kimi.
Sinən altda ürək olum,
yaşa məni həyat kimi.

Hicranını qıyma, gülüm,
həsrətin dəli at kimi...
Vurub eşqin qamçısını,
çapar məni göy üzündə.

Bəxtimizi birgə yazan,
səni məndən soruşarmı?
Vüsalına ümüd etsəm,
bu dərd məndən sovuşarmı?

Dünya sonsuz, göylər geniş,
ulduzumuz qovuşarmı?
Bəlkə də, əkiz ulduzum
tapar məni göy üzündə…

KİRİYƏRSƏN, QADASI

Çoxu baxıb uşaq deyər yaşına,
zaman-zaman böyüyərsən, qadası.
Bu həyatdı düşsən ömrün qışına,
ört üstünü üşüyərsən, qadası.

Bu dünyada nə olacaq məramın? –
qoy halala qarışmasın haramın.
Bütöv olsa Yaradana inamın,
su üstündə yeriyərsən, qadası.

Yanmaq üçün çalışarsan, yanarsan.
taleyinlə barışarsan, yanarsan.
Öz içində alışarsan, yanarsan.
öz içinə əriyərsən, qadası...

Neçə yol gedərsən, yol dəyişərsən,
bu dünyanın sonuna yetişərsən,
Öz əksinin tilsiminə düşərsən,
bir gülüşə kiriyərsən, qadası.

TURAL ADIŞİRİN

1990-cı ildə ŞƏKİ*nin Oxud kəndində doğulub. Şeirləri DGTYB-nin "Bölgələrdən səslər", "Səs. Söz. Rəng" toplularında, nüfuzlu dərgilərdə çap edilib. DGTYB-nin Dənətim Kurulunun üzvüdür.*

QAYITSAN

Dalınca qaçdığım, Günəş bildiyim,
sonu yox həsrətin iziymiş demə.
Mən alov bildiyim, atəş bildiyim,
ürəyin dağların buzuymuş demə.

Qayıt ürəyimə yerin boş qalıb,
donmuş duyğuların bəlkə qızındı.
Məhəbbətim sənin, taleyim sənin,
qayğılarım isə özgə qızındı…

Bu yerin cazibə qanunu deyil,
qayıtsan pozula, dünya dağıla…
Qayıt, o qızı da qurtar əzabdan,
Qayıt, bu dəlini gətir ağıla…

Bir dəfə nəyisə bacar həyatda,
çıx mənim adıma sınan vüqarı…
Gəl, doğma ocağa ərisin, gülüm,
qəlbini soyudan inadın qarı…

…
Görüş yerimizdə sənin ilə yox,
indi görüşürəm ümidlərimlə…

TƏBİƏT

Baharda dünyanın toyu başlanar,
bir yaşıl sevgiylə gələr təbiət.

Hər çəmən bir təzə gözəllik gəzər,
nurunu çöllərə ələr təbiət.

Bulağa gedərəm qızlar söz eylər,
yamaclar arxamca baxıb göz eylər;
Yaşmaqlı gəlinə dönər quzeylər,
büllur bulaqlarda gülər təbiət…

Keçərəm dağların göy yaxasından,
gözlərim mürgülər gül qoxusundan;
Qayalar ayılar qış yuxusundan,
yolları çiçəyə bələr təbiət…

Əriyər zirvədə şimşək qorxusu,
gül açar ellərin qönçə arzusu;
Bir gül qoparmağa qorxdum doğrusu,
mən elə bildim ki, bilər təbiət…

NƏ GÖZƏLMİŞ

Zil qara kipriklərin
davası nə gözəlmiş.
Sevginin yaz ətirli,
havası nə gözəlmiş.

Həsrətdən alışmağın,
küsməyin,barışmağın,
Vüsala qovuşmağın,
səfası nə gözəlmiş.

Dərdindən öldüyümün,
əhdinə güldüyümün,
Vəfasız bildiyimin,
vəfası nə gözəlmiş.

Qoy bu yolda közərim,
öz istimdi, öz əlim…
Könül sevən gözəlin,
cəfası nə gözəlmiş.

VAR

Üzümü yaxşıya tərəf tuturam,
Yüz pisin içində bir yaxşı ki var.
Mən niyə bürküdə yaxa yırtıram,
Arandan yuxarı dağ başı ki var.

Demə, həyat qısa, demə ömür kəm,
ürəyin oduyla ömrü ölçürəm…
Gözümün işığı qurtarıb, nə qəm,
dünyanı əks edən göz yaşı ki var…

Kim deyir, diləklər bir yolluq sönür..?
ulduzlu gecələr parlaq görünür;
Nə olsun ömür-gün qüruba dönür,
min-min diləklərin şabaşı ki var.

Var soyuq həyatda isti bucaqlar,
var əbədi yanan odlar-ocaqlar…
Nə olsun ki, məni unudacaqlar,
bu qoca dünyanın yaddaşı ki var..!

TURAL TURAN
Tural Mətləb oğlu Mustafayev
28 oktyabr 1989-cu ildə ŞƏMKİR*in Alabaşlı kəndində doğulub.*
"Mənə bir az o dünyadan danışın" (2010), "Bələksiz qığılcım" (2015)
adlı şeir kitabları gün üzü görüb.
2011-ci ildən DGTYB Məclisinin üzvüdür.
Hazırda hafta.az saytının reportyorudur.

BİZİM DAXMA PAPAQ QANI GÖTÜRMƏZ

Bir də bu uşaqla çıxma qarşıma,
enmə üzsüzlüyün qazmaq dibinə.
Ayıbdı, məni də sizə daşıma,
onsuz da ayağım sizə sarıdı.
Yüz evlik barıtlı közə sarıdı...
Mən necə yığışım başı papaqsız,
qapısı ciyiltili gəlin evinə?!.

Bu yorğun günorta, "novat" adamı,
yemək də cəhənnəm, sən də cəhənnəm…
Görməyə qaçıram o uçuq damı -
yenə bir boşqab sən –
"bayat buğlu" bir xörək...
Səni sevməyə gedirəm,
dədən evinə...
Eyvanımıza zillənən zədən evinə…

...Üzüyü lax barmaqlı gəlin,
oymaqların söz çanağı,
uşaq qonaqlı gəlin,
Anasız, öksüz gəlin,
"dənciyi" yüksüz gəlin,
Anamın tikdiyi o güllü yorğan,
nə örtməz,

nə üşütməz, yanı küçüklü gəlini.
Apardığı cehizindən ağır yüklü gəlini...

İki adamlıqdı,
dörd nəfərlik deyil o,
bircə mənim bədənimə dəyib o...

Bizim daxma papaq qanı götürməz,
bu bıçağı paslı qın da kiritməz.
Uzaq eylə komamızdan yelini...
bir də bu uşaqla çıxma qarşıma;
Papağım bir ölçü boşdu başıma...

BƏZƏN QIRAT KİMİ GÖZ İŞIĞI DÜŞMƏYƏN TÖVLƏYƏ BAĞLANMAQ İSTƏRSƏN…

Saçların misra-misra ağarırmı yenə?
Bətnində boş qəbir,
Yataq otağında sinədaşsız beşiyi görüncə...
Üşüyürsənmi bu axşam da,
Bir qarabuğdayı kişi,
Bir sarışın qızcığazı geyirsənmi əyninə?!

Otağının soyuq gələn, dişlərini qıcırdadan yerlərinə
Bir ehtiraslıq ağ-qara şəkilləri hörüncə –
və yaxud bir şəkil belə tapmayıb,
o deşiklərdən özünü asınca?..
Söndür gözlərindəki bir cüt işığı,
Arxa çevir, ömür alan ilğımlara...
Bir az qımış, bir az işılda, bir az isin...
Qış sonunda qəfil doğan sazaqlı Günəş kimi...
Sən qadınsan axı,
bəzən Qırat kimi
göz işığı düşməyən qaranlıq bir tövləyə
bağlanmaq istərsən,

uçmaq üçün əclaflıqlardan
xəyalların sənə təslim olduğu yüksəyə...
Udqunarsan, udqunarsan, üşüyərsən...
Bir də... “keçəl və qırmızısaqqal bir xədim kişi olsa”
deyə düşünərsən.
Səni bu qırx gün ərzində bəsləməyə...

Sənə baxa bilərəm, əgər istəsən –
təki, uç buradan.
…Mən kişiyəm, alçaqların öldürdüyü,
…23 yaşında sarışın kənd qızının “axtaladığı”
kipkirli bir Tanrıköy uşağı...
Sənsə, qadınsan, uğurlu bir misrada
Heca-heca ölən, əriyən…
Bir çay qaşığında
sarıyla qaranın nəmlənmiş qarışığı…

Söndür, söndür gözlərində işığı,
…Get,
ilim ayağı it bu səhralardan,
Özünü qarabuğdayı bir nəfəsləcə
mumyala...

ÜMİD NƏCCARİ
TƏBRİZ

AĞLAYIRSAN!

Yaponiyada Sunami səsimi boğur,
Üzülürsən.
Filipinlərdə dəprəm əzir ruhumu
və əsəblənirsən!
Suriyada bombalar partladır ürəyimi,
sonra da küsürsən!
Türkiyədə qiyam olur
zəng etmirsəm...
Qarabağda varlığım darıxır,
Ge...di...rəm..! deyirsən
Gedirsən...
Çində duvarlar boylanır,
başqasıyla evlənirsən.
Təbrizdə bir uşaq
xiyabanda səsləyir:
Qəzet... Qəzet...
Bugünkü xəbər
Sevgi Dünyasını dəyişdi...!!!

SƏNDƏN UZAQ…

Gözlərinin Orucunu tutmaq
Səndən uzaq...
Əllərini daşdan yonub,
üstünə alın qoymaq...
Şəklinin Kəbəsinə yeddi dəfə dolanmaq,
Sən gedən yola üz tutub,
Sevgi “rükət”i qılmaq...
Adını bir-bir

təsbeh dənələrində çevirmək...
Heey, sevgi peygəmbərim!
Göz yaşlarımla, dəstəmaz almaqdır
səndən uzaq peşəm...
Heey, möcüzə gözlüm!
Hansı qiblədə Tanrıyla danışırsan?
Hansı dərgahda ümidlərinə abid olubsan?
Kimdir o mələk ki qılığına girmisən?
Tapıl, gəl
və tapdalanan ruhuma,
təp-təzə Məsih nəfəsi pülə.
Səndən uzaq, elə olmazsa
bu canımı
ehsan verəcəyəm torpaqlara...

ÖZ HALIMA BURAX…

Boş ver
ağlımdakı xəyalımdan əl çək,
Səssizcə ölüm günahlarımda
susdur qəlbimi ki...
Köşələrdə dizlərimi qucaqladım
Öz-özümlə lənət etdim köhnə izləri.
Lənət etdim o gözəl günləri,
beləcə içində insansızlara...
Kim bilər.?!
Sonun bir film kimi bitər,
Cənazəm tapılmaz..!
Ey, gözü yaşlı anam...
Sil göz yaşlarını, məni burax,
məzarda doğulub, qarnında ölüm!
Öz halıma burax...
ümidli sabahlara inad..!
At ətəyindən qızıl gülləri,

ulduzların gözündən düşməsin.
Bir taxçadan düşən güldan kimi
düşdüm yerlərə...
Torpaqlarım avarə
güllərim yetim qaldı!
Buraxsana...
Burax, öz halıma, Ana..!

***

Anası əlini buraxıb,
itkindir şəhərin ortasında bu şeir.
Yeriyir itkinliyi,
ağlayır sürgünlüyü,
Gözündən qürbət süzdürür.
Şəmsini arayır Mövlana şeirim!
Vurub calayır kitabları hovuza.
Bu şeirin sənədin
"fatura"sını vur mənim adıma...
Kəlmələrini heykəl yapdır dördyolda,
görünsün yalqızlığım.
Qaldırımlarına ağ çizgidir qafiyələrim,
kinayələrim yumruq izidir divarlara!
Bu qədər avara kəlmə içində
Allahlıq edir SƏN kəlməsi;
Küfr edir MƏN kəlməsi.
Əlinə qurban,
bük bizi,
səssizcə susaq kitablar arasında...

***

Burda oturmuşdum!
Və göy üzünü
gözlərimin giləsinə görüşdürürdüm.
Oturmuşdum!
Kəlmələrlə keçmişimi,

ağacların gövdəsinə oxuyurdum
Bulud olduğum,
arzularımın körpüsündən keçirdi;
Oxuyurdum hər nə varsa,
qanad adında...
Qanada ad verən Allaha...
Qanadların altındakı dünyaya
hər nə varsa, bu eldə,
qanlı qanada bənzəyir.
Hər nə varsa bu evdə
lələk yastığıdır.
Burda oturmuşdum,
burda heç nə yoxuydu..!
Sadəcə yuvasını yel dağıdan
bir GÖYƏRÇİN özüylə danışırdı...

***

Şair kağızları qaralayır,
aclıqdan, qaranlıqdan yazır...
Yönətmən aktyorlara rol verir:
birisinə “JanValJan”,
birisinə “Kozetta”...
Rəssam yoxsulluğu fıçasında yaxır,
diktator sülhdən danışır;
İnsan Haqları İdarəsi insanlıqdan...
Amma
amma yenə o uşaq ayaq yalın gəzir Təbrizdə...
Yenə o qız dördyolda çiçək satır.
Yenə.....
və o qadın böyrəyini satdı dün gecə...

MURAT YAŞAR ERBİLLİ

İRAQın ƏRBİL şəhəri*ndə doğulub.*
Şeir və hoyratları "Türkmaneli" qəzeti, "Qardaşlıq" bülleteni və "Ərbildən Hoyratlar" kitabında yayınlanıb. Ünlü xalq sənətçisi Şövkət Səidin (Mişko) nəvəsi, ünlü səs sənətçisi Yaşar Şövkətin oğlu olan Murat, gözəl səsli bir yıldızı olaraq da, tanınır.

HOYRATLAR

Bağla diyer,
Dost yaram bağla diyer.
Kanımnan bağ suvarram,
Koy dolsun bağla diyar…

Odu bayram,
Yandırdı odu bayram.
Bütün Türkman bir olsun,
Bizimçin odu bayram..!

Gülü yığ,
Gir bahçeye, gülü yığ.
Mert kanıydan gügeren,
Mert bağın mert gülüyüğ…

Üç payı sen,
İstediv üç payı sen.
Kalbimi dörde bölsev,
İçinde üç payı sen…

Aşk azarım,
Çok attım aşka zarım…
Dert çekmeyen kan ağlar,
Eşitse aşk azarım…

İste diyar,
İste şan, iste diyar..!
Tek varım canımıydı,
Onu da istedi yar…

Bir hayal diyer,
Bir diş, bir hayal diyer.
Bizim bu hoş sevdamız,
Sanki bir hayaldi, yar…

İPEK NEŞET DEMİRCİ

1989 yılında KERKÜK*'te doğdu.*
Türkman edebiyatında yeni kuşağın yeni temsilcilerindendir. Kerkük'te düzenlenen şiir şölenlerinden milli hoyratlarıyla edebiyatseverlerin beğenisini kazanan İpek, gelecekte adını altın harflerle Türkman kadın edebiyatçıları kervanına yazdıracaktır, deye inanıyoruz.

***

Bele biz…
Hiç sevmeriğ bele biz.
Kerkükçun can verriğ,
Milletçin kan verriğ,
Alışmışığ bele biz..!

Şefedır aşıv Kerkük,
Altundur daşıv Kerkük.
Kahramandır milletiv,
Yüksektir başıv Kerkük..!

Hasta dal yaprak döktü,
Boynunu burup büktü.
Türkmanlar menim gözüm,
Göz ışığım Kerkük'tü…

Asiliğ biz kökte
Binde bir çıksa bük te
Altın kimin insanlar
Çoktu Türkmen Kerkük'te

Kerkük'ün musallası,
Yanar sönmez lalası.
Kerkük'ten ayrı kalmaz,
Ne Türkman, ne balası.

Kerkük yüksek bir dağdı,
Dört etrafı gül bağdı.
Altı devlet sahibi,
Türkman'ın gözü ağdı.

Dostlarıma ok olmam,
Men Türkmanam, yok olmam!
Türkmanın hoyratından,
Hiçbir vahit toh olmam.

İÇƏRİK

*Ön Söz (*dr. Cavanşir FEYZİYEV*)* .....

MƏRUZƏLƏR

Zeynəb TƏK (Türkiyə) .....
Şohista ARTİKOVA (Özbəkistan) .....
Sayat KAMŞIGER (Qazaxıstan) .....
Kaliça JAKIP (Qırğız Respublikası) .....
Aygiz BAYMUXAMMET (Başqurdistan) .....
Ç.Z.ÇETİN, R.MİNNULLİN, R.QATAŞ (Tatarıstan) .....
Ümid NƏCCARİ (Təbriz) .....
Təranə TURAN RƏHİMLİ .....

ŞEİR ÇƏLƏNGİ

ALTAY .....

Mergen ÇELTANOV .....
Lazar KOKİŞEV .....

BAŞQURDİSTAN .....

Uraniya VAXİTOVA .....
Zarina BAGİŞAYEVA .....

KRIM .....

Seyran SÜLEYMAN .....

ÇUVAŞISTAN .....

Dmirtiy MOİSEEV .....

QAZAXISTAN .....

Sayat KAMŞIGER .....
Kazıbek ŞAXANOV .....
Kuvanış MEDEVBAY .....
Kuralay OMAR .....

QIRĞIZ RESPUBLİKASI .....

Altınbek İSMAYİL .....
Narsuluu QURQUBAY .....
Kaliça JAKIP .....

ƏFQANISTAN .....

Aminullah NAİL HANGELDİ .....
Firuzə ORGANC .....
Nurəddin SAMEDOGLU .....

QAQAUZ YERİ .....

Alla BÜÜK .....
Elena MOKANU .....
Oksana KOBAN .....
Galina SİRKELİ (KRİSTİOGLO) .....
Alexandra YULARJİ (KRİSTOVA) .....
Mihail KÜRKÇÜ .....
Nikolay KADİN .....
Tatyana DRAGNEVA .....
Tatyana KÖSÄ .....

KUMUK – DAĞISTAN .....

Zariyat UMAY .....

TATARISTAN .....

Lenar ŞEYX .....
Rıfat SALAH .....
Fənil GİLAJİ .....
Yıldız MİNNULLİNA .....
Leniza VƏLİ .....
Bulat İBRAHİM .....
Alyona KƏRİM .....
Aydar CAMAL .....
Elvira HADİYEVA .....
FİDAİL .....
Gülnaz ƏZİZ .....
Gülnaz VƏLİ .....
Gülnur QURBAN .....
Leysan FƏTHƏTDİN .....
Rüzəl ƏHMƏDİYEV .....

TÜRKİYƏ .....

Selçuk DÜZGÜN .....
Talat ÖZƏR .....
Musab KIRCA .....
Feryat EROL .....

AZƏRBAYCAN .....

Nilufər ŞIXLI .....
Gülsadə İBRAHİMLİ .....
Lamiyə İSAZADƏ .....
Vasif ZÖHRABOĞLU .....
Tural ADIŞİRİN .....
Tural TURAN .....

Ümid NƏCCARİ .....

TÜRKMANELİ – İRAQ .....

Murat YAŞAR ERBİLLİ .....
İpek Neşet DEMİRCİ .....

Dünya Gənc Türk Yazarlar Birliyi
www.dgtyb.org, www.bizimyazi.com

ŞEİR ÇƏLƏNGİ

(Türk Dünyası (yeni nəsil) şeir antologiyası)

3 cilddə. **II cild**

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Şurasının
“QHT Nəşriyyatı” MMC-də çap edilmişdir.
Çapa imzalanmışdır: 05.09.2016
Tiraj: 300 / Sifariş: 059
Format: 64x90, 1/16, 216 səh.

"QHT NƏŞRİYYATI"
Bakı şəh., Bakıxanov qəs.,Telman küç.,6
E-mail:qhtnesriyyati@gmail.com
Tel.: (+99412) 429 87 85
www.nesriyyat.com